

UCHWAŁA NR XXI/148/08
RADY GMINY
SOSNOWICA
z dnia 19 listopada 2008 roku

w sprawie zatwierdzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm), art. 17 ust. 1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 roku Nr 64 poz. 593 z późn. zm.),
– RADA GMINY uchwała, co następuje:

§ 1

Zatwierdza się Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sosnowica.

§ 3

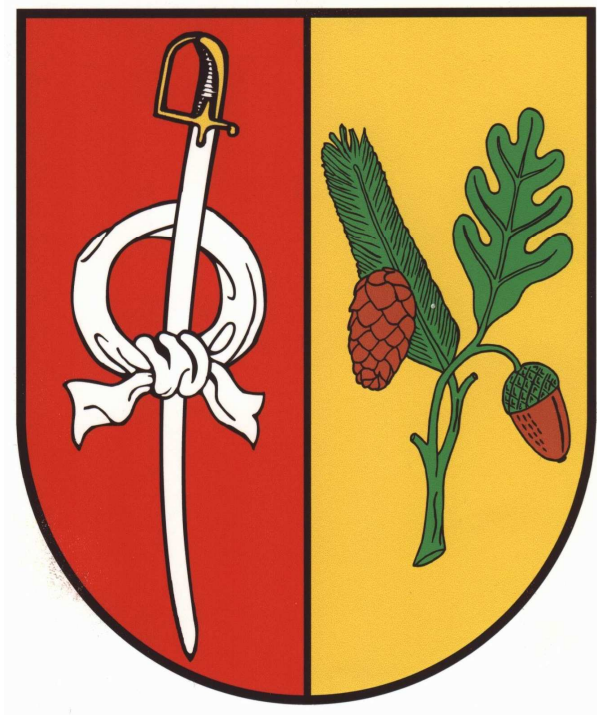
Traci moc Uchwała Nr XXXVI/229/06 Rady Gminy Sosnowica z dnia 28 lutego 2006 roku w sprawie uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik
do Uchwały Nr XXI/148/08
Rady Gminy Sosnowica
z dnia 19 listopada 2008 r.

GMINA SOSNOWICA

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Sosnowica, październik 2008

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	1
1. WSTĘP	1
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY SOSNOWICA	8
2.1. Podstawowe informacje o gminie	8
2.1.1 Położenie	8
2.1.2 Demografia	9
2.1.3 Aktywność mieszkańców	13
2.1.4 Edukacja	21
2.1.5 Ochrona zdrowia	26
2.1.6 Baza rekreacyjno – kulturalna.	35
2.1.7 Bezpieczeństwo	38
2.1.8 Bezrobocie	43
2.2 Strategiczne kierunki rozwoju gminy	46
2.3 System pomocy społecznej w gminie	61
2.4 Identyfikacja podstawowych problemów społecznych	79
2.5 Kapitał społeczny gminy	91
3. KIERUNKI ROZWOJU GMINY	98
3.1 Wizja	98
3.2 Cele	100
3.3 Hierarchia celów rozwoju	106
4. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII	107
5. ZAŁĄCZNIKI	113
Załącznik 1 – Uczestnicy warsztatów	114
Załącznik 2 – Lista zapraszanych osób	117
Załącznik 3 – Zespół Wdrażający	119
Załącznik 4 – Wzór ankiety	120
Załącznik 5 - Wyniki ankiety	124
Załącznik 6 – Plan Działania 2008	138
Załącznik 7 – Projekty	142
Załącznik 8 – Wskaźniki strategii	149
Załącznik 9 – Harmonogram	150

1. WSTĘP

Prace nad opracowaniem Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych rozpoczęto w lutym w 2006 roku. Aktualizację Strategii rozpoczęto w lutym 2008 roku.

Zgodnie z art.17 ust.1 pkt1. Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2008 roku Nr 115, poz. 728 j.t.) „*Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*”¹

Jej uaktualnienie jest wymogiem wydatkowania środków w ramach Programu Integracji Społecznej jednego z komponentów Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich finansowanego na podstawie umowy pożyczki Nr 7358 POL zawartej pomiędzy Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju, zwanym dalej Bankiem Światowym, a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 7 kwietnia 2006 roku.

Niniejsza strategia jest także potrzebą i wymogiem nowej sytuacji społeczno – gospodarczej Gminy Sosnowica związanej głównie z wstąpieniem w maju 2004 roku Polski do Unii Europejskiej oraz zupełnie nowymi możliwościami związanymi z pozyskiwaniem funduszy strukturalnych oraz rozwój lokalny, w tym politykę społeczną. Oparcie funkcjonowania polityki społecznej w gminie na długofalowym planowaniu, na przejrzystych celach o różnym horyzoncie czasowym, pomaga zarządzać sferą polityki społecznej i ułatwia pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację zadań tejże polityki.

Jednym z istotnych powodów opracowania i uaktualnienia strategii jest pogłębiające się ubóstwo rodzin, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin, uzależnienie i przemoc w rodzinie, jak również słaba aktywizacja / integracja społeczna, „euro-sieroctwo” dzieci i młodzieży to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania zarówno przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnej jak i przed stowarzyszeniami, organizacjami nieformalnymi. Od skuteczności ich rozwiązania wiąże się w dużej mierze z funkcjonowaniem wspólnoty samorządowej, jaką stanowi Gmina.

Rozwiązanie istotnych problemów społecznych jest działaniem trudnym i długofalowym, dlatego też celowe jest strategiczne podejście do zadań sfery polityki społecznej, również, a przede wszystkim na poziomie lokalnym. Realizacja tego procesu została zawarta w niniejszym dokumencie będącym wskazówką działania władz

¹ Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12.04.2004 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 j.t.)

samorządowych, instytucji lokalnych i stowarzyszeń / organizacji na terenie gminy. Zintegrowane i skoordynowane podejście do problemów lokalnej społeczności w sferze polityki społecznej zaprezentowane w tym dokumencie pozwoli na przyjęcie i podjęcie nowych rozwiązań celu rozwoju miejscowej społeczności i integracji społecznej.

Strategia powinna być wyrazem „głosu” mieszkańców, a jej formułowanie i wdrażanie powinno być procesem społecznym. Rolą samorządu gminnego jest współpraca i stwarzanie warunków do wspólnego realizowania projektów.

Dokument powinien być otwarty i poddawany okresowej weryfikacji i niezbędnej modyfikacjom.

Działania określone w strategii są powiązane z zadaniami określonymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego zaktualizowanej przez Sejmik Województwa Lubelskiego w dniu 4 lipca 2005 roku Uchwałą Nr XXXVI/530/05, który jest obowiązującym dokumentem w obszarze działań regionalnej polityki społecznej. Zawiera ona kierunki przemian oraz tezy do programów w sferze polityki społecznej. Strategia rozwoju województwa jest narzędziem polityki wewnątrzregionalnej o dużym znaczeniu, formułuje cele i sposoby ich realizowania na terenie województwa w okresie długofalowym, nie określając wyraźnego horyzontu czasowego.

Okres realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjęto okres 2008 – 2015, co ułatwi formułowanie zadań do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Strategia też posiada ścisłą współzależność z kluczowymi dokumentami strategicznymi gminy, w tym Strategią Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2008 – 2020 Uchwaloną Uchwałą nr XIV/85/08 Rady Gminy Sosnowica z dnia 29 lutego 2008 roku.

Strategia posiada również ścisłą korelację z dokumentami operacyjnymi sformułowanymi przez polski rząd pod kątem wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych zewnętrznych źródeł finansowania:

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007 – 2013
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013
- Program Współpracy Transgranicznej na lata 2007 – 2013
- Program Operacyjny Rozwoju Polski Wschodniej na lata 2007 – 2013
- Program Innowacyjna Gospodarka na lata 2007 - 2013

Strategia zakłada realizację działań, które wpisują się w zakres Programów Operacyjnych na lata 2007 – 2013 oraz w ramach Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.

W 2006 roku powołano zespół roboczy mający na celu opracowanie projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica na lata 2006 – 2013 Zarządzeniem nr 148/06 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 10 lutego 2006 roku, w skład którego weszły następujące osoby:

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja / funkcja
1	Piotr Sawicki – koordynator	Sekretarz Gminy Sosnowica
2	Bronisława Chomiuk	Wiceprzewodnicząca Rady Gminy Sosnowica
3	Anna Czarnomska	Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej – Centrum Kultury w Sosnowicy
4	Bronisława Grzywaczewska	Skarbnik Społecznego Towarzystwa Kościuszkowskiego w Sosnowicy
5	Krystyna Jaśkiewicz	Wiceprezes Parczewskiego Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych, ich Rodzin i Przyjaciół „Stokrotka” w Parczewie
6	Mariola Muzyka	Pielęgniarka / Samodzielny Publiczny Zakład Podstaw Opieki Medycznej Poradnia w Sosnowicy
7	Grażyna Romaszewska	Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
8	Krzysztof Siwik	Przewodniczący Rady Gminy Sosnowica
9	Władysława Szczerba	Prezes Klubu Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy
10	Iwona Szelest	Przewodnicząca Rady Rodziców w Zespole Szkół Publicznych w Sosnowicy
11	Dorota Świć	Podinspektor / Urząd Gminy w Sosnowicy
12	Henryk Wyszyński	Dyrektor Zespołu Szkół Publicznych w Sosnowicy
13	Mieczysław Żółkowski	Prezes Ludowego Klubu Sportowego „Polesie” w Zienkach

Tabela 1.1 Lista osób zespołu roboczego w celu opracowania projektu Strategii

W trakcie opracowania strategii w spotkaniach uczestniczyły również inne osoby Pani Renata Nastaj oraz Pan Robert Brągiel pracownicy Powiatowej Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej w Parczewie.

Proces wypracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Sosnowica jest procesem uspołecznionym, czyli takim, który polega na ankietyzacji społeczności oraz organizowaniu warsztatów dla dużej grupy mieszkańców, w tym przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji. Zastosowana metoda umożliwiła udział

wielu osób w procesie decyzyjnym, z uwzględnieniem ich opinii, uzdalniające do twórczej pracy w dużej grupie i umożliwiające wdrażanie wspólnie zidentyfikowanych priorytetów.

W trakcie prac w 2008 roku nad uaktualnieniem strategii został również powołany Zespół Roboczy do aktualizacji / budowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Zarządzeniem nr 9/08 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 10 marca 2008 roku w skład, którego weszli:

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja / funkcja
1	Dorota Świć (Wojno) – koordynator	Podinspektor w Urzędzie Gminy w Sosnowicy
2	Bronisława Chomiuk	Radna Gminy Sosnowica
3	Teresa Ciesielska	Prezes Społecznego Stowarzyszenia Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy
4	Iwona Czczko	Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy
5	Teresa Gackowska	Lokalna artystka, rzeźbiarka
6	Bronisława Grzywaczewska	Przewodnicząca Rady Gminy Sosnowica
7	Katarzyna Grzywaczewska	Członek Zarządu Stowarzyszenia Kulturalno Regionalnego „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli
8	Edward Marczuk	Naczelnik Ochotniczej Straży Pożarnej w Pieszowoli
9	Bożena Niezabitowska	Sołtys wsi Pieszowola
10	Grażyna Romaszewska	Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
11	Jadwiga Słownik	Pracownik Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy
12	Agnieszka Stańczuk	Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy
13	Małgorzata Sytyk	Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
14	Władysława Szczerba	Prezes Klubu Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy
15	Agnieszka Szelepajło	Członek Koła Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie

Tabela 1.2 Lista osób zespołu roboczego w celu opracowania projektu Strategii

Uaktualniona Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych powstała w wyniku pracy i dyskusji środowisk lokalnych, z uwzględnieniem liderów lokalnych społeczności i zwykłych mieszkańców.

W trakcie spotkań nad uaktualnieniem strategii uczestniczyli również:

1. Ewa Buczek – Pracownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
2. Danuta Chmiel – Sołtys wsi Stary Orzechów
3. Mirosław Dawidek – Radny Gminy Sosnowica
4. Zdzisław Filipiak – Sołtys wsi Lejno
5. Bronisław Gackowski – mieszkaniec Nowego Orzechowa
6. Teresa Gajos – Sołtys wsi Górki
7. Iwona Grzywaczewska – mieszkaniec Sosnowicy
8. Ryszard Grzywaczewski – Kierownik Gminnego Zakładu Komunalnego w Sosnowicy
9. Grażyna Gruba – Jankowska – Regionalny Konsultant PPWOW
10. Andrzej Iwan – mieszkaniec Sosnowicy
11. Mirosława Iwan – Stowarzyszenie Kulturalno Regionalne „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli
12. Ewa Ignatowicz – Rada Sołeczka Sosnowica
13. Krystyna Jaśkiewicz – Wójt Gminy Sosnowica
14. Anna Kasperczyk – Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
15. Jarosław Kostecki – Radny Gminy Sosnowica
16. Klara Kłokosińska – Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy
17. Edyta Kowaluk – Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie
18. Zofia Łasocha – Prezes Klubu Sportowego „Grom” w Sosnowicy
19. Maria Majewska – Radna Gminy Sosnowica
20. Kazimiera Mojsa – Sołtys wsi Sosnowica
21. Antoni Niezabitowski – Wiceprzewodniczący Rady Gminy Sosnowica
22. Anna Piwnicka – Pracownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
23. Krzysztof Siwik – Radny Gminy Sosnowica
24. Marzena Szymańczuk – Radna Gminy Sosnowica
25. Agnieszka Ulińska – Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie
26. Waldemar Włodarczyk – mieszkaniec Górek
27. Mirosław Wodnicki – Sołtys wsi Olchówka
28. Andrzej Zarczuk – sołtys wsi Kropiwki
29. Monika Zarczuk – mieszkanka Kropiwek

Warsztaty prowadziła Pani Grażyna Gruba – Jankowska Konsultant Regionalny Programu Integracji Społecznej w ramach Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.

W załączeniu Tabela uczestników warsztatów uaktualnienia / uspołecznienia / Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica oraz spotkań Zespołu Zadaniowego Roboczego powołanego Zarządzeniem nr 9/08 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 10 marca 2008 roku – *załącznik nr 1*. Liczba uczestników warsztatów stanowiła 60% ogółu zapraszanych osób. *Załącznik nr 2* – lista osób zapraszanych na warsztaty dotyczące uaktualnienia / uspołecznienia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Warto tutaj nadmienić, iż ze względu na fakt uczestniczenia innych osób poprzez zastępstwo oraz zainteresowanie mieszkańców lista zapraszanych osób powiększała się.

Odbyło się 7 spotkań warsztatowych, które miały miejsce w sali narad Urzędu Gminy w Sosnowicy:

- 7 lutego 2008 roku, w którym uczestniczyło 8 osób dyskutowano o organizowaniu i prowadzeniu warsztatów, określono sposób dalszej pracy dotyczącej uaktualnienia strategii.
- 6 marca 2008 roku, w którym uczestniczyło 30 osób miała miejsce identyfikacja problemów społecznych mieszkańców gminy w sferach:
 - pomoc społeczna i bezpieczeństwo mieszkańców
 - rynek pracy i inicjatywy gospodarcze
 - edukacja, kultura, rekreacjai wstępne propozycje ich rozwiązania.
- 9 kwietnia 2008 roku z 15 uczestnikami, w trakcie którego przeprowadzono analizę SWOT w pięciu zagadnieniach
 - zabezpieczenie materialne, wyżywienie, schronienie, opieka,
 - bezpieczeństwo, zdrowie, życie,
 - rozwój ludzi i poczucie użyteczności, akceptacja i gratyfikacja, kontakty społeczne, więź grupowa,
 - rekreacja i wypoczynek, przyjemności, tożsamość z gminą, ład przestrzenny, swoboda i łatwość kontaktów przestrzennych,
 - kultura, poznanie i kreacja otoczenia – aktywność, wartości moralne i potrzeby religijne.
- 4 czerwca 2008 roku w składzie 11 uczestników, w trakcie spotkania określono problemy społeczne gminy Sosnowica i czynniki, które na nie wpływają w zakresie:
 - rynek pracy i inicjatywy gospodarcze
 - edukacja, kultura i rekreacja

- problemy społeczne, i bezpieczeństwo mieszkańców, zdrowie
- 9 września 2008 roku uczestniczyło 16 osób w trakcie którego zostały przedstawione wyniki przeprowadzonej ankiety – konsultacji w zakresie problemów społecznych, oczekiwań i sposobów ich rozwiązywania (*załącznik nr 3*) oraz opracowano misję i wizję gminy oraz wstępnie cele i działania.
- 9 października 2008 z 20 uczestnikami opracowane zostały cele strategiczne i operacyjne w zakresie:
 - edukacja i rynek pracy
 - aktywność społeczna, integracja
 - pomoc społeczna, zdrowie, bezpieczeństwo.
- 3 listopada 2008 roku, w którym uczestniczyło 13 osób budowano zarysy projektów społecznych określających sposoby działania..

Średnio w warsztatach uczestniczyło 16 osób.

Lokalna strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna powstać w wyniku dyskusji środowisk lokalnych, z uwzględnieniem liderów lokalnych społeczności. W trakcie warsztatów brakowało osób reprezentujących kościół, Ludowy Zespół Sportowy „Polesie” w Zienkach, Uczniowski Klub Sportowy w Sosnowicy, Poradni Rodzinnej w Sosnowicy oraz mała liczba (jednostki) reprezentowały Ochotniczą Straż Pożarną oraz Zespół Szkół Publicznych w Sosnowicy. Pozostałe organizacje i stowarzyszenia były reprezentowane.

Oprócz warsztatów została również przeprowadzona ankieta wśród lokalnej społeczności w dniach od 9 kwietnia 2008 roku do 30 sierpnia 2008 roku zgodnie z *załącznikiem nr 4*. Zebranych ankiet było 114 sztuk stanowiących około 33% rozdanych ankiet. Wyniki ankiety stanowi *załącznik nr 5*.

Wszystkim aktywnie uczestniczącym osobom serdecznie dziękujemy za czynny udział w pracy przy aktualizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Wielkie podziękowania również składamy na ręce Konsultanta Regionalnego Pani Grażyna Gruba – Jankowska, która pełniła funkcję animatora oraz moderatora prowadzącego warsztaty dla społeczności lokalnej w celu uaktualnienia strategii.

Warto tutaj podkreślić, iż Pani Krystyna Jaśkiewicz Wójt Gminy Sosnowica również w miarę dostępnego wolnego czasu, bardzo chętnie uczestniczyła w warsztatach, pracując wspólnie z uczestnikami warsztatów. Społeczność lokalna reprezentowana przez Zespół Koordynujący pragnie podziękować za aktywny udział i wsparcie we wspólnie dokonanej ze społecznością diagnozy stanu zaspokojenia potrzeb społecznych, formułowaniu problemów oraz celów rozwoju społecznego.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY SOSNOWICA

2.1. Podstawowe informacje o gminie

2.1.1 Położenie

Gmina Sosnowica położona jest w odległości 55km od stolicy województwa (Lublin) oraz 18km od miasta powiatowego (Parczew). Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka. Nr 819 Parczew – Kołacze – Łowcza – Wola Uhruska oraz droga nr 820 Sosnowica Dwór – Łęczna. Jednak gmina znajduje się na uboczu głównych tras łączących ośrodki miejskie, z tego też powodu komunikacja państwowa jest minimalna, a prywatna nie występuje.

Utworzono 14 sołectw stanowiących jednostki pomocnicze zgodnie z art. 5 ustawy o samorządzie gminnym, w skład których wchodzi 21 miejscowości

Gmina Sosnowicy graniczy od zachodu z gminą Dębowa Kłoda (powiat Parczewski), od południa z gminą Ludwin (powiat Łęczyński), od wschodu z gminą Urszulin (powiat Włodawski), a od północnego - wschodu z gminą Stary Brus (powiat Włodawski).

Ryc. 2.1.1.1 Podział administracyjny powiatu parczewskiego ²

² Analiza potencjałów rozwojowych gminy Sosnowica – analiza zbiorcza potencjałów i uwarunkowań rozwoju

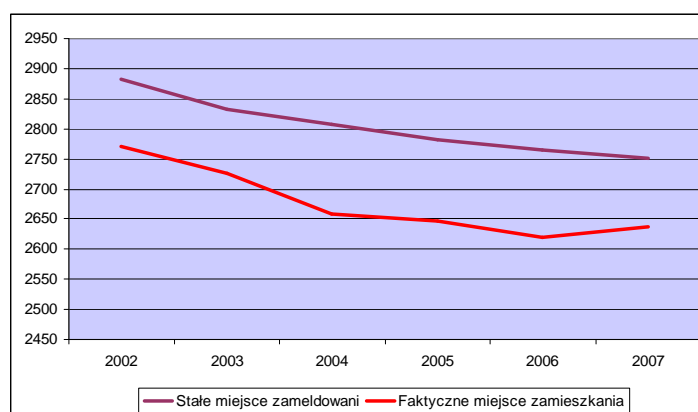
2.1.2 Demografia

Na koniec 2007 roku gminę zamieszkiwało 2.751 osób, w tym 1.371 kobiet. Faktycznie zaś zamieszkiwało 2.638 osób. W 2007 roku urodziło się 21 dzieci. Przyrost naturalny od kilku lat jest ujemny i obecnie wynosi -8. Gęstość zaludnienia od kilku lat się nie zmienia i wynosi 15 osób na 1km². W strukturze mieszkańców gminy notuje się stałą dysproporcję między liczbą kobiet i mężczyzn. Średni wskaźnik feminizacji w gminie wynosi 102 kobiety na 100 mężczyzn.

Rok	Ogółem zameldowanych	Faktycznie zamieszkałych	Różnica
1998	3.009	2.892	117
1999	2.956	2.855	101
2000	2.929	2.801	128
2001	2.892	2.746	146
2002	2.883	2.771	112
2003	2.832	2.762	70
2004	2.808	2.717	91
2005	2.782	2.646	136
2006	2.764	2.619	145
2007	2.751	2.638	113

Tabela 2.1.2. 1 Liczba mieszkańców zameldowanych i faktycznie zamieszkałych³

W badanym okresie 10 lat średnia różnica pomiędzy ogólnie zameldowanymi, a faktycznie zamieszkałymi wynosi 115,9 osób. W okresie ostatnich dziesięciu lat ubyło 258 osób. W latach 1998 – 2007 średnio rocznie ubywało około 29 osób.

Wykres 2.1.2.1 Liczba ludności według zamieszkania i zameldowania.

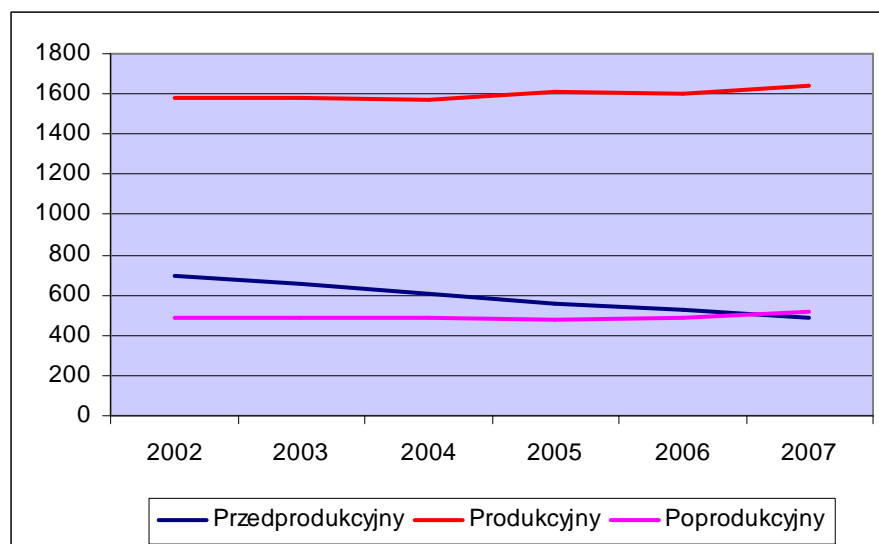
³http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=3&p_wyjście=1

Jak można zauważyć liczba mieszkańców z roku na rok spada, liczba faktycznie zamieszkałych jest niższa niż zameldowanych i również spada. W 2007 roku nastąpił wzrost faktycznie zamieszkałych, jest to związane przede wszystkim z powrotem osób z miast i z zagranicy, którzy udali się tam w poszukiwaniu pracy.

Liczba osób faktycznie zamieszkałych na dzień 31 grudnia 2007 roku wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) wynosi 487 osób, w tym większość mężczyzn – 249. W wieku produkcyjnym, czyli osoby w wieku zdolności do pracy dla mężczyzn przyjęto wiek 18 – 64 lata, a dla kobiet 18 – 59 lat, ogółem wynosi 1.638 osób i większość stanowią mężczyźni w ilości 897 osób. Stanowią oni 18,46% osób faktycznie zamieszkałych. W wieku poprodukcyjnym wynosi ogółem 353 osoby – tj. 13,38% ogólnie zamieszkałych osób, z czego dużą większość stanowią kobiety – 353 osoby. Do tego okresu zaliczają się mężczyźni w wieku 65 lat i więcej i kobiety – 60 lat i więcej.

Ludność wg wieku	2002	2003	2004	2005	2006	2007
przedprodukcyjnym	698	660	604	560	526	487
produkcyjnym	1582	1578	1571	1608	1605	1638
poprodukcyjnym	491	488	483	478	488	513

Tabela 2.1.2.2 Ludność w wieku przedprodukcyjnym. Produkcyjnym i poprodukcyjnym⁴

Wykres 2.1.2.2 Ludność według grup wiekowych

Jak można zauważyć na wykresie ludność w wieku poprodukcyjnym utrzymuje się na jednym poziomie, w wieku przedprodukcyjnym spada, a w wieku produkcyjnym lekko rośnie. Bardzo

⁴http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=3&p_wyjście=1#FORMULARZ

negatywnym zauważalnym zjawiskiem jest starzenie się mieszkańców, gdzie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym maleje i w 2007 roku była niższa, niż w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik obciążenia demograficznego ludności nieprodukcyjnej na 100 osób w wieku produkcyjnym 61,1 osoba, w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – 105,3 osoby oraz w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 31,3 osoby. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w wieku przedprodukcyjnym 18,5%, w wieku produkcyjnym 62,1%, a w wieku poprodukcyjnym 19,4%.

Migracja ludności	2002	2003	2004	2005	200	2007
Zameldowania						
ogółem	44	19	26	29	35	27
z miast	18	16	9	15	7	24
ze wsi	25	13	17	14	28	0
z zagranicy	1	0	0	0	0	0
Wymeldowania						
ogółem	42	54	47	49	54	56
do miast	27	24	12	28	24	19
na wieś	15	30	35	21	30	37

Tabela 2.1.2.3 Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku⁵

Migracja ludności na pobyt stały na terenie gminy wyniosła w 2007 roku 51 osób, w tym większość kobiet – 28. Wymeldowało się 56 osób, w tym również większość kobiet - 33, i bardzo ciekawym zjawiskiem jest fakt, iż większość wymeldowała się na wieś 37 osoby. Saldo migracji jest ujemne i wynosi -5 w tym same kobiety. Zameldowało się 51 osób, z tego większość z miasta – 27 osób. Liczba zawartych małżeństw wyniosła 16 par, jednak dane są według miejsca zameldowania męża przed ślubem i na 1000 osób wynosi 5,8 par⁶

Ujemne saldo migracji oraz niska liczba ludności zamieszkującej Gminę Sosnowica są efektem upadku Państwowych Gospodarstw Rolniczych, które odgrywały duże znaczenie na omawianym terenie. Do chwili upadku gospodarstw państwowych obserwowano napływ ludności z sąsiednich gmin w celu zarobkowym. Ogromne zadłużenie PGR-ów na początku

⁵http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=3&p_wyjście=1#FORMULARZ

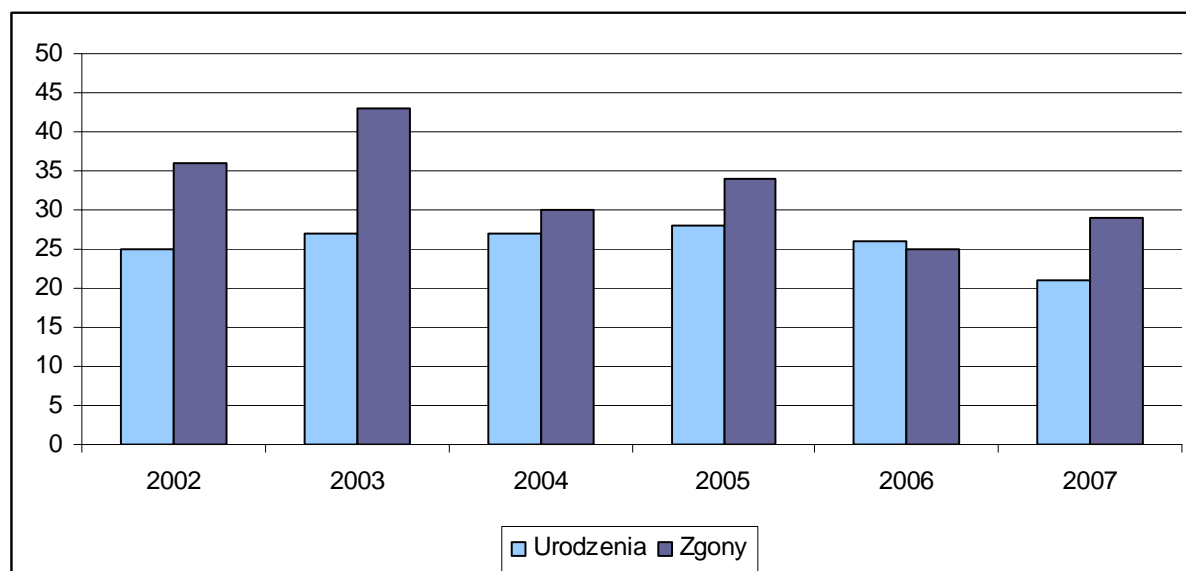
⁶http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.nowe_okno?p_zest_id=207129&p_typ=HTML

lat 90-tych doprowadziło do ich bankructwa i upadku, co z kolei spowodowało fale migracji ludności w poszukiwaniu pracy.

Ruch naturalny	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Urodzenia żywe	25	27	27	28	26	21
Zgony ogółem	36	43	30	34	25	29
Przyrost naturalny	- 11	- 16	- 3	- 6	1	- 8

Tabela 2.1.2.3 Ruch naturalny w gminie Sosnowica w latach 2002 - 2007

Wskaźnik przyrostu naturalnego od kilku lat utrzymuje wartość ujemną, w 2005 roku osiągnął wartość $- 2,16$, a w 2007 roku $- 2,9$ na 1.000 osób. Tendencja ta jest charakterystyczna dla obszarów wiejskich całej „ściany wschodniej”, gdzie niemal regułą jest ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. Zjawisko to obserwowane jest tutaj od kilku lat i można zauważyć jego utrwalenie, a nawet nasilenie.⁷ Potwierdzają to dane dotyczące liczby mieszkańców gminy na koniec roku w kolejnych latach (badano okres 1998 – 2007). Jest to bardzo negatywne zjawisko, które przyczynia się do wymierania małych wsi, których w ostatnim 10 lat kilka zniknęło z terenu gminy.

Wykres 2.1.2.3 Ruch naturalny na terenie gminy

⁷ Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2008 – 2020

W 2004 roku Polska weszła w skład państw członkowskich Unii Europejskiej, co umożliwiło rolnikom ubiegać się o dopłaty do upraw i gruntów. Można zauważyć zmniejszanie się pozostałych gruntów i nieużytków na rzecz lasów i gruntów leśnych, gruntów ornych, zwiększyła się również powierzchnia sadów. Jednak mieszkańcy są sceptycznie nastawieni na pozyskiwanie finansów na działalność pozarolniczą, mikroprzedsiębiorstwa itp.

Polska Klasyfikacja Działalności PKD	2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	Ogółem	Sektor prywatny	Ogółem	Sektor prywatny	Ogółem	Sektor prywatny	Ogółem	Sektor prywatny	Ogółem	Sektor prywatny	Ogółem	Sektor prywatny
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	19	18	21	20	19	18	19	18	16	15	15	14
Rybackstwo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Przetwórstwo przemysłowe	7	7	6	6	11	11	11	11	9	9	9	9
Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Budownictwo	7	7	8	8	5	5	5	5	5	5	6	6
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	48	48	47	47	46	46	48	48	43	43	44	44
Hotele i restauracje	7	7	8	8	6	6	6	6	4	4	4	4
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	6	6	5	5	3	3	3	3	4	4	5	5
Pośrednictwo finansowe	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	9	9	9	8	10	9	8	8	14	14	13	13
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	7	5	7	5	7	5	7	5	7	5	7	5
Edukacja	2	0	2	0	2	0	3	0	3	0	3	0
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	6	5	6	5	3	2	3	2	3	2	3	2
Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	6	6	8	6	10	8	10	8	10	8	12	9
Ogółem zarejestrowanych PKD	129	123	132	123	125	116	126	117	121	112	124	114

Tabela 2.1.3.1 Podmioty Gospodarki Narodowej Zarejestrowane w Rejestrze REGON wg sekcji PKD¹⁰

Bazę ekonomiczną gminy Sosnowica pod koniec 2007 roku tworzyły 124 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon, z czego zdecydowana większość zaliczana była do sektora prywatnego 91,93%.

¹⁰http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=25&p_wyjscie=1

Jak można zauważyć struktura działowa w 2007 roku podmiotów gospodarki narodowej wykazuje, że najczęściej podmiotów działało w handlu hurtowym i detalicznym, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego – 35,48% wszystkich przedsiębiorstw na terenie gminy.

Dużą rolę odgrywają też następujące sekcje

- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo – 12,1 %
- obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – 10,48 %
- działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała – 9,68 %

Na przestrzeni ostatnich 6 lat ogółem zarejestrowanych utrzymuje się na podobnym poziomie, średnia wynosi 126 podmiotów gospodarki narodowej. Najwięcej zarejestrowanych było w 2003 roku – 132 podmioty, a najmniej w 2006 – 121 podmiotów.

Jeśli chodzi o sekcje klasyfikacji działalności nie zmienia się ona znacząco na lokalnym rynku, średnio wynosiła około:

- 36% handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
- 14% rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
- 8% obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
- 7% działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Dużą część mieszkańców gminy Sosnowica zwłaszcza zamieszkałych w miejscowościach dawnych PGR-ów, stanowią byli pracownicy Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Górkach, Zakładów Rolniczych Zienki, Turno i Pasieka oraz członków ich rodzin. Ponadto większa część mieszkańców gminy opierała swój byt na prowadzeniu indywidualnych gospodarstw rolnych (średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 8ha). Społeczność ta w większym stopniu nie posiada tradycji prywatnej inicjatywy rozwoju poza rolnictwem, nie dysponuje funduszami na rozwój działalności gospodarczej, czy stworzenia gospodarstwa spełniającego wymogi Unii Europejskiej i przynoszące dochody. W konsekwencji tych warunków oraz w związku z wysokim bezrobociem i jego strukturą nastają bariery rozwoju gospodarczego gminy.¹¹

¹¹ Analiza potencjałów Rozwojowych Gminy Sosnowica – Potencjały i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych w Gminie Sosnowica

Turystyka należy do jednej z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki, odzwierciedlając dynamikę i zakres skoordynowanego rozwoju społecznego oraz zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego. Obecnie rozwój turystyki następuje głównie na obszarach charakteryzujących się dużymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi, jakie posiada gmina. Gmina Sosnowica jest bardzo atrakcyjna pod względem turystycznym i jej rozwój powinien być skierowany w tym kierunku. Mieszkańcy powoli zauważają swoją szansę w turystyce, która mogłaby im przynosić dochody. Obecnie jest 6 gospodarstw agroturystycznych, w tym 2 zostały utworzone w bieżącym 2008 roku.

Sektory gospodarki	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sektor publiczny						
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	6	9	9	9	9	10
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	4	6	6	6	6	6
Sektor prywatny						
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	123	123	116	117	112	114
Osoby fizyczne prowadzone działalność	97	97	86	87	82	83
Spółki handlowe	2	2	2	2	2	3
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1	1
Spółdzielnie	6	6	6	6	6	6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	9	9	11	11	11	11

Tabela 2.1.3.2 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze regon wg sektorów właściwych¹²

Osoby fizyczne prowadzone działalność w sektorze prywatnym w ostatnich 6 latach utrzymują się na podobnym poziomie około 117 jednostek gospodarczych. Spółdzielnie i spółki handlowe pozostają przez ten okres w tej samej liczbie, w 2007 roku zwiększyła się o jedną jednostkę. Stowarzyszenia i organizacje utrzymują się również na podobnym poziomie, ale w 2003 roku zwiększyła się o trzy organizacje, a bieżącym roku 2008 o dwie.

Firmy i instytucje znajdujące się na terenie gminy Sosnowica zatrudniające największą liczbę osób:

1. **Nadleśnictwo Parczew z siedzibą w Sosnowicy**, obejmuje swoimi granicami 5 leśnictwa. Zatrudnia **52 osoby**, które zajmują się zarządzaniem majątkiem Skarbu Państwa - lasem m.in. z zakresu odnawiania, pielęgnowania, ochrony lasu, a także jego użytkowania oraz

¹²http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=25&p_wyjscie=1

nadzoruje gospodarkę łowiecką obejmującą 13 obwodów łowieckich dzierzawionych przez 9 kół łowieckich.

2. **Zespół Szkół Publicznych w Sosnowicy** obejmujący Szkołę Podstawową oraz gimnazjum, zatrudniająca zajmujący się szkolnictwem na terenie gminy, również organizując zajęcia poza lekcyjne dla młodzieży z tutejszej gminy. Zatrudnione są **42 osoby**.
3. **Zakład Usług Transportowo-Leśnych Zbigniew i Halina Szaruga w Sosnowicy**, Zajmuje się transportem samochodowy, spedycją drewna, usługami szkółkarskimi, handlem drewna (zakup i sprzedaż) oraz transportem międzynarodowym. Posiada na stanie 6 samochodów transportowych ekologicznych. Zatrudnia około **23 osoby**.
4. **Urząd Gminny w Sosnowicy** zajmujący się sprawami publicznymi o zasięgu lokalnym całej gminy jako podstawowej jednostki samorządu terytorialnego zatrudnia **21 osób**.
5. **Gospodarstwo Rybackie „Polesie” Sp. z o.o.** Sosnowica Dwór - firma gospodaruje dziś na 1.000 ha stawów w miejscowościach Sosnowica, Libiszów oraz Białka i zatrudnia 23 osoby. Zajmuje się głównie produkcją karpia, suma, szczupaka, amura i tołpygi. Rocznie dostarcza około 400 ton żywych ryb. Prowadzi bazę noclegową dla około 20 osób oraz łowisko specjalne Jezioro Białe Sosnowickie (Libiszowskie).
6. **IR-BUD Tartak w Sosnowicy** zajmuje się impregacją ciśnieniową drewna, sprzedażą oraz transportem wyrobów drzewnych i zatrudnia **14 osób**.

Firmy i instytucje znajdujące się na terenie gminy Sosnowica zatrudniające poniżej 10 osób:

1. **Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Parczewie Poradnia Lekarza Rodzinnego w Sosnowicy**, który zapewnia porady lekarskie dla dorosłych i dzieci, wizyty domowe, szczepienia, opiekę pielęgniarki środowiskowej oraz leczenie stomatologiczne. Objęty jest Narodowym Funduszem Zdrowia.
2. **Gminny Zakład Komunalny w Sosnowicy** jest jednostką organizacyjną Urzędu Gminy w Sosnowicy. Zajmuje się obsługą terenu gminy w dostarczaniu wody i odprowadzania ścieków komunalnych wraz z obsługą i naprawami urządzeń.
3. **Rejonowy zakład Energetyczny we Włodawie Posterunek Energetyczny Sosnowica**. Obsługuje odbiorców energii na terenie gminy i eksploatacją urządzeń elektrycznych.
4. **Bank Spółdzielczy w Parczewie** Oddział w Sosnowicy, obsługujący miejscową ludność oraz instytucje na terenie gminy.
5. **Zarząd Dróg Powiatowych w Parczewie** Obwód Drogowy Nr 2 w Sosnowicy zajmuje się pracami drogowymi, naprawczymi drogi powiatowe na terenie gminy i w powiecie.
6. **Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy** zajmujący się pomocą społeczną, wypłacanie zasiłków i opieką.

7. **Rejonowy Urząd Pocztowy Biała Podlaska** dysponuje siedzibą Urzędu Pocztowego w Sosnowicy zajmuje się przyjmowaniem i dostarczaniem paczek, listów.
8. **Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy** jest jednostką organizacyjną Urzędu Gminy w Sosnowicy. Zajmuje się przede wszystkim organizacją życia kulturalnego na terenie gminy, organizując ciekawe zajęcia dla dzieci i młodzieży.
9. **Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy** to jednostka organizacyjna Urzędu Gminy w Sosnowicy, której zadaniem jest rozpowszechnianie czytelnictwa, literatury wśród mieszkańców gminy m.in. organizując wieczorki poetyckie, spotkania z książką.
10. **Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie** Rewir Dzielnicowy w Sosnowicy zajmujący się interwencją na terenie gminy.
11. **Spółdzielnia Gminnych Spółdzielni „SCh” w Lublinie**, która posiada tereny z ośrodkiem wypoczynkowym znajdującym się przy jeziorze Zagłębcze w Gminie Sosnowica .
12. **DODO Spółka z o.o. w Lublinie** dzierżawi Jezioro Skomielno w Starym Orzechowie z przeznaczeniem na łowisko specjalne do wędkowania spławikowego spinningowego oraz organizuje zawody wędkarskie.
13. **Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie. Dział eksploatacji kanału Wieprz – Krzna w Sosnowicy** zajmujących się pracami wodnymi oraz melioracyjnymi. .
14. **Spółdzielnia Usług Rolniczych** w Sosnowicy zajmuje się usługami rolniczymi w zakresie transportu, orki i przy zniwach.
15. **Piekarnia** w Sosnowicy, zajmująca się wyrobem pieczywa tradycyjnym sposobem przede wszystkim chleba i bułek. Smak chleba nie zmienia się od kilkunastu lat.
16. **Firma handlowa** Ilczuk Andrzej w Sosnowicy zajmuje się sprzedażą artykułów spożywczych, żywnościowych, artykułów przemysłowych.
17. **Łojewski Krzysztof. PPHU. Sklep spożywczy** w Sosnowicy
18. **Prywatne Gospodarstwo Rolne Jacenty Arasimowicz** z siedzibą w Cycowie, który prowadzi działalność gospodarczą w miejscowości Górki
19. **Gospodarstwo Ogrodniczo – Szkółkarskie „AGRONOM – PLANT”** Marta i Paweł Dąbrowscy z Jasionki prowadzą gospodarstwo w miejscowości Zienki i jest producentem owoców i sadzonek roślin jagodowych.
20. **„Usługi Melioracyjno – Konserwacyjne”** Mariusz Jemieliński z Górek
21. **P.P.H.U. „SŁAWEX”** Sławomir Szczuchniak z Pieszowoli, który zajmuje się koszeniem i odchwaszczaniem pasów drogowych..

Należy również pamiętać, iż poszczególne firmy, przedsiębiorstwa i instytucje zatrudniają również osoby niezamieszkałe na terenie gminy Sosnowica, jednak stanowią one mniejszość.

Aktywność społeczna mieszkańców przejawiała się podczas ostatnich wyborów kiedy to większość brała udział w głosowaniu. Liczba wyborców wyniosła 2.238 osób co stanowi 78,83% liczby mieszkańców (2.839 osób). Frekwencja była dość wysoka w dniu wyborów 12.11.2006r wyniosła - 69,9 %, a w drugiej turze wyborów w dniu 26.11.2007r frekwencja wyniosła - 67,48 %.

W 2007 roku Gmina Sosnowica w ramach realizowanego Projektu „Opracowanie innowacyjnego planu rozwoju gminy Sosnowica opartego na posiadanym potencjale i czynnym wykorzystaniu transferu wiedzy” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego zorganizowano cykl szkoleń warsztatowych poświęconych teoretycznym i praktycznym aspektom związanym z agroturystyką, agroekologią - rolnictwo ekologiczne oraz aeroenergetyką - odnawialnymi źródłami energii oraz cykl konsultacji indywidualnych oraz grupowych profesjonalnych doradców dotyczących agroturystyki i zasobów rolnictwa ekologicznego. Z powyższych szkoleń skorzystało 38 osób, w tym 8 osób skorzystało ze wszystkich trzech modułów, a 11 osób z dwóch. Największym zainteresowaniem cieszył się kurs agroturystyczny 27 uczestników. Mieszkańcy bardzo chętnie uczestniczyli w takich szkoleniach, w trakcie których oprócz fachowej wiedzy, miała miejsce integracja społeczna. Z konsultacji skorzystało 12 osób, w tym 9 osób w zakresie agroturystyki. Odbyły się dwa dwudniowe wyjazdy studyjne dotyczące powyższych zagadnień, skorzystało z nich 29 osób, w tym jedna była na dwóch. Do października 2008 roku spośród uczestników szkolenia, jedna osoba otworzyła gospodarstwo agroturystyczne oraz zarejestrowane zostało Społeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy, w skład którego wchodzi osoby, które korzystały z działań projektu. Stowarzyszenie realizuje między innymi cele dotyczące propagowania i rozwoju różnorodnych form agroturystyki i turystyki oraz wspieranie członków w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu funduszy. Jak można zauważyć takie inicjatywy są potrzebne mieszkańcom gminy. Oprócz fachowej wiedzy, mogą również zawrzeć nowe przyjaźnie, jak również konstruktywnie spędzić wolny czas.

Potrzebne są również szkolenia dotyczące pozyskiwania środków unijnych na działalność własną, szkolenia w otwieraniu i prowadzeniu firmy. Szkolenia, które będą odbywały się na terenie gminy.

Na terenie gminy również odbyły się szkolenia z obsługi komputera, podstawowych programów biurowych oraz Internetu. Mieszkańcy chętnie korzystają z takiego rodzaju szkoleń. Jak można zauważyć szkolenia, kursy i warsztaty są niezbędne i wciąż jest ich za mała ilość. W trakcie przeprowadzonych anonimowych ankiet najczęściej zgłoszeń dotyczyło:

- kursów informatycznych, komputerowych, obsługi komputera
- pozyskiwania, korzystania środków zewnętrznych, w tym strukturalnych / unijnych.

Według ankieterów szkolenia powinny być zgodne z zapotrzebowaniem środowiska, adekwatne do potrzeb gminy i potrzebne. W takim przypadku najlepiej byłoby przeprowadzić dogłębną analizę / ankietę wśród mieszkańców, z jakich szkoleń chętnie by korzystali. Ważne byłoby tutaj rozpoznanie rynku według grup wiekowych, tak by dopasować do odpowiednich programów.

Inne zgłoszenia to:

- przygotowujące do zawodu, zawodowe,
- języków obcych,
- gastronomia, kucharz, dożywianie dzieci
- agroturystyki,
- ułatwiające znalezienie pracy
- sterowanie własnym rozwojem
- kreowanie własnego wizerunku
- zarządzanie
- florystyczne,
- projektowania wnętrz
- prace chałupnicze
- plastyczne, hafty, dzierganie
- fryzjerstwo
- rękodzielnictwo;
- przedsiębiorstwo własne
- ekologia, poszanowanie środowiska
- organizacja życia kulturalnego w swojej miejscowości
- ekonomiczne
- rolnictwo
- problemy w rodzinie

Rozbieżność jest spora, dotycząca różnych sfer z naciskiem na rozwój własny i swoich umiejętności.

2.1.4 Edukacja

Na terenie gminy funkcjonuje łącznie z filiami 3 placówki oświatowe, które prowadzą działalność w zakresie edukacji na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum. Sieć szkół tworzą następujące szkoły:

- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Sosnowicy
- Szkoła Filialna w Zienkach
- Gimnazjum w Sosnowicy.

Dodatkowo funkcjonują dwa ośrodki przedszkolne w Sosnowicy oraz w Zienkach.

Zespół Szkół Publicznych w Sosnowicy posiada 17 pracowni szkolnych, w tym jedną komputerową z dostępem do Internetu (22 stanowiska) oraz nowoczesną halę sportową, która umożliwia dzieciom i młodzieży uprawianie sportów wyczynowych także w okresie zimowym. W pobliżu szkoły zlokalizowane są boiska szkolne oraz pełnowymiarowy stadion umożliwiający uprawianie różnych dyscyplin sportowych na świeżym powietrzu. Uczniowie mają do dyspozycji zmodernizowany w 2005 roku blok żywieniowy obejmujący kuchnię oraz jadalnię.

Dane podstawowe	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba szkół	4	4	3	3	2	2
Liczba pomieszczeń	20	16	14	11	10	17
Liczba oddziałów	15	13	9	9	8	9
Liczba uczniów	242	208	177	160	147	153
Liczba absolwentów	54	63	52	47	29	20

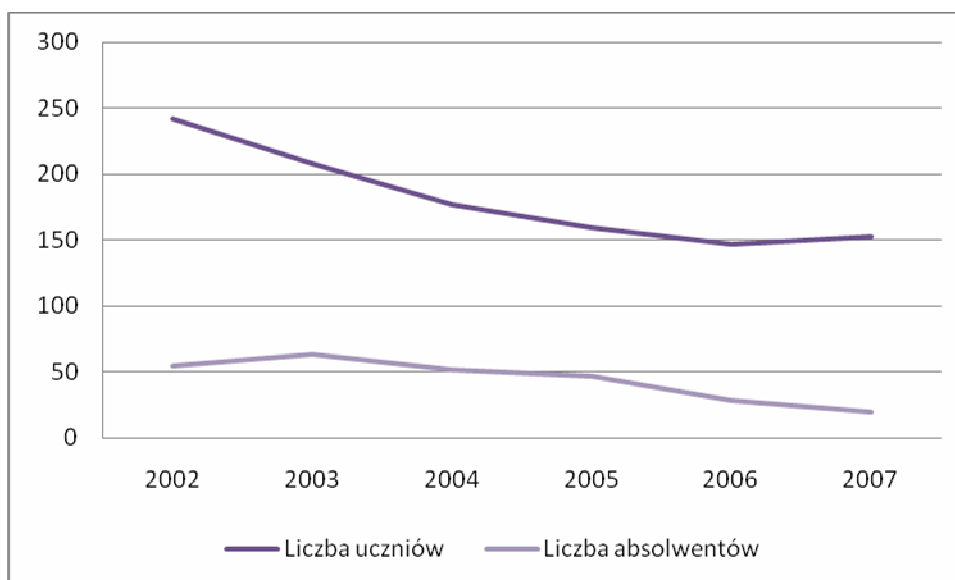
Tabela 2.1.4.1 Szkolnictwo podstawowe w gminie Sosnowica¹³

Jak można zauważyć zmniejsza się liczba szkół na terenie gminy. Przyczyną jest zmniejszająca się liczba uczniów, spowodowana ujemnym, przyrostem naturalnym. W 2004 roku zlikwidowano Szkołę Filialną w Pieszowoli, a w 2006 roku Szkołę Filialną w Nowym Orzechowie. Dzieci z tych miejscowości uczęszczają do Szkoły Podstawowej w Sosnowicy. Dzieci i młodzież ma zapewniony transport autobusami szkolnymi na podstawie zakupionych przez gminę biletów miesięcznych. Według stanu z 30 września

¹³http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=20&p_wyjście=1

2006 roku z transportu korzystało łącznie 148 uczniów z terenu gminy, w tym 75 gimnazjalistów.

W budynku po szkole w Nowym Orzechowie działa świetlica wiejska dla dzieci i młodzieży, w Pieszowoli zaś budynek jest w złym stanie, a pomieszczenia są przekazane na użytek lokalnej społeczności. Działa tam Stowarzyszenie Kulturalno Regionalne „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli.

Wykres 2.1.4.1 Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych

Jak można zauważyć liczba uczniów spada, w ciągu ostatnich 6 lat zmalała ona o około 90 uczniów, czyli jest o 1/3 mniej uczniów. W 2007 roku w porównaniu do roku 2006 liczba uczniów zwiększyła się o 6, jednak nie jest to bardzo duża różnica. Liczba absolwentów w tym okresie również się zmniejszyła o około 1/3 uczniów.

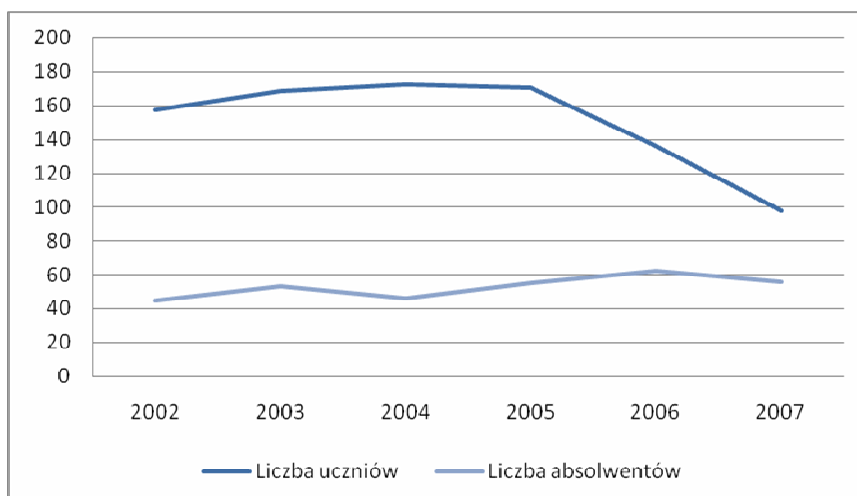
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba szkół	1	1	1	1	1	1
Liczba oddziałów	6	7	7	7	5	4
Liczba uczniów	157	168	172	170	136	98
Liczba absolwentów	45	53	46	55	62	56

Tabela 2.1.4.2 Szkolnictwo gimnazjalne w gminie Sosnowica¹⁴

W przypadku gimnazjum również można zauważyć zmniejszającą się liczbę uczniów, tym samym zmniejsza się liczba oddziałów i pozostają pojedyncze klasy. Zmniejszanie się

¹⁴http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=20&p_wyjscie=1

uczniów jest największe w ostatnich dwóch latach. Coraz więcej uczniów opuszcza szkołę gimnazjalną, jednak liczba nowych uczniów tj. 6-latków z roku na rok się zmniejsza.

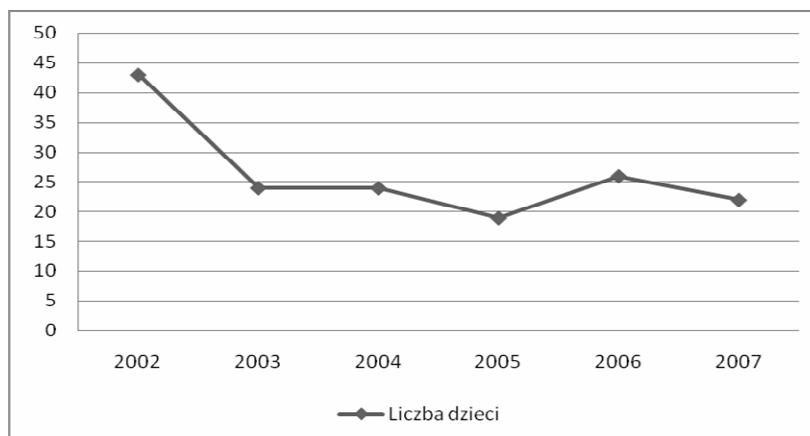

Wykres 2.1.4.2 Liczba uczniów i absolwentów gimnazjum.

W 2007 roku zatrudnionych nauczycieli ze stopniem doktora lub doktora habilitowanego bądź dyplomem ukończenia studiów magisterskich i przygotowanie pedagogiczne było 26 w pełnym wymiarze zajęć i 1 w niepełnym. Wśród nich 1 nauczyciel kontraktowany, 21 mianowanych oraz 5 dyplomowanych. Nauczyciele z dyplomem ukończenia studiów magisterskich bez przygotowania pedagogicznego, dyplomem ukończenia wyższych studiów zawodowych i przygotowanie pedagogiczne 3 nauczycieli, w tym 2 zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć. 1 nauczyciel kontraktowy i 2 stażystów. Kadra nauczycielska jest bardzo wykwalifikowana, co zapewnia w miarę wysoki poziom wykształcenia.

Od 2000 roku funkcjonowało liceum ogólnokształcące ponadpodstawowe dla dorosłych podporządkowane organizacjom społecznym i stowarzyszeniom, do którego zapisało się 20 osób. Przez 3 lata kształciło się 20 osób, spośród których 17 zostało absolwentami.

Bardzo istotnym elementem kształcenia są przedszkola, które mają za zadanie zapewnić właściwe warunki rozwoju fizycznego, umysłowego, emocjonalnego i społecznego wyrównaniem ewentualnych braków i opóźnień w tym zakresie, przygotowaniem dziecka do nauki w szkole oraz pomoc pracującym rodzicom w zapewnieniu dzieciom opieki wychowawczej. Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku 3 – 6 lat. Oddział „0” obejmującej obowiązkowym kształceniem 6-latki funkcjonuje przy Zespole Szkół Publicznych w Sosnowicy oraz przy Fili Szkoły w Zienkach.

Wykres 2.1.4.3 Liczba dzieci uczęszczających do oddziału „0”.¹⁵

Na terenie gminy funkcjonują 2 ośrodki przedszkolne trzy razy w tygodniu po 3 godziny w Sosnowicy oraz w Zienkach, skupiające dzieci z danych miejscowości w ilości do 15 dzieci w wieku 3 – 5 lat. Powstały one w 2005 roku jako „Ośrodki przedszkolne – szansa na dobry start” współfinansowane przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego. Fundacja Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego realizowała Projekt, którego celem było wykorzystanie rozwiązań organizacyjnych i programowych, pozwalających na upowszechnienie alternatywnych form edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3 - 5 lat we wsiach, w których nie ma przedszkoli. Program działał w obszarze wyrównywania szans edukacyjnych między miastem, a wsią i przeciwdziałał wykluczeniu społecznemu. W 2007 roku ośrodki przedszkolne nadal funkcjonują pod nadzorem gminy. Jednak jak zgłaszają rodzice jest zapotrzebowanie na przedszkola, gdzie dzieci będą nabywały nowych umiejętności pod fachową opieką.

Zespół Szkół Publicznych w Sosnowicy realizuje od 1 października 2008 roku przez okres dwóch lat Projekt dla swoich uczniów „Lepszy start” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, którego celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych i zmniejszenie dysproporcji w poziomach edukacyjnych miasta i wsi. Dzięki temu część potrzeb dzieci i młodzieży, jest zapewniona, w tym:

- wsparcie psychologiczno - pedagogiczne uczniów mających trudności edukacyjne i wychowawcze;
- rozwijanie zdolności i umiejętności z zakresu nauk matematyczno - przyrodniczych, a tym samym zwiększenie udziału i wyników w konkursach przedmiotowych;
- wsparcie w postaci dodatkowych zajęć językowych;

¹⁵http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=19&p_wyjście=1

- wsparcie w wyborze szkoły i zawodu;
- zwiększenie świadomości wartości uczenia się przez całe życie.

Uczniowie mają szansę skorzystać z:

- dodatkowych zajęć dydaktyczno - wyrównawczych i specjalistycznych;
- dodatkowych zajęć pozalekcyjnych z uczniami zdolnymi ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych z zakresu ICT, języków obcych i nauk matematyczno - przyrodniczych;
- poradnictwa i doradztwa edukacyjno- zawodowego;
- doradztwa i opieki pedagogiczno - psychologicznej.

W celu uatrakcyjnienia zajęć przewidziane są zajęcia terenowe, na ścieżkach dydaktycznych, zajęcia plenerowe oraz wyjazdy dydaktyczne.

We wcześniejszym okresie od września 2005 roku szkoła uczestniczyła w międzynarodowym programie Comenius finansowanym z Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji – Narodowej Agencji Programu, którego celem było wzajemne poznawanie tradycji i kultury Austrii, Francji, Polski oraz wzbogacanie doświadczeń w zakresie edukacji, doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem angielskim. Młodzież miała możliwość skorzystania z wyjazdu studyjnego do Austrii, jak i kół zainteresowań.

W 2007 roku szkoła realizowała projekt „Otwarta szkoła – wyrównywanie szans” w ramach Rządowego Programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych” poprzez zajęcia pozalekcyjne, wyjazdy uczniów na basen, wyjazdy na spektakle teatralne, sesje popularno-naukowe, konkursy plastyczne i muzyczne, wyjazdy na mecze piłkarskie i turnieje sportowe oraz wycieczki dydaktyczne po Lubelszczyźnie. Dzieci niepełnosprawne wyjeżdżały na zajęcia terapeutyczne. Poza tym zakupiono w ramach dotacji niezbędny sprzęt nagłaśniający, kamerę, pomoce dydaktyczne i programy komputerowe, sprzęt sportowy, materiały dekoratorskie, plastyczne, kostiumy teatralne i instrumenty muzyczne.

W poprzednim roku szkolnym 2007 / 2008 prowadzone były przynajmniej raz w tygodniu koła zainteresowań, w tym: polonistyczne, muzyczne, matematyczne, teatralne, historyczne, sportowe, plastyczne, artystyczne, informacyjne oraz Zuchy i Związek Harcerstwa Poleskiego, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, plastyczne. Ponadto funkcjonuje Szkolny Teatr „Lustro” i Uczniowski Klub Sportowy „Zodiak”.

Jak można zauważyć sfera edukacyjna uczniów jest zaspokojona, jednak wolny czas dzieci i młodzieży poza zajęciami lekcyjnymi jest już w dużo mniejszym stopniu zapewniony.

2.1.5 Ochrona zdrowia

Opieką zdrowotną na terenie gminy zajmuje się Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Parczewie Poradnia Rodzinna w Sosnowicy. Zapewnia on usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci i dorosłych, opieka pielęgniarki środowiskowej oraz leczenie stomatologiczne.

Do 2005 roku jeszcze dodatkowo funkcjonował Niepubliczny Ośrodek Zdrowia, powodując konkurencję w zakresie usług medycznych. Dzięki temu, była zapewniona lepsza opieka zdrowotna, jak również dostępność do specjalistów. Obecnie jak można zauważyć po zebranych ankietach wśród społeczności lokalnej, największym problemem jest dostępność do specjalistów, w tym ginekolog, kardiolog, laryngolog.

Najbliższe gabinety specjalistyczne i szpital powiatowy znajdują się w położonym niedaleko Parczewie. Funkcjonują tam następujące placówki:

- Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Parczewie,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Parczewie.

Na terenie gminy funkcjonują również dwie apteki, które mają swoją siedzibę w Sosnowicy. Zapewniona jest konkurencyjność, tym samym leki są w cenach dostępnych i niższych. Inaczej miała się sytuacja jeszcze w 2007 roku, kiedy to funkcjonowała tylko jedna apteka.

Należy jeszcze uzupełnić, iż specjalistyczną opiekę szpitalną o zasięgu ponadregionalnym i wojewódzkim realizują szpitale kliniczne w Lublinie oraz szpitale w Białej Podlaskiej, Chełmie i Zamościu oraz szpitale psychiatryczne w Lublinie, Suchowoli (powiat Radzyń Podlaski), Radecznicy (pow. Zamość) i zakład opiekuńczo leczniczy w Celejowie (powiat Puławy). W ramach lecznictwa uzdrowiskowego funkcjonują: szpitale uzdrowiskowe, sanatoria i zakłady przyrodolecznicze w Nałęczowie, Poniatowej, Adampolu i Krasnobrodzie.

Wiele osób przede wszystkim w wieku starszym ma problem z dostępem do specjalistów znajdujących się poza terenem gminy. Spowodowane jest faktem braku własnego transportu, a komunikacja państwowa jest bardzo słaba, prywatnej nie ma wcale. Niektóre osoby mogą liczyć tylko na sąsiadów Dlatego też organizowane są tzw. Białe Niedziele, w trakcie których mieszkańcy gminy mogą skorzystać bezpłatnie z usług różnych specjalistów, między innymi: dermatologa, okulisty, neurologa, ginekologa, kardiologa. Można również było skorzystać z badań EKG, cytologia, poziomu cukru i cholesterolu.

Z ostatniej takiej inicjatywy zorganizowanej pod koniec sierpnia bieżącego roku skorzystało z porady:

- u kardiologa 49 pacjentów,
- u okulisty 41 pacjentów,
- u neurologa 37 pacjentów,
- u reumatologa 34 pacjentów,
- u ginekologa 33 pacjentów,
- u dermatologa 28 pacjentów,
- u ortopedy i chirurgologa 21 pacjentów,

Ponadto 20 pacjentek wykonało cytologię szyjki macicy, z konsultacji laryngologicznych i pulmonologicznych skorzystało 29 pacjentów. Mieszkańcy skorzystali również z badań EKG – 29 pacjentów, spirometrii (badania pojemności życiowej płuc) – 72 pacjentów, z komputerowego badania wzroku – 53 pacjentów, poziom cukru we krwi zmierzyło 140 pacjentów. Lekarze po przeprowadzeniu badań skierowali na leczenie szpitalne 27 osób. Razem udzielono 322 konsultacje, co stanowi 0,12 konsultacji przypadających na jednego mieszkańca. Jest to kropla w morzu potrzeb.

Wraz z rosnącym poziomem cywilizacji, zwiększeniu ulega liczba ludzi, którzy nie są w pełni sprawni i nie potrafią samodzielnie rozwiązywać swoich problemów życiowych i już ten argument jest wystarczającym do szerokiej i dogłębnej analizy problemu. Niepełnosprawności, oprócz uszkodzenia ciała czy choroby, wciąż często towarzyszą liczne bariery – ekonomiczno – architektoniczne i środowiskowe, brak tolerancji dla odmienności w swoich społecznościach, ograniczony dostęp do wszystkich społecznych zasobów, dyskryminacja w wielu dziedzinach życia społecznego.

Każda osoba postawiona w obliczu takiej sytuacji dokonuje zwykle izolacji samego siebie od złego świata, dokonującego surowej segregacji na zdrowych i niepełnosprawnych. Z uwagi na ogromną złożoność problemu opracowane działania muszą być wiele - obszarowe nakierowane na społeczeństwo, rodziny osoby niepełnosprawnej oraz jednostkę.

Niepełnosprawność w Gminie Sosnowica dotyka blisko 19,5% społeczeństwa, co oznacza równocześnie, iż na 1000 mieszkańców naszej Gminy około 195 dotyka niepełnosprawność określona prawnie, bądź biologicznie. Mając na uwadze fakt, iż liczby te mają tendencje wzrostowe, niezwykle ważnym jest dokładna analiza problemu i podejmowanie właściwych kierunków działań w tej kwestii.

		Gimnazjum	Szkoła podstawowa	Oddział „0”
2003	ogółem dzieci w szkole	168	208	20
	niepełnosprawni	8	14	0
	indywidualnie nauczanych	3	7	0
2004	ogółem dzieci w szkole	172	177	24
	niepełnosprawni	8	11	0
	indywidualnie nauczanych	5	7	0
2005	ogółem dzieci w szkole	170	160	19
	niepełnosprawni	8	14	0
	Indywidualnie nauczanych	3	7	0

Tabela 2.1.5.1. Liczba dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół w latach 2003 - 2005¹⁶

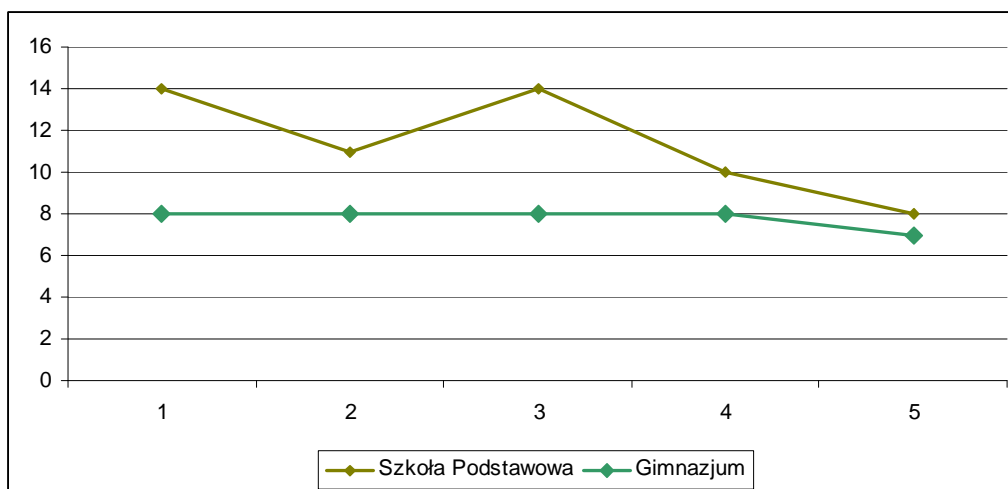
Uczniowie objęciem kształceniem specjalnym (wymagający stosowania specjalnej organizacji nauki pracy) to osoby słabosłyszące, słabowidzące, z rozpoznany autyzmem. Jeśli chodzi o upośledzenie umysłowe, to występuje ono w większości w stopniu lekkim, chociaż są również przypadki upośledzenia w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz głębokim. Wśród chorób występuje również autyzm i Zespół Downa.

Rodzaj niepełnosprawności	Szkoła podstawowa		Szkoła gimnazjalna	
	2006	2007	2006	2007
Upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim	4	4	6	3
Upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym lub znacznym	3	2	1	2
Upośledzenie umysłowe w stopniu głębokim	0	0	1	1
Uczniowie słabowidzący, niedowidzący	1	1	0	0
Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową	1	1	0	0
Autyzm	1	0	0	1

Tabela 2.1.5.2 Uczniowie niepełnosprawni w latach 2006 – 2007.¹⁷

¹⁶ Dane uzyskane ze sprawozdań Zespołu Szkół Publicznych w Sosnowicy

¹⁷ Dane uzyskane z Zespołu Szkół Publicznych w Sosnowicy

Wykres 2.1.5.1 Liczba uczniów niepełnosprawnych uczęszczających do Zespołu Szkół Publicznych w Sosnowicy

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przyznał ze środków finansowych na realizację obszaru A program „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko – wiejskie” w okresie od 1 września 2007 roku do 30 czerwca 2008 roku kwotę 34.850,00 zł na pomoc:

- przeznaczoną dla uczniów szkół podstawowych,
- przeznaczoną dla uczniów gimnazjów,
- przeznaczoną dla uczniów ponadgimnazjalnych, które nie uiszczają opłat za naukę,
- obsługę zadań realizowanych w ramach obszaru A programu.

Z dofinansowania skorzystało 13 uczniów niepełnosprawnych w tym 5 uczniów szkół podstawowych, 5 uczniów gimnazjum oraz 3 uczniów ponadgimnazjalnych. Z jeszcze jednym wnioskodawcą podpisano umowę, ale nie przedstawił dokumentów potwierdzających wysokość poniesionych kosztów nauki, w związku z czym nie skorzystał z dofinansowania.

Na terenie gminy w 2007 roku zameldowanych na stałe było 23 uczniów niepełnosprawnych (9 uczniów szkół podstawowych, 6 gimnazjalistów i 8 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Z tej grupy program realizowało 14 uczniów co stanowi 60,87%. Po roku realizacji programu „Uczeń na wsi” spotkał się z przychylną opinią uczestników programu. Na podstawie systematycznej analizy posiadanych dokumentów, obserwacji oraz rozmów z Wnioskodawcami stwierdza się, że program przyczynił się do poprawy warunków kształcenia uczniów niepełnosprawnych. Z tego też powodu program jest w bieżącym roku kontynuowany.

W ramach obszaru „B” programu „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko – wiejskie” Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w bieżącym 2008 roku Gmina Sosnowica zakupiła Mikrobus przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych. Jest on przede wszystkim wykorzystywany do dowozu dzieci do szkoły.

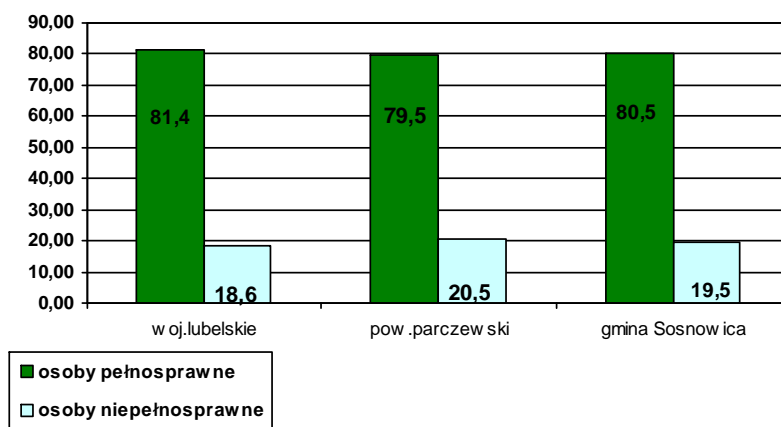
Uwarunkowania społeczno – gospodarcze większości mieszkańców to przede wszystkim wysoki poziom bezrobocia, brak przemysłu, działalność handlowo – usługowa i drobno – rolnicza traktowana jako główne źródło utrzymania. Podstawowe potrzeby większości mieszkańców realizowane są na niskiej stopie życiowej. Pojawienie się w takiej sytuacji dodatkowo problemu niepełnosprawności potęguje już zwykle trudną sytuację życiową rodziny, spychając osobisty problem niepełnosprawnego członka rodziny na dalszy plan. Instytucjonalne formy wsparcia dla rodzin oraz samych niepełnosprawnych realizuje na przestrzeni ostatnich lat coraz więcej placówek, jednakże, nakierowane są na ograniczoną ilość osób oraz na tylko niektóre z koniecznych sfer pomocy czy wspierania. Najczęściej pojawiającymi się problemami jest wciąż niski poziom świadomości całego społeczeństwa (w tym bardzo często samych niepełnosprawnych i ich rodzin) w zakresie możliwości osób niepełnosprawnych w drodze do niezależności i samodzielności.

Wciąż bardzo ważnym problemem jest funkcjonowanie niewłaściwych form zachowania wśród osób niepełnosprawnych – bierność, brak akceptacji samego siebie, swojej niepełnosprawności, brak samostanowienia i działania - a co za tym idzie – ich izolacja. Ograniczanie możliwości tych osób potęgowane jest przez otoczenie – bariery mentalne oraz architektoniczne, brak spójnego określonego ustawowo systemu wsparcia osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin, ograniczony dostęp do edukacji, rehabilitacji (również wczesno niemowlęcej), skąpa oferta usług oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy, brak miejsc pracy dla niepełnosprawnych, znikoma wiedza pracodawców na temat zatrudniania niepełnosprawnych, niewłaściwe ich postrzeganie jako osób nieprzydatnych zawodowo.

	Województwo lubelskie		Powiat Parczewski		Gmina Sosnowica	
	N	%	N	%	N	%
Osoby niepełnosprawne	405 670	18,6	7 610	20,5	554	19,5
Osoby pełnosprawne	1 775 330	81,4	29 512	79,5	2 285	80,5
Ogółem	2 181 000	100,0	37 122	100,0	2 839	100,0

Tabela 2.1.532. Dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych zamieszkałych w gminie, powiecie i województwie.

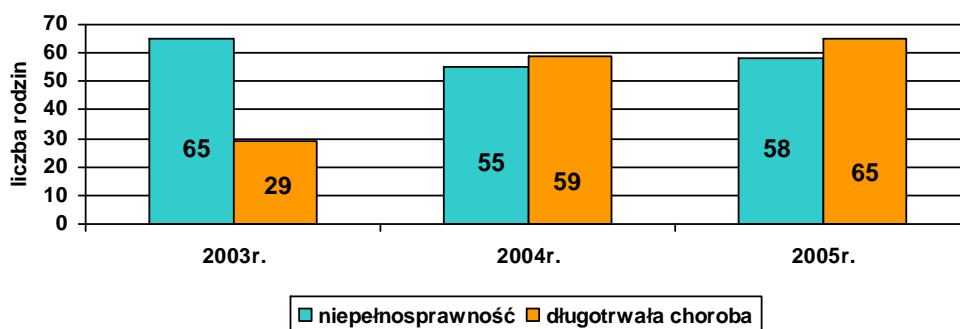
Z danych zamieszczonych w powyższej tabeli wynika, że pomiędzy liczbą osób niepełnosprawnych w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców zarówno w Województwie Lubelskim, jak i powiecie Parczewskim i Gminie Sosnowica nie ma znacznych różnic. Osoby niepełnosprawne w Województwie Lubelskim stanowią 18,6%, w Powiecie Parczewskim 20,5%, natomiast w Gminie Sosnowica 19,5%.

Wykres 2.1.5.2. Procentowy udział osób niepełnosprawnych wśród ludności Lubelszczyzny, powiatu parczewskiego i Gminy Sosnowica.

Jedną z ważniejszych przesłanek udzielania pomocy przez OPS jest długotrwała choroba. Mianem choroby określa się dynamiczną reakcję na działanie czynnika chorobotwórczego, wyrażającego się zaburzeniem naturalnego współdziałania narządów i tkanek, co zwykle prowadzi do zmian czynnościowych i organicznych ustroju. Można przyjąć, że długotrwała choroba musi trwać, co najmniej 6 miesięcy. Istnienie długotrwałej lub ciężkiej choroby stwierdza lekarz, wydając zaświadczenie. Długotrwała lub ciężka choroba to przesłanka uprawniająca między innymi do zasiłku okresowego, usług opiekuńczych, zasiłku pielęgnacyjnego czy świadczenia pielęgnacyjnego”. Usługi opiekuńcze świadczone są na rzecz osób samotnych, starych, często z długotrwałą chorobą, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, lub jeśli rodzina nie może im takiej opieki zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktu z otoczeniem. Usługi świadczone są w miejscu zamieszkania klientów potrzebujących pomocy przez opiekunki zatrudnione w tutejszym Ośrodku Pomocy Społecznej, i tak:

- w 2003 roku świadczone usługi dla 8 osób
- w 2004 i 2005 roku świadczone usługi dla 6 osób
- w 2006 i 2007 roku świadczone usługi dla 5 osób.

Wykres 2.1.5.3 Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby

Według danych uzyskanych od Samodzielnego Publicznego Zakładu Podstawowej Opieki Zdrowotnej w 2005 roku najczęściej występującymi schorzeniami wśród mieszkańców gminy jest choroba układu krążenia, a choroba psychiczna dotyczy 10 osób.

Rodzaj schorzenia	18 – 60 rok życia	Powyżej 60 roku życia
Choroby układu krążenia (w tym nadciśnienie)	173	104
Choroba niedokrwienna serca	50	73
Cukrzyca	30	32
Przewlekły nieżyt oskrzela i astma	12	26
Choroby układu kostno - stawowego	65	98

Tabela 2.1.5.4 Najczęściej występujące schorzenia na terenie gminy Sosnowica.

Jeśli chodzi o problem starości to na terenie gminy zamieszkuje 513 osób w wieku poprodukcyjnym. Stanowią one 18,65% ogółu mieszkańców. Problemy dotyczące ludzi starszych związane są z takimi czynnikami jak: pogorszenie stanu zdrowia, opieka zdrowotna, zanik tradycji międzypokoleniowej, przemiany kulturowe, niekorzystne warunki życia i pogorszenie sytuacji materialnej. Towarzyszy temu brak aktywności społecznej, osamotnienie, izolacja, nieporadność życiowa, mniejsza zdolność przystosowania do nowych sytuacji, osłabienie pamięci. Proces przyspieszonego się starzenia społeczeństwa to zjawisko występujące zarówno w Polsce jak i w naszej gminie. Przeciętna życia istotnie się wydłużyła w okresie ostatnich dziesięcioleci. Sprzyjały temu zapewne zarówno malejące wskaźniki przyrostu naturalnego, jak i postęp medycyny w zakresie ratowania życia, któremu nie zawsze towarzyszy jakość życia. Ludzie żyją dłużej, przez co zwiększa się zapotrzebowanie na świadczenia opiekuńczo – usługowe w sektorze usług środowiskowych oraz opiece instytucjonalnej.

Chorobą cywilizacji jest uzależnienie, w tym uzależnienie od alkoholu, czyli alkoholizm, czy też nadmierne i częste spożywanie alkoholu. Choroba ta zaczyna się i rozwija podstępnie, bez świadomości zainteresowanej osoby. Polega na nie kontrolowanym piciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Przyczyny alkoholizmu nie są znane, na ogół przyjmuje się współdziałanie wielu czynników genetycznych, biologicznych i środowiskowych. Szacuje się, że w Polsce w rodzinach z problemem alkoholowym żyje około 3 - 4 mln. osób, w tym około 1,5 – 2 mln. dzieci wychowuje się w rodzinach z problemem alkoholowym, z czego 500 tys. znajduje się w dramatycznej sytuacji zagrażającej ich zdrowiu i życiu.

Według danych statystycznych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) w mieście (gminie) liczącym 10 tysięcy mieszkańców, czyli takiej jak gmina Sosnowica:

- liczba osób uzależnionych od alkoholu około 2% populacji – około 200 osób
- dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice) około 4% populacji – około 400 osób
- dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików około 4% populacji – około 400 osób
- osoby pijące szkodliwie 5 – 7 % populacji około 500 – 700 osób
- ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym 2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin – około 530 osób dorosłych i dzieci.¹⁸

Wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2003 – 2005 średnio 20 rodzin stanowiły rodziny z problemem alkoholowym, przy czym dane te dotyczą alkoholizmu rodziców. W większości przypadków są to rodziny, w których liczba dzieci wynosi przeciętnie trzy. Będą to więc rodziny przeciętnie pięcioosobowe. Nawet w przypadku alkoholizmu tylko jednego z rodziców należy przyjąć, że problem alkoholowy dotyczy całej rodziny. Należy więc przyjąć, że problemem alkoholowym dotkniętych jest w Gminie przynajmniej 100 osób, to jest ok. 3,5 % mieszkańców gminy.

Na terenie Gminy Sosnowica z potrzeby utrwalenia efektów leczenia na oddziale odwykowym i zaangażowania w proces leczenia wszystkich członków rodzin 2 grudnia 1990 roku powstał klub Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy. Liczba członków Klubu liczy 18 członków zwyczajnych, 4 członków honorowych i 21 członków rodzin. Spotkania Grupy Anonimowych Alkoholików odbywały się raz w tygodniu, realizowały one program terapeutyczny – rozwojowy oraz prowadzony był punkt konsultacyjno – informacyjny.

¹⁸ http://www.parpa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=155&Itemid=16

Obecnie ze względów na problemy finansowe, jak i zmniejszająca się liczba członków czynnie zaangażowanych stowarzyszenie zawiesiło swoją działalność.

Z ochroną zdrowia związany jest problem uzależnienia od narkotyków. Narkomania to ogólnoswiatowy problem cywilizacyjny, który dotyka zarówno kraje biedne jak i bogate. Stanowi ogromne zagrożenie dla zdrowia publicznego, szczególnie w kontekście chorób infekcyjnych takich jak HIV, żółtaczka, choroby weneryczne czy gruźlica. Narkomania ściśle związana jest z wieloma problemami społecznymi takimi jak: ubóstwo, bezrobocie, prostytutka, przestępczość czy bezdomność.

W naszej gminie problem narkomanii jest problemem marginalnym w sensie statystyk, jednakże bardzo ważnym w aspekcie szeroko rozumianej profilaktyki, ograniczania podaży jak również ciągłości badań i monitoringu problemu szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Trudno mówić o zjawisku narkomanii na terenie Gminy Sosnowica, gdyż aby szerzej o tym się wypowiedzieć na początku wskazane było by przeprowadzenie diagnozy środowiska na ten temat. Jednak w 2004 roku odnotowano z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii 4 przestępstwa, a w 2005 roku.

2.1.6 Baza rekreacyjno – kulturalna.

Życie kulturalne staje się elementem wyboru oferty turystycznej, zorganizowania czasu wolnego. Regionalny kontekst oferty turystycznej, jej zakorzenienie w tradycji regionu, nawiązanie do obyczajów i obrzędów sprzyja życiu kulturalnego, zarówno w aspekcie funkcjonujących instytucji kultury, jak i organizowanych imprez. Centralnym miejscem życia kulturalnego jest Sosnowica, gdzie znajdują się najważniejsze instytucje kultury.

Centrum życia kulturalnego jest Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy. Jego działalność ma na celu rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich, a także studentów poprzez organizowanie zajęć plastycznych, muzycznych, tanecznych i teatralnych. Realizuje również zadania związane z organizacją uroczystości gminnych i imprez. GOK współpracuje ze szkołami podstawowymi, ośrodkami zdrowia, Ochotniczą Strażą Pożarną i parafią. Prowadzi działania w świetlicach wiejskich w Nowym Orzechowie oraz Zienkach, a w okresie wakacji i ferii również w Turnie i Górkach. Organizował aerobik w Sosnowicy, w Zienkach i w Nowym Orzechowie.

Na terenie gminy działa również Gminna Biblioteka Publiczna im. Krystyny Kraheńskiej z siedzibą w Sosnowicy (Biblioteka Dla Czytelnika Dorosłego oraz Oddział Dla Dzieci), która posiada dwie filie terenowe w Zienkach i w Nowym Orzechowie.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Księgozbiór /woluminy/	13.989	11.847	11.841	12.189	12.623	12.569
Czytelnicy w ciągu roku	663	647	647	670	662	667
Wypożyczenie na zewnątrz	7.687	9.005	9.807	10.110	9.753	8.307

Tabela 2.1.6.1 Funkcjonowanie placówek bibliotecznych¹⁹

W okresie ostatnich sześciu lat średnio 659 osób wypożyczyło księgozbiór na zewnątrz w ilości około 9.111 woluminów. Na jedną placówkę biblioteczną przypada 879,33 osoby, 4.764,59 woluminów księgozbióru bibliotek na 1.000 osób, 255,07 czytelników bibliotek publicznych na 1.000 ludności oraz 12,45 woluminów wypożyczenia księgozbióru na jednego czytelnika. Gminna Biblioteka Publiczna rozwija i zaspakaja potrzeby kulturalne, czytelniczych i informacyjnych mieszkańców gminy, przyczynia się do upowszechniania wiedzy i nauki, rozwijaniu kultury. Prowadzi działania Kulturalno – oświatowe, w tym spotkania z okazji święta Babci i Dziadka, wieczory poezji i piosenki,

¹⁹http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=23&p_wyjscie=1

spotkania czytelnicze promujące regionalne, Dyskusyjne Kluby Książki, organizuje również różnego rodzaju konkursy

W 2007r. Gminna Biblioteka Publiczna – Centrum Kultury w Sosnowicy została podzielona na dwie odrębne ze sobą współpracujące instytucje: Gminna Biblioteka Publiczna oraz Gminny Ośrodek Kultur, które przyczyniają się do szerzenia na terenie gminy dziedzictwo kulturowe. Zajmują się popularyzacją tradycji wielkanocnej wsi podlaskie, tradycje ludowe nocy andrzejkowej, a także propagowanie żywego słowa. Od kilka lat są próby odtworzenia umierającego zawodu, jakim jest wyplatanie koszyków z rogożyny. Kiedyś było na tym terenie zagłębie rogożyny, prawie w każdym domu wieczorami wyplatało się koszyki. Z biegiem lat coraz mniej osób zajmowało się tym fachem. Starsi umierali, młodzież nie chciała się uczyć wyplatania. Odtworzenie dawnego zwyczaju wyplatania koszy i ozdób z rogożyny mają również na celu integrację społeczności lokalnej i angażowanie różnych pokoleń, dopóki jeszcze żyją mieszkańcy gminy posiadające umiejętności wyplatania koszy, jest ich na terenie nie wielu. W ostatnich latach występuje zapotrzebowanie i chęć kultywowania tradycji, ginących zawodów, rękodzielnictwa. Problemem jest odpowiednia integracji i aktywność mieszkańców w tym kierunku.

Na terenie gminy zostało w 2007 roku zostało zorganizowanych 48 imprez, w których uczestniczyło 4.500 osób. Na terenie funkcjonowało 2 zespoły artystyczne, do których należało 30 osób. Działo 4 koła / kluby z 38 członkami.

Na terenie gminy istnieje także możliwość skorzystania bezpłatnie z komputera i Internetu dzięki ufundowanym w 2004 roku przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji z programu Ikonk@ komputerom, które mieszczą się w Gminnej Bibliotece Publicznej w Sosnowicy, obecnie można również bezpłatnie z Internetu skorzystać w Gminnym Ośrodku Kultury w Sosnowicy oraz w Klubie Wiejskim w Zienkach.

Od połowy lutego 2008 roku zostało otwarte w Świetlicy Klubu Wiejskiego w Zienkach Centrum Kształcenia na Odległość na Wsiach w ramach, którego można ukończyć około 50 różnych kursów. Gmina Sosnowica uczestniczyła w Projekcie „Centra kształcenia na odległość na wsiach” dofinansowanego z funduszy Unii Europejskiej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, który miał na celu wyposażenie w sprzęt komputerowy i kontent merytoryczny ośrodki oświatowo – edukacyjne zlokalizowane na obszarach wiejskich. Ośrodki te mają wspierać wszystkich, którzy zainteresowani są podniesieniem kwalifikacji, aktywnością w środowisku lokalnym, wykorzystaniem nowoczesnych technik w rozwoju osobistym oraz przekwalifikowaniem zawodowym. W ramach projektu ośrodki oświatowo - edukacyjne zostały bezpłatnie wyposażone w: sprzęt

komputerowy wraz z oprogramowaniem oraz niezbędnym sprzętem biurowym, 10 komputerów z dostępem do Internetu (w tym 9 stanowisk stacjonarnych i 1 notebook z możliwością wypożyczenia osobom niepełnosprawnym), drukarkę, telefaks, meble biurowe. Można skorzystać z bezpłatnego dostępu do wysokiej jakości szkoleń e - learningowych, do Internetu

Problemem jest dostęp do Stałego Internetu w innych miejscowościach. Możliwość podłączenia się do stałego Internetu przez modem nie jest możliwe w świetlicach, gdyż nie ma wyjścia telefonicznego, a współpraca z telekomunikacją w tym zakresie jest bardzo zła. Świetlice wymagają przede wszystkim nakładów remontowych i wyposażenia, oraz odpowiedniej kadry prowadzącej i organizującej czas wolny młodzieży i dzieciom, ale również i osobom starszym.

W 2006 roku oddano do użytku stadion sportowy w Sosnowicy, w skład którego wchodzi boisko piłki nożnej, siatkowej oraz do kosza, bieżnia. Jest to miejsce gdzie organizowane są festyny gminne i imprezy sportowe. Ponadto w miejscowościach Zienki, Stary Orzechów, Lejno, Nowy Orzechów oraz Górki są małe boiska sportowe, z których młodzież może korzystać. W bieżącym roku przeprowadzono

2.1.7 Bezpieczeństwo

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Przyjęć Dzielnicowego w Sosnowicy, ul Wyzwolenia 3 – tel. 082 59 12 107. Sierżant Jacek Maleszyk jest dzielnicowym pozamiejskiej gminy Sosnowica Komendy Powiatowej Policji w Sosnowicy.

Zjawisko przestępczości nasila się w Polsce z roku na rok. Szczególnego znaczenia przybiera, jeśli występuje wśród nieletnich. Co jakiś czas wstrząśnięci jesteśmy zachowaniem młodych ludzi, przepełnionych agresją, bestialstwem oraz sadyzmem. Przestępczość młodzieży jest od wielu lat przedmiotem szczególnego zainteresowania kryminologów. W Polsce udział młodzieży w ogólnej liczbie sprawców przestępstw stanowi 25 – 28%.

Rodzaje przestępstwa	2003	2004	2005	2006	2007
Kradzieże z włamaniem	13	15	21	9	3
Kradzież	9	14	17	15	18
Bójka i pobicie	5	-	1	2	1
Przestępstwa gospodarcze	8	5	1	6	3
Wypadki drogowe	3	5	1	2	1
Nietrzeźwi kierujący pojazdami	36	37	38	29	21
Inne przestępstwa – w tym przestępstwa narkotykowe	-	4	2	29	22

Tabela 4.12.1 Rodzaje przestępczości na terenie gminy Sosnowica²⁰

W 2005 roku na terenie gminy Sosnowica stwierdzono 106 przestępstw, o 11 więcej niż w 2004 roku (95) oraz o 15 więcej niż w roku 2003 (91). Na 106 stwierdzonych przestępstw, 38 to przestępstwa z art. 178a § 1 i 2 k.k. (kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości), co stanowi 35% ogółu przestępstw stwierdzonych na terenie gminy Sosnowica.

Na terenie gminy nie występują rozboje, czy też wymuszenia rozbójnicze. W kategorii przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu w 2003 roku wystąpiło 5 przestępstw uszkodzenia ciała (sprawcy zostali ustaleni), a w 2005 roku 1 przestępstwo, w 2004 roku nie wystąpiło.

W 2007 roku zaistniało 76 przestępstw. Jest to o 4 przestępstwa mniej niż w roku ubiegłym. 21 przestępstw z art. 178a § 1 i 2 k.k. tj. kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości, co stanowi 27,6 % ogółu przestępstw stwierdzonych na terenie gminy. W roku 2006 przestępstw tej kategorii było 24, co stanowiło 30% ogółu stwierdzonych przestępstw.

²⁰ Dane uzyskane od Komendanta Powiatowej Policji w Parczewie

Celem zapobiegnięcia niekorzystnej tendencji w roku 2007 w ramach pracy Prewencyjnej dzielnicowych będą organizowane ze społeczeństwem jak również z właścicielami obiektów zagrożonych tymi przestępstwami spotkaniami z zakresu szeroko pojętej prewencji kryminalnej. Działania takie miałyby na celu uświadomienie społeczeństwu i poszczególnym osobom jak zabezpieczyć własne mienie aby nie stać się ofiarą przestępstw.

Na terenie gminy Sosnowica przestępczość wśród nieletnich nie jest w chwili obecnej problemem, chociaż zjawisko to sporadycznie występuje. W 2003 roku nieletni popełnili 2 czyny karalne z art. 178a § 2 (kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości), w 2004 roku został odnotowany 1 czyn karalny z art. 278 (kradzież cudzej rzeczy), natomiast w 2005 roku nie odnotowano popełnienia czynu karalnego przez nieletnich. Nieletni w 2007 roku popełnili 5 czynów karalnych w porównaniu do roku ubiegłego nastąpił spadek o 1 czyn karalny. W rozbiciu na kategorie nieletni popełnili 2 przestępstwa przeciwko mieniu z art. 278 § 1 k.k. – kradzież cudzej rzeczy oraz 3 przestępstwa przeciwko mieniu w komunikacji z art. 178a § 2 k.k. – nietrzeźwi kierujący innymi pojazdami niż mechaniczne.

W 2003 roku nie odnotowano również przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, lecz w 2004 roku takich przestępstw było 4, a w 2005 roku 2. W latach 2006 – 2007 policja nie odnotowała popełnionych przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomani. Ponadto nie zanotowanych dużych subkultur młodzieżowych, które miały swoje charakterystyczne miejsca zażywania środków odurzających.

Bezpieczeństwo jest również związane z **ochroną przeciw klęskową**. Gmina Sosnowica położona jest na terenie subregionów Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego i Polesia Lubelskiego. Obszar gminy ciągnie się w granicach zlewni rzeki Piwonii Parczewskiej (dopływ Tyśmienicy) wraz z dopływami oraz Piwonii Górnej. Wzdłuż zachodniej i północno – zachodniej granicy gminy płynie ciek wodny Kanał Wieprz – Krzna. W reżimie hydrologicznym notuje się dwukrotne okresy wezbrania w ciągu roku: roztopowe (w okresie marzec – kwiecień) i opadowe (w czerwcu, lipcu lub sierpniu). Na terenie gminy znajduje się w sumie siedem jezior oraz jedno jezioro graniczy z terenem gminy. Ponadto znajdują się stawy – w ilości 30 sztuk, zgrupowanych w trzech kompleksach: Sosnowicy, Pieszowoli i Libiszowie. Liczne stawy rybne i jeziora zajmują około 5% powierzchni gminy. Zagrożenie powodziowe na terenie gminy Sosnowica może wystąpić na skutek długotrwałych opadów deszczu, nagłych roztopów śniegu oraz lokalnych ulewnych deszczy, jednak nie jest to problem i występuje bardzo rzadko.

Do **zagrożeń losowych** występujących na terenie gminy należy zaliczyć między innymi lokalne pożary oraz katastrofy (wypadki) drogowe. Katastrofy są zdarzeniami

nieoczekiwanymi mającymi gwałtowny przebieg. Jednak nie trzeba liczyć się z tym, że na terenie gminy zdarzenia takie mogą wystąpić. Katastrofy drogowe mogą wystąpić w związku z przebiegającymi przez teren gminy drogami wojewódzkimi o dużym natężeniu ruchu Nr 819 Parczew – Kołaczka – Łowcza – Wola Uhruska oraz droga Nr 820 Sosnowica Dwór – Łęczna. Ponadto w okresie letnim następuje wzmożony ruch, gdyż są to tereny atrakcyjne turystycznie (między innymi występowanie licznych jezior).

Przemoc w rodzinie jest zamierzonym i wykorzystującym przewagę sił działaniem skierowanym przeciw członkowi rodziny, które narusza jego prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna to znaczy, że jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie podporządkowania ofiary,
- siły są nierówne, co oznacza, że jedna ze stron ma przewagę nad drugą (ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy),
- narusza prawa i dobra osobiste, co oznacza, że sprawca wykorzystując przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- powoduje cierpienia i ból, to znaczy, że sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Ponadto, doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Formy przemocy:

- fizyczna – popychanie, szarpanie, bicie, kopanie, duszenie itd.
- psychiczna – izolacja, groźby, ignorowanie, ośmieszanie, upokorzenie, wyzywanie itd.
- seksualna – zmuszanie do określonych zachowań i kontaktów seksualnych, gwałt
- zaniedbanie – niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych, głód, niedożywienie, brak opieki medycznej, chłód emocjonalny, obojętność
- ekonomiczna – ograniczenie dostępu do wspólnych zasobów, odbieranie zarobionych, zaoszczędzonych pieniędzy, okradanie, uniemożliwianie podjęcia pracy itp.

Przemoc w rodzinie nierozzerwalnie wiąże się z uzależnieniem od alkoholu. Badania socjologiczne na temat przemocy domowej wykazują, że:

- co czwarty pacjent leczenia odwykowego przyznaje się do stosowania przemocy wobec dzieci w czasie trwania choroby alkoholowej (Instytut Psychologii Zdrowia 2000 roku),
- w co piątej polskiej rodzinie dochodzi do konfliktów z nadużywania alkoholu (CBOS – 2002 roku),

- 14% respondentów CBOS-u przyznaje, iż co najmniej raz była ofiarą przemocy fizycznej ze strony współmałżonka z tego 7% kobiet i 5% mężczyzn doświadczyło tego wielokrotnie. (co najmniej kilka razy).

Przemoc w rodzinie, to wciąż temat tabu, dlatego jej ofiarom tak trudno jest otrzymać fachową pomoc. Również, dlatego powszechne jest przekonanie, że dane statystyczne daleko odbiegają od rzeczywistej liczby i skali przemocy. Bardzo często media podają o przypadkach stosowania brutalnej przemocy wobec członków rodziny, a szczególnie wobec małoletnich dzieci.

Zadajemy sobie pytanie; Jak im pomóc?, Co robić, jeśli sami znajdziemy się w takiej sytuacji. Pomóc może Niebieska Linia. Niebieska linia to organizacja, która pomaga osobom będącym ofiarami przemocy domowej. Niebieska linia to też numer telefonu 0-801-1200-02 pod który można dzwonić, jeśli ktoś padnie ofiara przemocy. Pod numerem telefonu czeka kompetentna osoba, która może pomóc, co należy zrobić w danej sytuacji, poda adres najbliższego ośrodka, do którego można się zgłosić, czy sprawa powinna trafić do prokuratury. Niebieska linia może zgłosić sprawę za osoby poszkodowane, gdyż przemoc jest przestępstwem ściganym z urzędu. O sprawie powinno się poinformować policję. Policja zgodnie z zarządzeniem Komendanta Głównego Policji nr 28/98 i nr 21/2002 podejmuje interwencje w sprawach przemocy w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”, które dokumentują to, co się wydarzyło.

Instytucją, która na terenie gminy pomaga osobom doświadczającej przemocy rodzinnej jest Ośrodek Pomocy Społecznej poprzez:

- dokumentację zdarzeń,
- krótko i długofalowy plan pomocy wszystkim członkom rodziny,
- współpracę z przedstawicielami innych instytucji i organizacji powołanych do udzielenia
- pomocy ofiarom przemocy,
- interwencję wobec sprawcy,
- monitorowanie sytuacji rodziny.

Obecnie można zauważyć nasilenie przemocy w rodzinie, ale również przemocy między dziećmi i młodzieżą, gdzie występuje podział lepszych i gorszych, biednych, bogatych, czy nawet na miejsce zamieszkania. Jest to zjawisko niepokojące i trudne do zwalczania, bo wynoszone jest ono i z domu rodzinnego i podczas wspólnych zabaw i wpływu grupy / rówieśników.

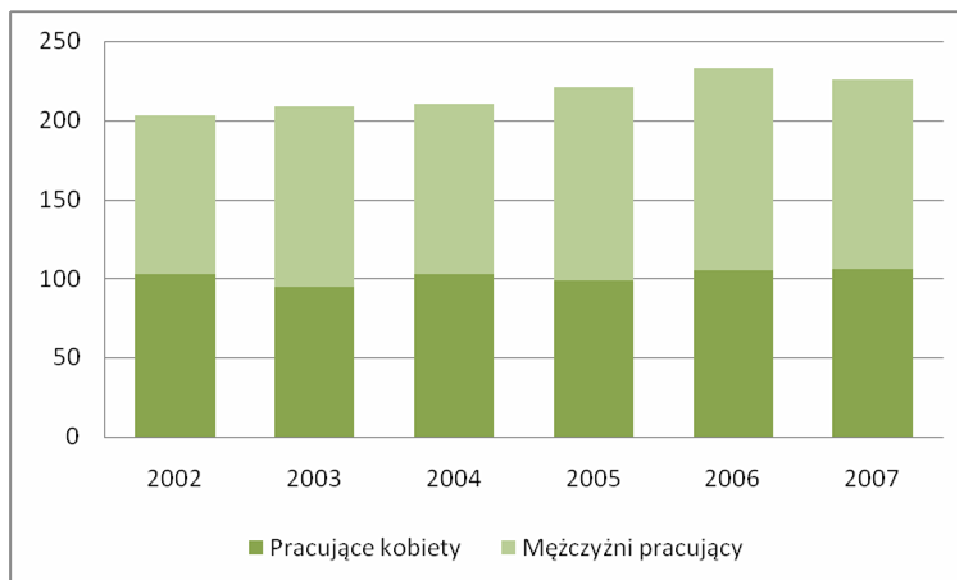
W 2007 roku Gmina Sosnowica otrzymała dotację na realizację Rządowego programu wspierania w latach 2007 – 2009 organów prowadzących w zapewnieniu warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”. Dotacja została przeznaczona na zakup i instalację 1 zestawu standardowego do monitorowania (dwie kamery, urządzenie rejestrujące, kolorowy monitor i urządzenia dodatkowe niezbędne do zainstalowania zestawu) oraz jego instalacja. Zapewnia to bezpieczeństwo uczniów na terenie szkoły i nie występuje przemoc wśród klas. Jednak poza szkołą nie ma możliwości kontroli takiego rodzaju przemocy. Jest to zauważalne podczas rozmowy rodziców, zwłaszcza tych dojeżdżających.

2.1.8 Bezrobocie

Bezrobotna osoba to taka, która poszukuje, jest gotowa podjąć i podejmująca zatrudnienie lub inną pracę zarobkową, natomiast poszukujący pracy to osoba niezatrudniona poszukująca zatrudnienia oraz osoba zatrudniona zgłaszająca zamiar i gotowość podjęcia zatrudnienia w wyższym wymiarze czasu pracy, albo dodatkowego lub innego zatrudnienia, zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Stopa bezrobocia to ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych, a liczbą osób czynnych zawodowo (to jest zdolnych w prawnie określonych warunkach do podjęcia pracy).

Bezrobocie, szczególnie długotrwałe, sprzyja występowaniu wyuczonej bezradności, a w konsekwencji skrajnego ubóstwa. Jest ono wyznacznikiem trudnej sytuacji bytowej mieszkańców gminy. Niepokojącym zjawiskiem jest bezrobocie więcej niż jednego członka rodziny, jak również udział wśród bezrobotnych dorosłej młodzieży zwłaszcza absolwentów szkół, którzy nie mogą znaleźć pracy. Problem bezrobocia jest jednym z najistotniejszych, szczególnie w przypadku długiego okresu pozostawania bez pracy dla korzystających z pomocy społecznej gminy. Bezrobocie jest głównym powodem korzystania z pomocy społecznej w Gminie Sosnowica.

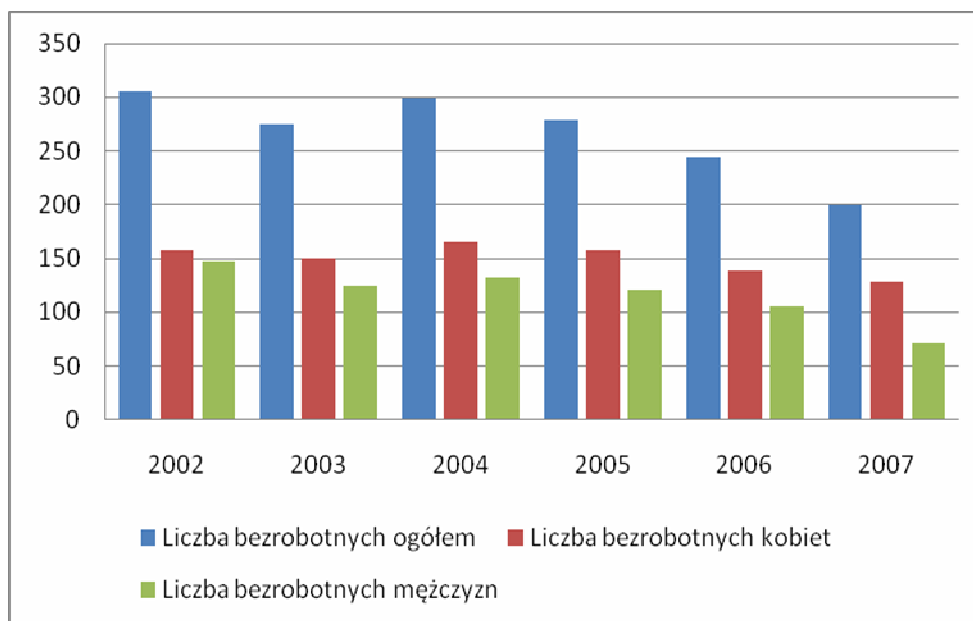
Wykres 2.1.8.1 Liczba pracujących kobiet i mężczyzn²¹

Jak można zauważyć zatrudnione kobiety w ostatnich 6 latach utrzymuje się na poziomie około 100 kobiet.

²¹http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=3&p_szuk=Radom&p_tery=1100&p_dane=0&p_kate=4&p_wyjście=1

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba bezrobotnych	305	275	299	279	244	200
Bezrobotni zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy	6	2	0	0	0	0
Uprawienie do zasiłku	25	12	23	20	18	8
Długotrwale bezrobotni	140	115	131	120	116	87

Tabela 2.1.8.2. Zarejestrowani bezrobotni w gminie w latach 2001 – 2005 (na koniec roku)²²:

Wykres 4.2.8.2 Liczba bezrobotnych kobiet i mężczyzn.

Jak można zauważyć liczba bezrobotnych w ostatnich latach spada. Jednak są to bezrobotni zarejestrowani. Bezrobocie ukryte jest dużo większe. W okresie letnim spora liczba mieszkańców pracuje na czarno. Liczni mieszkańcy podobnie jak w całej Polsce poszukiwało pracy zagranicą, pozostawiając tutaj pozostałych członków rodziny, lub tylko dzieci. Osoby pracujące na czarno dość często chciałyby zostać zatrudnione, jednak pracodawcy tego nie zapewniają, bo jest to dla nich tańsza usługa. Pracownicy nie zawsze zdają sobie sprawę z istoty podpisania umowy i przysługujących im praw i świadczeń:

- ubezpieczenia społecznego, a więc uprawnień do korzystania ze świadczeń społecznych,
- okres wykonywanych usług nie jest zaliczany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako okres składkowy,

Panuje tzw. wyzysk, na który jest przyzwolenie lokalnej społeczności.

²² <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=177>

Występującym problemem jest również bezrobocie ukryte w rolnictwie. Obecnie rolnicy gospodarują w małych i nieefektywnych gospodarstwach rolnych zazwyczaj tylko na własny użytek. Rolnicy i ich rodziny ubezpieczone w instytucji państwowej zwanej Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie są rejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy, tym samym nie mają możliwość korzystania z oferowanych usług, szkoleń dotyczących zatrudnienia. Rolnik, który zostaje zatrudniony musi odprowadzać składki do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a ubiegając się o dofinansowanie jako rolnik musi wtedy opłacać również składki w KRUS-ie. Są to niewykorzystane zasoby pracy w rodzinach rolniczych, którym jest coraz trudniej utrzymać z gospodarstwa, a jest to dość często niemożliwe, w przypadku uczęszczania dzieci do szkół ponad-gimnazjalnych.

Gmina Sosnowica organizuje staże dla absolwentów, studentów i uczniów finansowane przez Powiatowy Urząd Pracy, podobnie jak prace interwencyjne i roboty publiczne.

W 2007 roku w ramach robót publicznych zatrudniono 17 osób (bezrobotnych):

- na okres 9 miesięcy 5 osób,
- na okres 6 miesięcy 1 osób,
- na okres 3 miesiące 10 osób,
- na okres 9 miesięcy 1 osobę,
- 1 osobę w ramach prac interwencyjnych na okres 6 miesięcy (przedłużono umowę o pracę na 6 miesięcy).

Ponadto zatrudniono w ramach prac społeczno – użytecznych w okresie od czerwca do grudnia 2007 roku – 12 osób.

Staż odbyło 12 bezrobotnych w okresie od lutego do listopada 2007 roku, z jedną osobą zawarto umowę o pracę na okres 3 miesięcy.

5 bezrobotnych kobiet z gminy Sosnowica obecnie korzysta ze szkolenia „Sprzedawca – handlowiec z umiejętnością obsługi kasy fiskalnej i komputera” w ramach realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy Projekt systemowy „Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem korzystających z pomocy społecznej – chcę być aktywny zawodowo” współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem Projektu jest zapewnienie równego dostępu do zatrudnienia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz podwyższenie statusu zawodowego i społecznego poprzez przygotowanie tych osób do wejścia na rynek pracy.

2.2 Strategiczne kierunki rozwoju gminy

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się w dokumenty europejskie, ogólnokrajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Działania zawarte w strategii są zgodne z krajowymi aktami prawnymi oraz z niżej przedstawionymi Strategiami i programami.

Powiązanie z krajowymi aktami prawnymi

Działania zawarte w Strategii są spójne z postanowieniami innych aktów prawnych, a w szczególności:

- 1) ustawy z dnia 12 kwietnia 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728 jednolity tekst)
- 2) ustawy z dnia 29 maja 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 i Nr 96, poz. 874);
- 3) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2004 r. Nr 69, poz. 624);
- 4) ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2004 r. Nr 29, poz. 257);
- 5) ustawy z 24 kwietnia 1997 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 75, poz. 468 z późniejszymi zmianami);
- 6) ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 1997 r. Nr 25, poz. 128 z późniejszymi zmianami);
- 7) ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami);
- 8) ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493).

Zgodność z dokumentami europejskimi

Prawo wspólnotowe (*acquis communautaire*) składający się na system prawny Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej nie ingeruje w systemowe rozwiązania zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

Europejska Agenda Społeczna została przyjęta przez Komisję Europejską druga faza Agendy Społecznej, obejmującej okres do 2010 roku. Jej motto stało się sformułowanie „*Społeczna Europa w gospodarce światowej: zatrudnienie i szansa dla wszystkich.*”

Unia Europejska, której Polska jest członkiem od 1 maja 2004 roku, jest rzecznikiem aktywnej polityki społecznej. Ma ona pozwalać na skuteczne radzenie sobie państw członkowskich z najpoważniejszymi bolączkami społecznymi, jak wykluczenie społeczne.

Zasadniczym celem przewidzianym w Agendzie jest „*bardziej spójne społeczeństwo: równe szanse dla wszystkich*”. Natomiast podstawowym narzędziem realizacji tego celu jest zastosowanie otwartej metody koordynacji. Ma ona prowadzić do opracowania jednej listy wspólnych celów dla integracji społecznej, emerytur i rent oraz opieki zdrowotnej, włączając w to cele horyzontalne takie jak równość szans i dostęp do rynku pracy.

Otwarta metoda koordynacji to sposób na podejmowanie i realizowanie wspólnych działań w obszarze polityki społecznej. Założenia podstawowe tej metody polegają na wyznaczaniu wspólnych celów na podstawie uzgodnionego metodologicznie opisu zjawisk społecznych.

Europejski Model Społeczny opiera się na przekonaniu, że możliwe jest pogodzenie wymogów szybkiego rozwoju ekonomicznego z realizacją celów społecznych (bezpieczeństwo zatrudnionych, dostęp do sfery publicznej itp.). Agenda Społeczna przewiduje modernizację modelu społecznego w Europie w oparciu o realizację założeń Agendy Lizbońskiej. Nowa Agenda mówi o konieczności gwarancji zatrudnienia i zwiększenia szans na jego osiągnięcie. Wszystko to w oparciu o dynamiczny wzrost gospodarczy Unii, osiągnięty dzięki modernizacji rynku pracy poprzez innowacje i nowe technologie oraz zwiększenie ochrony socjalnej.

Europejski model społeczny wyróżnia tworzenie innowacyjnych rozwiązań godzących efektywność ekonomiczną z równowagą społeczną.

Europejska Polityka Zatrudnienia określa skalę zadań i działań państw członkowskich na rzecz ograniczenia bezrobocia, redukcji ubóstwa i marginalizacji społecznej. Opiera się ona na czterech filarach, w które wpisuje się Strategia:

- *Zatrudnialność*, która oznacza staranie się o to, aby bezrobotni mieli możliwość powrotu do pracy, a także promocję rynku pracy otwartego dla wszystkich. Zadaniem tego filaru jest przeciwdziałanie długoterminowemu bezrobociu, a sposobem na to jest wzmacnianie kształcenia ustawicznego, wspieranie programów szkoleniowych i przekwalifikowań, opracowanie programów doradczych, pomoc w dostosowaniu programów edukacyjnych do zmieniających się potrzeb rynku pracy.

- *Przedsiębiorczość*, która oznacza dążenie do ułatwiania obywatelom Unii Europejskiej zakładania firm, prowadzenia ich oraz zatrudniania innych osób. Jest to traktowane jako wzmaganie szans na tworzenie nowych miejsc pracy. W tym filarze podkreślana jest także kwestia tworzenia motywacji do samo-zatrudnienia

- *Zdolność adaptacyjna pracowników i pracodawców*, który proponuje modernizację organizacji pracy, uelastycznienie czasu pracy, przyjmowanie różnorodnych form zatrudnienia, unowocześnianie kontraktów o pracę, utrzymywanie zdolności dostosowawczych przedsiębiorstw poprzez szkolenia pracowników przeprowadzane w firmach.

- *Równość szans*, który poszukuje dróg pogodzenia życia zawodowego z życiem rodzinnym. Próbuje rozwiązać problem przepaści między zatrudnianiem kobiet i mężczyzn. Chodzi o ułatwianie powrotu na rynek pracy po dłuższej przerwie, tworzenie warunków pracy dla osób niepełnosprawnych.

W 2003 roku Rada Europejska przyjęła Wytyczne Polityki Zatrudnienia dla państw członkowskich. Decyzją Rady w trakcie, której przyjęto trzy nowe główne cele :

- *pełne zatrudnienie*,
- *poprawa jakości i produktywności pracy*,
- *wzmocnienie spójności społecznej i integracji*.

Agenda Lizbońska, określa cel uczynienia z Unii Europejskiej najbardziej konkurencyjnej ekonomicznie strefy gospodarczej. Strategia zatrudnienia ma zatem silny związek z zadaniami polityki gospodarczej.

Konkretyzacja Strategii Lizbońskiej w obszarze integracji społecznej – **Cele Nicejskie** – obejmuje cztery podstawowe działania, w które wpisuje się strategia:

- *Zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług dla wszystkich*.
- *Zapobieganie ryzyku wykluczenia*.
- *Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najłabszych)*.
- *Mobilizacja wszystkich aktorów/organizacji ze sfery polityki, gospodarki oraz życia społecznego*.

Wspólny Raport o Zatrudnieniu, gdzie przedstawiane są wytyczne w sprawie zatrudnienia (Employment Guidelines). Na podstawie tych wytycznych każdy kraj członkowski jest zobowiązany opracować Narodowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia (National Action Plan for Employment—NAP). Każdego roku kraj członkowski winien złożyć raport z realizacji polityki zatrudnienia, co jest podstawą przygotowania przez Komisję Europejską

kolejnego Wspólnego Raportu o Zatrudnieniu. Rada uzyskała uprawnienia do kierowania do krajów członkowskich zaleceń dotyczących realizowanej przez nie polityki. Koordynacja narodowych polityk zatrudnienia na poziomie UE wynika z zobowiązania się państw członkowskich do określenia zestawu celów ogólnych i szczegółowych w zakresie polityki zatrudnienia i jest realizowana w oparciu o następujące elementy: Wytyczne Polityki Zatrudnienia, Narodowe Plany Działania, Wspólny Raport w sprawie Zatrudnienia oraz zalecenia adresowane do poszczególnych krajów. W każdym krajowym programie reform państwa członkowskie uwzględnić pakiet wytycznych. Zintegrowany Pakiet Wytycznych na rzecz wzrostu i zatrudnienia jest dokumentem łączącym dotychczasowe Ogólne Wytyczne Polityki Gospodarczej (*Broad Economic Policy Guidelines*) oraz Wytyczne dotyczące Zatrudnienia (*Employment Guidelines*). Pakiet wytycznych podzielony jest na trzy bloki: makroekonomiczny, mikroekonomiczny i zatrudnienia. Wyodrębnienie polityki zatrudnienia z obszarów zagadnień ekonomicznych podkreśla wagę, jaką uzyskała ta problematyka.

Krajowy Raport Reform był określony na lata 2005 – 2008. Obecnie Ministerstwo Gospodarki przeprowadza konsultacje społeczne projektu Krajowego Programu Reform na lata 2008 – 2011. Celem programu jest *stworzenie w Polsce najlepszych w Europie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości rozwoju wysokiego standardu życia mieszkańców*.

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska wyraziła wolę pełnego uczestnictwa w polityce społeczno – gospodarczej Unii Europejskiej. Oznacza to między innymi korzystanie z funduszy unijnych. Są to między innymi ***Europejski Fundusz Społeczny*** (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1784/1999/WE), jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

- ***Europejskiej Strategii Zatrudnienia***; zawarte w filarze Równość Szans: aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, wykluczeniu społecznemu, promowanie równych szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, aktywizacja zawodowa kobiet oraz rozwój powszechnego kształcenia.
- ***Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL***; zawarte zwłaszcza w działaniach:
 - *Promowanie rynku pracy otwartego dla wszystkich poprzez ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom, które doświadczają dyskryminacji,*
 - *Wzmocnienie krajowej strategii gospodarki społecznej poprzez podnoszenie jakości zatrudnienia w sektorze usług oraz rozwój zatrudnienia socjalnego,*

- *Godzenie Życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja zawodowa kobiet i mężczyzn poprzez rozwój i promocję elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy oraz działań towarzyszących.*

Zgodność z dokumentami rządowymi / ogólnokrajowymi

Narodowym Program Zdrowia na lata 2007 - 2015, której działania przedstawione w Strategii są zgodne z zawartymi w Programie, głównie z:

- *celem strategicznym nr 2 celów dotyczących ryzyka i działania w zakresie promocji zdrowia: Zmniejszenie i zmiana struktury spożycia alkoholu oraz zmniejszenie szkód zdrowotnych spowodowanych alkoholem;*
- *celem strategicznym nr 4: Zwiększenie aktywności fizycznej ludności;*
- *celem strategicznym nr 8 dotyczącym celów zdrowotnych: Zmniejszenie różnic społecznych i terytorialnych w stanie zdrowia populacji;*
- *celem strategicznym nr 8 dotyczącym wybranych populacji: Wspieranie rozwoju i zdrowia fizycznego i psychospołecznego oraz zapobieganie najczęstszym problemom zdrowotnym i społecznym dzieci i młodzieży;*
- *celem nr 9: Tworzenie warunków do zdrowego i aktywnego życia osób starszych;*
- *celem nr 10: Tworzenie warunków dla aktywnego życia osób niepełnosprawnych.*

Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006 - 2010 Ministerstwa Zdrowia opracowany na podstawie art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (tekst jednolity Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231); szczególnie zaś z art. 1, 2, 4¹, w który wpisuje się strategia zgodnie z obszarami:

- szkody zdrowotne i rozwojowe występujące u młodych Polaków spowodowane piciem alkoholu;
- szkody zdrowotne i rozwojowe spowodowane piciem alkoholu przez dorosłych;
- uszkodzenia zdrowia związane z uzależnieniem od alkoholu.;
- szkody zdrowotne i psychospołeczne osób żyjących w rodzinach z problemem alkoholowym w tym przemoc domowa;
- zaburzenia zdrowotne i rozwojowe dzieci z rodzin alkoholowych;
- przestępstwa i wykroczenia spowodowane przez osoby nietrzeźwe, w szczególności przez nietrzeźwych kierowców;
- szkody ekonomiczne związane z nadużywaniem alkoholu;

- niewystarczająca wiedza i szkodliwe postawy społeczne wobec problemów alkoholowych i metod ich rozwiązywania;
- nadmierna dostępność i promocja napojów alkoholowych;
- ryzykowne wzory picia i wysoki poziom spożycia alkoholu.

Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013 przyjęta przez Radę Ministrów w 2005 roku. Odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która procentuje dla wszystkich obywateli. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej, także w obszarze rynku pracy. Od 2007 roku wdrażany jest system emerytur pomostowych, a od 2009 roku będą wypłacane pierwsze emerytury w ramach nowego systemu – w tym także emerytury z systemu kapitałowego. Oznacza to duże wyzwania dla istniejących i nowych instytucji w ramach tego systemu. Celami strategii jest *zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli*. Cel jest realizowany poprzez poszczególne priorytet, w które wpisuje się strategia:

- *poprawa warunków dla powstawania i funkcjonowania rodzin.*
- *wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci;*
- *wdrożenie aktywnej polityki społecznej*
- *kompleksowa rehabilitacja i aktywizacja osób niepełnosprawnych*
- *budowa systemu wsparcia dla osób w wieku poprodukcyjnym*
- *aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych*
- *partnerstwo publiczno – prywatne jako podstawa rozwoju usług społecznych*
- *integracja społeczna i zawodowa imigrantów.*

Narodowa Strategia Integracji Społecznej przyjęta na lata 2005 – 2010 ma pomóc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej Unii Europejskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Konkretnie działania, w które wpisuje się strategia i mają przyczynić się do:

- *dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,*

- *rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,*
- *modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,*
- *wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.*

Założenia Polityki Ludnościowej w Polsce opracowanie przyjęte przez Rządową Radę Ludnościową określają cele ogólne, w które wpisuje się strategia:

- *poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz sprzyjających rodzeniu dzieci i zwiększeniu liczby urodzeń,*
- *tworzenie warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie,*
- *poprawa stanu zdrowia ludności i ograniczanie umieralności założeń,*
- *określenie kierunków i zasad polityki migracyjnej państwa polskiego w dobie integracji europejskiej.*

Krajowy Program „Zabezpieczenie Społeczne” Integracja Społeczna na lata 2008 – 2010” opracowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w 2008 roku. Na szczycie UE w Lizbonie ustalono, iż działania prowadzone w sferze polityki społecznej zostaną podporządkowane metodzie otwartej koordynacji. W ramach tego mechanizmu podstawowe cele dla wszystkich krajów są uzgadniane wspólnie a następnie przekładane na strategie poszczególnych państw. Zgodnie z założeniami Strategii Lizbońskiej zadania zmierzające do rozwiązań systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu powinny być opracowane i realizowane wspólnie z partnerami społecznymi: organizacjami pozarządowymi i samorządami terytorialnymi. Przyjęta w Nicei Europejska Agenda Społeczna wyznacza główne cele w odniesieniu do zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa; zakłada znaczne ograniczenie tych zjawisk do roku 2010. Niniejsza Strategia zawiera podejście systemowe do problemu wykluczenia społecznego. Strategia jest spójna z celami strategicznymi oraz sposobami ich osiągnięcia zawartymi w Krajowym Programie Zabezpieczenie Społeczne i Integracja Społeczna na lata 2008-2010 – Priorytet 3 – dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Celem polityki społecznej prowadzonej przez rząd we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi jest *przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu jest podstawowym*, który powinien osiągnięty poprzez określone priorytety, w które wpisuje się strategia:

- *przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci,*
- *integracja przez aktywizację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.*
- *rozwój wysokiej jakości usług społecznych.*

Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w latach 2007 – 2013

Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z 2007 roku określa misję *podjęcia działań służących wzmocnieniu podmiotowości obywateli i ich wspólnot oraz stworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego*, którą osiągniemy przez realizację następujących celów strategicznych:

- *osiągnięcie optymalnego poziomu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym – jako warunek konieczny stworzenia trwałych podstaw dla podmiotowej aktywności obywateli i ich wspólnot w kształtowaniu rozwoju społecznego, wzrostu gospodarczego i kultury politycznej;*
- *ilościowy i jakościowy rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego – jako wyraz obiektywnej konieczności wzmocnienia organizacji pozarządowych, integracji społecznej i podmiotów ekonomii społecznej oraz form i sposobów ich funkcjonowania;*
- *stworzenie podstaw funkcjonowania dobrego państwa – jako zwieńczający konstrukcję społeczeństwa obywatelskiego rezultat działania zasad pomocniczości, partycypacji, partnerstwa oraz dialogu obywatelskiego w relacji - sprawna administracja publiczna – obywatele.*

Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007 – 2013

Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu z 2005 roku, której celem głównym jest *podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa*, tak by wykształcenie co najmniej średnie stało się bardziej powszechne - (70%) w grupie wiekowej 25 – 45 lat w 2013 roku, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości kształcenia. Równocześnie konieczne jest stałe podnoszenie poziomu kwalifikacji osób dorosłych, przede wszystkim kwalifikacji zawodowych oraz ogólnych kompetencji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie. Zakłada ona edukację w Polsce jako integralny system kształcenia (umożliwianie zdobycia wiedzy i umiejętności) oraz wychowania (kształtowanie i promowanie postaw) będzie:

- *- ułatwiać każdemu realizację aspiracji oraz rozwój własny i wykorzystanie możliwości,*
- *- przygotowywać do aktywnego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym - w wymiarze lokalnym, narodowym i globalnym,*
- *- skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu i marginalizacji osób oraz grup społecznych,*

- - *reagować na zmiany związane z rozwojem nauki, nowoczesnych technologii i globalizacji,*
- - *szybko i elastycznie dostosowywać się do zmian zachodzących na rynku pracy.*

Strategia Państwa dla Młodzieży na lata 2003 – 2012 Ministerstwa Edukacji i Sportu ma przyczynić się do maksymalnego wykorzystania młodzieży i określa cele strategiczne państwa dla młodzieży:

- *tworzenie i wyrównanie szans rozwoju, samorealizacja młodego pokolenia;*
- *stwarzanie szans dla rozwoju własnej aktywności młodego pokolenia;*
- *rozwijanie międzynarodowej współpracy młodzieży,*
- *zbudowanie systemu informacji młodzieżowej,*
- *kształcenie i doskonalenie zawodowe dorosłych pracujących z młodzieżą.*

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 Ministerstwa Kultury, która określa cel strategiczny jako *zrównoważenie rozwoju kultury w regionach* i osiągały przez cele częściowe:

- *wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.*
- *wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.*
- *zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.*
- *wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.*
- *poprawa warunków działalności artystycznej.*
- *efektywna promocja twórczości.*
- *zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.*
- *zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.*

Rządowy Program „Świetlica, Praca i Staż- Socjoterapia w Środowisku Wiejskim” zatwierdzony przez Radę Ministrów, strategia wpisuje się w celem programu:

- *mobilizacja samorządów gminnych do tworzenia partnerstwa na rzecz pokonywania lokalnych barier wykluczenia społecznego, szczególnie przez budowanie sieci placówek dla dzieci i młodzieży wspomagających ich edukację oraz bezpieczeństwo w rodzinie, tj. świetlic socjoterapeutycznych lub klubów dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemami alkoholowymi,*

- *popularyzację idei funkcjonowania świetlic i klubów w lokalnym środowisku (gminnym), jako placówek mogących przyczynić się do rozwijania w przyszłości różnych form wsparcia dla rodzin zagrożonych patologią,*
- *rozwój na obszarze powiatów partnerstwa na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy przy współpracy publicznych służb zatrudnienia oraz samorządu gminnego.*

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do roku 2025 Ministerstwa Środowiska zawiera wśród rekomendowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju **wymiar społeczny** w które wpisuje się strategia musi zapewniać:

- *gwarancje zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczeństwa, w szczególności do bezpiecznego schronienia, zapewnienie odpowiedniego minimum biologicznego, w tym wody do picia i potrzeb sanitarnych we właściwej ilości i o właściwej jakości i zdrowej żywności w ilości zapewniającej pokrycie zapotrzebowania organizmu,*
- *gwarancje dostępności edukacji, przynajmniej w zakresie podstawowym, oraz pomocy w zakresie zdobywania wiedzy dla jednostek najzdolniejszych na wyższych poziomach kształcenia,*
- *gwarancje czynnej ochrony zdrowia poprzez profilaktykę, właściwe warunki leczenia oraz przeciwdziałanie chorobom uznanym za społeczne,*
- *gwarancje opieki społecznej dla osób starych, niepełnosprawnych i niepełnosprawnych, zapewniającej określone minimum socjalne oraz możliwość życia w społeczeństwie,*
- *gwarancje sprawiedliwej dystrybucji dochodów i zabezpieczeń socjalnych, sprzyjających niwelowaniu różnic społecznych, zapobiegających tworzeniu się znaczących obszarów ubóstwa oraz marginalizacji jednostek i grup społecznych,*
- *gwarancje dostępu do zatrudnienia, przede wszystkim poprzez generowanie nowych stanowisk pracy, wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości, dostęp do szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje i zmiany kwalifikacji, dostęp do tanich kredytów,*
- *sprawiedliwy dostęp do środowiska i jego zasobów, do rekreacji w zdrowym i nieskażonym środowisku,*
- *nietykalność i ochronę własności prywatnej, własności państwowej i dóbr ogólnospołecznych.*

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku, której celem strategicznym polityki państwa w latach 2007 - 2020 jest *wzrost poziomu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej całej Polski Wschodniej i każdego z jej województw w rozszerzonej Unii Europejskiej realizowane przez priorytety, w które wpisuje się Strategia:*

oddziaływanie na poprawę jakości kapitału ludzkiego oraz budowanie społeczeństwa informacyjnego opartego na wiedzy;

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013, w którym strategia jest spójna z celami strategicznymi oraz sposobami ich osiągnięcia zawartymi w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2007-2013: *podniesienie jakości życia obywateli w Polsce.*

Dokumenty regionalne / wojewódzkie

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego jest podstawowym narzędziem prowadzonej przez samorząd województwa polityki regionalnej. Misją strategii jest *uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwałą i zrównoważony rozwój województwa, przyczyniających się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny.* Celem nadrzędnym jest *osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych osiągniętego przez następujące priorytety:*

- *wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy;*
- *rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy;*
- *poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego;*
- *rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.*

Założenia i cele niniejszej Strategii wpisują się w priorytety zawarte w *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020*; opracowanej na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego oraz Ministerstwa Nauki i Informatyzacji.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2005 – 2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego, której misją jest *wspieranie osiągania postępu i rozwoju społecznego oraz wzrostu jakości i warunków życia mieszkańców regionu*, a celem generalnym jest *lubelszczyzna regionem pełnej integracji społecznej i wysokiego poziomu życia, stwarzającym możliwości zaspokajania potrzeb wszystkich mieszkańców oraz skutecznego rozwiązywania problemów z wykorzystaniem potencjału kapitału ludzkiego,*

aktywności organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych, osiągniętych poprzez cele szczegółowe, w które wpisuje się strategia:

- *poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa*
- *rozwój kapitału ludzkiego i społecznego,*
- *efektywna pomoc społeczna,*
- *zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym w ramach zintegrowanych kompleksowych działań,*
- *profilaktyka oraz ograniczanie problemów wynikających z uzależnienia od narkotyków i alkoholu'*
- *rozwój infrastruktury społecznej.*

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013, z których to strategia zakłada realizację działań.

Dokumenty powiatowe

Strategia Rozwoju Powiatu Parczewskiego 2008 – 2015 Rady Powiatu w Parczewie z 2008 roku, która określa misję jako podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój oraz poprawę konkurencyjności powiatu. Będzie możliwa do spełnienia dzięki realizacji następujących priorytetów / celów strategicznych w które wpisuje się strategia:

- *poprawa warunków do inwestowania i rozwoju turystyki;*
- *zwiększenie efektywności lokalnej gospodarki;*
- *poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego w powiecie;*
- *zwiększenie poziomu integracji i bezpieczeństwa publicznego w powiecie.*

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Parczewskiego Rady Powiatu w Parczewie z 2004 roku, który ma na celu zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym jako członkom społeczności lokalnej, możliwości korzystania z tych samych praw i obowiązków, które przysługują wszystkim obywatelom, oraz podejmowanie odpowiednich działań w celu przeciwdziałania ich dyskryminacji oraz stworzenia mechanizmów wyrównywania szans i warunków korzystania z przysługujących im praw. Strategia jest zgodna z programem.

Dokumenty lokalne - gminne

Strategia Rozwoju Gminy Sosnowica na lata 2008 – 2020 Rady Gminy Sosnowica z 2007 roku zatwierdzona w lutym w 2008 roku, której celem generalnym jest osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego poprzez wykorzystanie zasobów własnych gminy. Cel generalny opiera się na trzech wybranych priorytetach rozwoju (nazywanych inaczej celami strategicznymi) wynikających ze wskazania najbardziej znaczących słabych i mocnych stron oraz aspiracji rozwojowych gminy, uwzględniających wyzwania przyszłości. Są to następujące priorytety, w które wpisuje się strategia:

- *wszechstronny rozwój społeczności gminnej oraz jej aktywizacja;*
- *aktywizacja gospodarcza gminy oraz poprawa jej konkurencyjności;*
- *ochrona środowiska naturalnego oraz walorów krajobrazowych i kulturowych.*

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2008 uchwalony Uchwałą XIII/73/07 Rady Gminy Sosnowica z dnia 13 grudnia 2007 roku określa cele strategiczne, które wpisują się w strategię:

- zapobieganie powstawania nowych problemów alkoholowych na terenie Gminy Sosnowica,
- zmniejszenie rozmiarów problemów uzależnień obecnie występujących,
- zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami poprzez tworzenie bazy materialnej, organizacyjnej i merytorycznej dla realizacji zadań programu
- prowadzenie działalności edukacyjnej i wychowawczej w zakresie profilaktyki pierwszorzędowej adresowanej do ogółu dzieci i młodzieży przed inicjacją alkoholową i drugorzędowej adresowanej do grup podwyższonego ryzyka, a więc osób, które przeszły już inicjację i u których występują liczne poważne problemy osobiste, rodzinne i szkolne,
- zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin,
- pomoc w realizacji profesjonalnych programów profilaktyki wobec dzieci i młodzieży szkolnej.

W 2008 roku określała zadania:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- pomoc osobom uzależnionym oraz rodzinom w zmniejszeniu rozmiarów problemów wynikających z nadużywania alkoholu,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej,

- kontrola podmiotów prowadzących sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych.

Program Współpracy Gminy Sosnowica z Organizacjami Pozarządowymi oraz Innymi Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego 2008 uchwalony Uchwałą

XIV/88/08 Rady Gminy Sosnowica z dnia 29 lutego 2008 roku, którego zadaniem jest:

- budowanie społeczeństwa obywatelskiego, poprzez aktywizację społeczności lokalnej,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną,
- wprowadzenie nowatorskich i bardziej efektywnych metod działania, przy realizacji niektórych zadań publicznych.

Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną zatwierdzonego Uchwałą Nr XV/107/08 Rady Gminy Sosnowica z dnia 28 kwietnia 2008 roku, określa pomoc, która powinna służyć odbudowie i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych. Zadanie to winno być realizowane przede wszystkim przez:

- wzmocnienie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach.
- wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych.
- poprawę bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
- poprawę jakości życia rodzin zagrożonych ubóstwem i innymi problemami społecznymi.
- zapewnienie równego i sprawiedliwego dostępu do socjalnej, oświatowej i kulturalnej infrastruktury Gminy.

Cele operacyjne zawarte w programie, w które wpisuje się strategia:

- wzmocnianie potencjału rozwojowego gminy
- wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych,
- poprawa standardu i jakości życia rodzin umożliwiających realizowanie funkcji i zadań służących rozwojowi oraz osiągnięciu samodzielności, zaradności, niezależności i odpowiedzialności jej członków,
- wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem,
- wzbogacenie standardowej oferty dydaktycznej,
- promocja i wspieranie uczniów uzdolnionych,
- wsparcie systemu norm i wartości społecznych gwarantujących prawidłowy przebieg procesu wychowania,
- kompensacja deficytów wychowawczych,
- ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem,

- rozbudowa warunków służących aktywności sportowej i rekreacyjnej młodego pokolenia oraz uczestnictwo dzieci i młodzieży w zajęciach sportowo- rekreacyjnych,
- promocja form spędzania czasu wolnego przez młodzież, sprzyjających rozwojowi zainteresowań i przeciwdziałaniu nudzie,
- uzupełnienie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności siebie dzieci i młodzieży,
- profilaktyka i zmniejszenie rozmiarów uzależnień,
- przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci i młodzieży,
- profilaktyka przestępczości dziecięcej i młodzieżowej.

Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii zatwierdzony Uchwałą Nr XIII/74/07 Rady Gminy Sosnowica z dnia 13 grudnia 2007 roku określa zasady przeciwdziałania narkomanii realizowane przez:

- działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą;
- leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych;
- ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych.

W szczególności zadania, które wpisują się w strategię te obejmują:

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
- Udzielanie rodzicom, w którym występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej;
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.

Uwarunkowania rozwiązania problemów społecznych i rozwoju zasobów ludzkich wynikające z dokumentów strategicznych poczynając z dokumentów europejskich, krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w które wpisuje się również Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.

2.3 System pomocy społecznej w gminie

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy został utworzony na podstawie ustawy o Pomocy Społecznej z dnia 12 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2008 roku Nr 115, poz. 728 j.t.), jako instytucja polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Wyszczególnienie		2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
Ogółem środki na zadania pomocy społecznej		w złotych				
		650 691	307 769	333 048	579 019	493 397
w tym	zadania zlecone	397 017	178 392	34 386	147 112	25 091
	zadania własne	253 674	129 377	298 468	431 907	468 306
w tym	dotacja z budżetu województwa	22 700	10 800	199 578	269 000	256 360
	dofinansowane z ANR O/Lublin do dożywiania uczniów	20 338	6 270	0	0	0

* bez środków na realizację świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych

Tabela 2.3.1. Wysokość środków na pomoc społeczną w gminie Sosnowica.

Z przedstawionych danych wynika, że środki na realizację zadań w zakresie pomocy społecznej od 2003 roku maleją. Zmniejszanie środków na realizację zadań zleconych od 2003 roku spowodowane jest faktem zmiany ustawy o pomocy społecznej i przejściem zadań związanych z przyznawaniem i wypłatą rent socjalnych od miesiąca października 2003 roku do ZUS; w 2004 roku zmniejszenie środków o ponad 50% jest efektem reformy świadczeń spowodowanej zmianą ustawy o pomocy społecznej. W 2006 roku zwiększyły się środki na zadania zlecone, było to spowodowane suszą (klęską żywiołową) i dopłatami dla rolników.

Lp	Rodzaj zasiłku (świadczenie, pomoc)	2003		2004		2005		2006		2007	
		L. osób	Kwota	L. osób	Kwota	L. osób	Kwota	L. osób	Kwota	L. osób	Kwota
1.	Renty socjalne	28	94 904	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	Zasiłki stałe wyrównawcze	11	38 832	11	31 287	0	0	0	0	0	0
3.	Zasiłki stałe	13	51 414	10	15 411	12	33 288	7	21 171	7	23 375
4.	Zasiłki okresowe gwarantowane	5	19 728	4	4 625	0	0	0	0	0	0
5.	Zasiłki okresowe	88	32 615	83	57 771	73	61 929	78	82 166	67	74 079
6.	Zasiłki z tytułu ochrony macierzy.	18	17 171	7	5 968	0	0	0	0	0	0
	W tym jednorazowe zasiłki macierzyńskie	14	2 814	4	804	0	0	0	0	0	0
7.	Zasiłki rodzinne	4	1 190	1	170	0	0	0	0	0	0
8.	Zasiłki pielęgnacyjne	21	2 5314	1	572	0	0	0	0	0	0
9.	Pomoc dla kombatantów	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10.	Składki ZUS od zasiłków stałych	16	20 632	12	5 775	0	0	0	0	0	0
11.	Składki na ubezpieczenia zdrowotne	31	8 756	7	3 089	6	1 699	6	1 628	7	1 619
12.	Zasiłki celowe	45	12 999	20	3 889	28	13 747	46	25 690	64	34 788
13.	Zasiłki celowe na pokrycie wydatków w wyniku klęski żywiołowej lub zdarzenia losowego	0	0	0	0	0	0	102	119 912	3	5 392
14.	Dożywianie	325	57 580	271	38 117	254	74 978	278	118 401	279	116 129
	z tego ze środków własnych gminy	325	10 293	271	16 488	254	29 530	278	23 680	279	23 226
Inne formy pomocy											
15.	Dodatki mieszkaniowe	90	110 170	78	83 215	83	65 308	1 042	81 744	752	73 362
16.	Świadczenia rodzinne	0	0	162	317 609	316	548 069	524	768 447	460	816 007
17.	Składki ZUS od niektórych świadczeń rodzinnych	0	0	7	6 966	5	7 375	3	4 917	4	5 434

Tabela 2.3.2 Świadczenia z pomocy społecznej i innej formy pomocy dla mieszkańców²³.

²³ Dane z Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy

Dokonując analizy danych zawartych w tabeli należy stwierdzić, że generalnie kwota środków finansowych na pomoc społeczną i realizację dodatków mieszkaniowych maleje. Natomiast analizując wysokość środków na realizację świadczeń rodzinnych stwierdza się wzrost zapotrzebowania na środki finansowe. Podyktowane jest to faktem zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych (od września 2005r. organ właściwy przejął świadczeniobiorców KRUS-u (rolnicy) i ZUS-u oraz zakładów pracy zatrudniających do 20 pracowników.

Biorąc pod uwagę liczbę osób korzystających z poszczególnych rodzajów pomocy stwierdza się, że najwięcej osób korzysta z zasiłków okresowych oraz z dożywiania.

Ważnym świadczeniem były zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa. Funkcjonowały one do 30 kwietnia 2004 roku tj. do momentu zmiany ustawy o pomocy społecznej (1 maja 2004 roku), kiedy to zostały włączone do ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Analizując charakter udzielanych świadczeń, w ramach zadań zleconych, należy stwierdzić, że w związku ze zmianą ustawy o pomocy społecznej część świadczeń o charakterze obligatoryjnym takich jak: zasiłki stałe z tytułu opieki nad dzieckiem specjalnej troski, okresowe zasiłki gwarantowane, zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa, zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne zostały zawarte w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Natomiast przyznawanie i wypłatę rent socjalnych począwszy od października 2003 roku przejął ZUS. Spowodowało to zmniejszenie liczby świadczeniobiorców w pomocy społecznej.

Pomoc dla kombatantów była udzielana do roku 2001 ze środków Państwowego Funduszu Kombatantów. Od 2002 roku, ze względu na brak środków z tego funduszu, pomocy finansowej kombatantom – inwalidom wojennym udziela Związek Inwalidów Rzeczypospolitej Polskiej i Związek Ociemniałych Żołnierzy Rzeczypospolitej Polskiej. Pozostali kombatanci i inne osoby uprawnione, znajdujące się w trudnej sytuacji, mogą zwrócić się o pomoc bezpośrednio do Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w Warszawie.

Ważną formą pomocy jest dożywianie dzieci i młodzieży szkolnej. Z danych zawartych w tabeli wynika, że co prawda zmalała liczba osób objętych dożywianiem, ale wzrosła kwota wydatkowana na ten cel. Związane jest to z faktem utworzenia w roku 2005 stołówki szkolnej przy Zespole Szkół Publicznych w Sosnowicy, która przygotowuje pełne obiady. W poprzednich latach dzieci i młodzież korzystały tylko z kanapek bądź jednego gorącego dania (zup).

Świadczenia rodzinne zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych, która weszła w życie od 1 maja 2004 roku (wielokrotnie nowelizowana) obejmują:

- zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych z tytułu:
 - urodzenia dziecka;
 - opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego;
 - samotnego wychowywania dziecka;
 - jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka;
 - rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego;
 - samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania;
 - rozpoczęcia roku szkolnego;
 - podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania;
 - dodatek z tytułu wielodzietności (3 i więcej dzieci w rodzinie);
- świadczenia opiekuńcze tj. zasiłek pielęgnacyjny i świadczenia pielęgnacyjne.

Świadczenia rodzinne przyznawane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej, ale nie są zaliczane do form pomocy społecznej.

Lp.	Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeniobiorców pobierających świadczenia rodzinne w gminie		Procent świadczeniobiorców pobierających świadczenia w gminie dom ogólnej liczby mieszkańców	
		2005	2007	2005	2007
1.	Zasiłek rodzinny	500	480	17,6	17,1
2.	Dodatek z tytułu samotnego wychowania dziecka	51	21	1,8	0,7
3.	Dodatek z tytułu samotnie wychowującego dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0	0	0	0
4.	Dodatek z tyt. opieki nad dzieckiem w czasie urlopu wychowawczego	5	4	0,2	0,1
5.	Urodzenie dziecka	15	14	0,5	0,5
6.	Kształcenie i rehabilitacja dziecka	25	24	0,9	0,9
7.	Rozpoczęcie roku szkolnego	366	354	12,9	12,6
8.	Dojazd do szkół i zamieszkanie w internacie	129	127	4,5	4,5
9.	Dodatek z tyt. wielodzietności	94	79	3,3	2,8
10.	Zasiłki pielęgnacyjne	36	60	1,3	2,1
11.	Świadczenia pielęgnacyjne	8	7	0,3	0,2
12.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	-	21	-	0,7

Tabela 2.3.3. Świadczenia rodzinne w liczbach wg stanu na dzień 31.12.2005r. i 31.12.2007.

Liczba świadczeniobiorców pobierających świadczenia rodzinne w Gminie Sosnowica (bez ZUS, KRUS i zakładów pracy zatrudniających powyżej 20 pracowników) w roku 2005 wynosi 316 rodzin o łącznej liczbie osób w rodzinie 1224, co stanowi 43,1 % ogólnej liczby mieszkańców Gminy Sosnowica.

Z dniem 1 maja 2004 roku wszedł w życie nowy system świadczeń rodzinnych normowany przez ustawę z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych, który scalił wypłatę różnych zasiłków i form wsparcia realizowanych dotychczas na podstawie przepisów ustawy o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o funduszu alimentacyjnym. Świadczenia rodzinne udzielane są na okresy zasiłkowe. Okres zasiłkowy zawiera się w czasie od 1 września danego roku do 31 sierpnia roku następnego. Obecnie wypłacane są świadczenia rodzinne wszystkim osobom:

- bezrobotnym;
- pobierającym świadczenia przedemerytalne;
- podlegającym ubezpieczeniu społecznemu rolników;
- otrzymującym z ZUS-u emerytury, renty, renty rodzinne, renty socjalne;
- pracownikom zakładów pracy;
- innym nie wymienionym wyżej.

Głównym kryterium do otrzymania świadczeń rodzinnych na okres zasiłkowy jest wysokość dochodu netto (tj. po odliczeniu podatku dochodowego i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) osiągniętego w roku poprzedzającym złożenie wniosku. W przeliczeniu na osobę nie może on przekraczać 504 zł lub 583 zł, jeżeli członek rodziny, na którego przysługują świadczenia rodzinne legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Prawo do dodatków do zasiłku rodzinnego uzależnione jest, oprócz konieczności spełnienia kryterium dochodowego przewidzianego do uzyskania zasiłku rodzinnego, również od spełnienia szczegółowych kryteriów obowiązujących dla poszczególnych dodatków. Dla przykładu, żeby uzyskać prawo do dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, dziecko musi legitymować się orzeczeniem o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych lub orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenia rodzinne, koszty ich obsługi, składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa.

Z dniem 1 września 2005 roku zlecono organom właściwym (wójtom, burmistrzom, prezydentom miast) realizację nowego zadania tj. **zaliczki alimentacyjne**. Ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 roku o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86, poz. 732 z późn. zm.) określała zasady:

- postępowania wobec osób zobowiązanych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja prowadzona przez komornika sądowego jest bezskuteczna;
- przyznawania zaliczek alimentacyjnych dla osób samotnie wychowujących dzieci, uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna.

Pomoc państwa w postaci zaliczki alimentacyjnej adresowana była do dzieci uprawnionych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna, jeżeli dziecko:

jest wychowywane przez osobę samotnie wychowującą dziecko (dziecko tj. pannę, kawalera, osobę rozwiedzioną, osobę separowaną);

- jest osobą uczącą się, w rozumieniu przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych;

Dziecko uprawnione do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna, wychowywane przez osobę pozostającą w związku małżeńskim, nabywało prawo do zaliczki, przez okres jednego roku, jeżeli osoba pozostająca w związku małżeńskim złożyła do sądu pozew o separację albo rozwód i spełnione były pozostałe warunki określone w ustawie. Zaliczka alimentacyjna przysługiwała:

- do ukończenia 18 roku życia,
- do ukończenia 24 roku życia, w przypadku, gdy dziecko uczy się w szkole lub szkole wyższej.

Zaliczka przysługiwała, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekraczał kwoty 583,00 zł (przy ustalaniu prawa do zaliczki do dochodu rodziny nie wliczało się otrzymywanej zaliczki).

Zaliczka nie przysługiwała, jeżeli osoba uprawniona (dziecko):

- przebywała w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo - wychowawcza, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, zakład opiekuńczo – leczniczy, zakład pielęgnacyjno – opiekuńczy, a także szkoła wojskowa lub inna szkoła zapewniająca nieodpłatne pełne utrzymanie, w tym wyżywienie, zakwaterowanie i umundurowanie),

- przebywała w rodzinie zastępczej,
- zawarła związek małżeński,
- była uprawniona do zasiłku rodzinnego na własne dziecko.

Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości zaliczek wypłaconych osobie uprawnionej, powiększonej o 5%. Osoba, która pobrała nienależnie zaliczkę, jest zobowiązana do jej zwrotu. Organ właściwy wierzyciela może umorzyć należności dłużnika alimentacyjnego z tytułu wypłaconych zaliczek, a także wierzyciela z tytułu nienależnie pobranej zaliczki, uwzględniając sytuację dochodową i rodzinną tych osób.

RODZAJ I KWOTY ŚWIADCZEŃ	2005		2006		2007	
	Ilość świadczeń	Kwota	Ilość świadczeń	Kwota	Ilość świadczeń	Kwota
1	2	3	4	5	6	7
Zaliczki alimentacyjne	128	31 960	415	104 550	377	98 504
Koszty obsługi (3% x w.1 kol. 3,5,7)	x	959	x	3 136	x	2 955
OGÓLEM	128	32 919	415	107 686	377	101 459

Tabela 2.3.4 Struktura wydatków na zaliczki alimentacyjne w latach 2005 - 2007

Począwszy od 1 października 2008r. zaliczki alimentacyjne zastąpiono funduszem alimentacyjnym - ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. Nr 192, poz. 1378 z późn. zmianami). Osobą uprawnioną do świadczeń z funduszu alimentacyjnego (w skrócie: świadczenie z FA) jest **dziecko**, które ma zasądzone od rodzica alimenty (mogą to być również alimenty na podstawie ugody zawartej przed sądem), jeżeli egzekucja alimentów jest bezskuteczna. Świadczenia z FA przysługują na dziecko do ukończenia przez nie 18 lat. Na dziecko starsze świadczenia przysługują do ukończenia 25 lat pod warunkiem, że uczy się ono w szkole lub szkole wyższej. Na dziecko posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, którego rodzic nie płaci zasądzonych alimentów, świadczenia z FA przysługują bez względu na wiek dziecka. **Egzekucja jest bezskuteczna**, jeżeli w okresie dwóch miesięcy przed złożeniem wniosku o świadczenie z FA komornik nie wyegzekwował pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Bezskuteczność egzekucji potwierdza komornik sądowy odpowiednim zaświadczeniem. Aby nabyć prawo do świadczenia z FA dziecko, które ma zasądzone alimenty nie musi być wychowywane przez rodzica, który zawarł kolejny związek małżeński, żyje w nieformalnym związku lub mąż/żona nie płaci

zasądzonych alimentów. W takich przypadkach rodzic zobowiązany do alimentacji nie jest wliczany do składu rodziny, więc jego dochód nie jest brany pod uwagę przy ustalaniu czy rodzina ma prawo do świadczenia z FA. Prawo do świadczenia z FA przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód netto na osobę w rodzinie w roku poprzedzającym okres świadczeniowy nie przekracza 725 zł. Świadczenia z FA przysługują w kwocie bieżąco zasądzonych alimentów, ale nie mogą wynieść więcej niż po 500 zł na każde z uprawnionych do alimentów dzieci.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy działaniem swym obejmuje **osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, zdrowotnej i rodzinnej.**;

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin									
	2003	% **	2004	% **	2005	% **	2006	% **	2007	% **
Ubóstwo	242	87,4	173	86,9	186	86,5	181	84,6	183	82,4
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	18	6,5	7	3,5	8	3,7	15	7	15	6,8
Bezrobocie	73	26,4	122	61,3	118	54,9	114	53,3	128	57,6
Niepełnosprawność	65	23,5	55	27,6	58	27,0	66	30,8	83	37,4
Długotrwała choroba	29	10,5	59	29,6	65	30,2	40	18,7	58	26,1
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	103	37,2	43	21,6	39	18,1	40	18,7	58	26,1
w tym										
rodziny niepełne	22	7,9	21	10,6	24	11,2	21	9,8	34	15,3
rodziny wielodzietne	50	18,0	21	10,6	15	7,0	21	9,8	28	12,6
Alkoholizm	23	8,3	24	12,1	13	6,0	8	3,7	9	4,1
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudność przystosowania do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	0,4	2	1,0	3	1,4	4	1,9	3	1,4
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	102	47,7	3	1,4
Ogółem liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej*	277		199		215		214		222	

* jest to rzeczywista liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej.

** w stosunku do ogólnej liczby korzystających z pomocy, którzy mogą być objęci różnymi dysfunkcjami, dlatego też suma nie równa się 100%.

Tabela 2.3.5. Powody przyznania pomocy mieszkańcom gminy w latach 2003 - 2007²⁴

²⁴ Sprawozdania MIPS-03 Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy za IV kwartał każdego roku

Powstające i pogłębiające się kwestie społeczne powodują marginalizację i wykluczenie określonych kategorii jednostek i grup społecznych. Z przytoczonych danych wynika również, że grupy społeczne wymagające największego wsparcia to osoby bezrobotne, niepełnosprawne i długotrwale chore, jak również rolnicy z małych niewydolnych gospodarstw. Z analizy danych wynika, że w latach 2003 – 2007 z pomocy korzystało średnio 35,8% mieszkańców gminy, czyli co trzeci mieszkaniec gminy.

Przyczyną kwalifikującą do pomocy było przede wszystkim **ubóstwo**, które stanowiło średnio 86,9% ogółu korzystających z pomocy społecznej. Ubóstwo jest określane jako zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Kwestia ubóstwa określana jest w kategoriach absolutnych lub względnych. Przy podejściu absolutnym jako kryterium ubóstwa przyjmuje się warunki materialne, nie zapewniające zaspokojenia minimalnych potrzeb człowieka. Przy pojęciu względnym ubóstwo utożsamia się z nadmiernymi różnicami w poziomie życia. Jeśli w społeczeństwie występują duże nierówności, to najgorzej sytuowani jego członkowie, nawet, gdy mają środki pozwalające na więcej niż elementarne potrzeby, określają się ubogimi.

Ubóstwo jest złożonym zjawiskiem społecznym, powodowanym przez czynniki społeczno - ekonomiczne i demograficzne, a w szczególności przez problem bezrobocia, liczbę rodzin wielodzietnych i niepełnych, wskaźnik rodzin żyjących z osobą niepełnosprawną lub długotrwale chorą, a także alkoholizm. Ubóstwo dotyka praktycznie wszystkich kategorii podmiotów korzystających z pomocy społecznej.

Jeżeli jako wskaźnik życia w ubóstwie określonej populacji potraktujemy uprawnienia do korzystania z pomocy społecznej określone w ustawie o pomocy społecznej, to można przyjąć iż w ubóstwie w 2005 roku pozostawało około 28,53 % populacji gminy.

Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem zaliczyć należy obecność w rodzinie osób niepełnosprawnych. W najtrudniejszej sytuacji są rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi i te, w których głową rodziny jest osoba niepełnosprawna. Wysokie koszty leczenia czy rehabilitacji są dużym obciążeniem i tak już niskich dochodów rodzin. Budżet rodzin najuboższych obciążony jest wydatkami na zaspokojenie podstawowych potrzeb, czyli wydatkami na żywność oraz stałe opłaty. Wydatki te stanowią 100 % wszystkich wydatków rodziny.

Pogłębiające się trudności oraz utrzymująca się od wielu lat niekorzystna sytuacja finansowa gospodarstw domowych powoduje wzrost ich zadłużenia. W tym procesie istotną

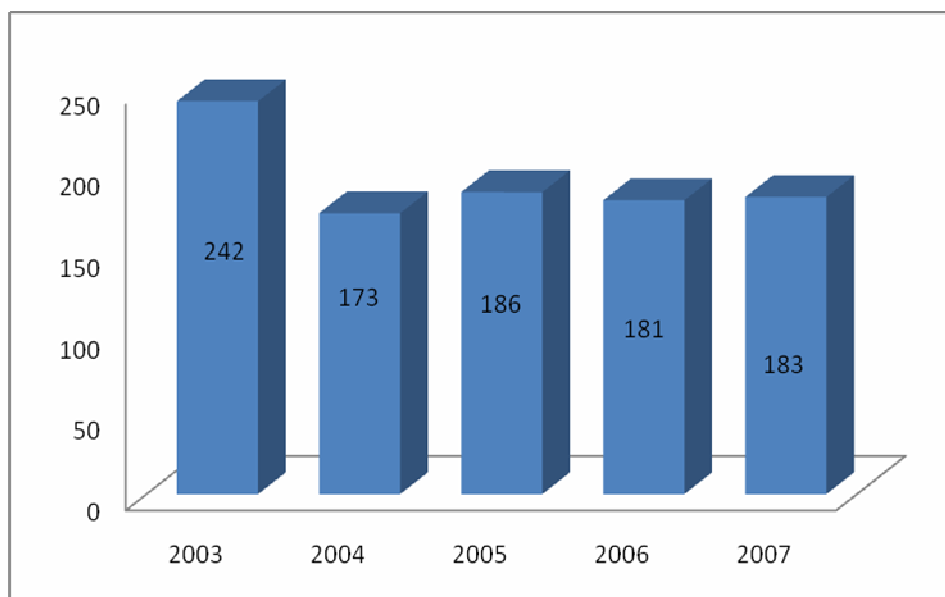
rolę odgrywa fakt, że w rejonie Lubelszczyzny płace są relatywnie niższe niż w innych rejonach kraju. W Gminie Sosnowica ponadto jest bardzo mało miejsc pracy.

Ubóstwo to jeden z podstawowych powodów udzielania pomocy finansowej z pomocy społecznej, który skorelowany jest najczęściej z pozostałymi powodami powstawania sytuacji problemowych. Pośród nich wymienić należy przede wszystkim: bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, bezrobocie, starość, niepełnosprawność, długotrwałą chorobę.

Ubóstwo jest traktowane jako główna przyczyna sytuacji wymagających pomocy społecznej, dlatego ustawa o pomocy społecznej precyzuje je w art. 8 kryterium dochodowego.

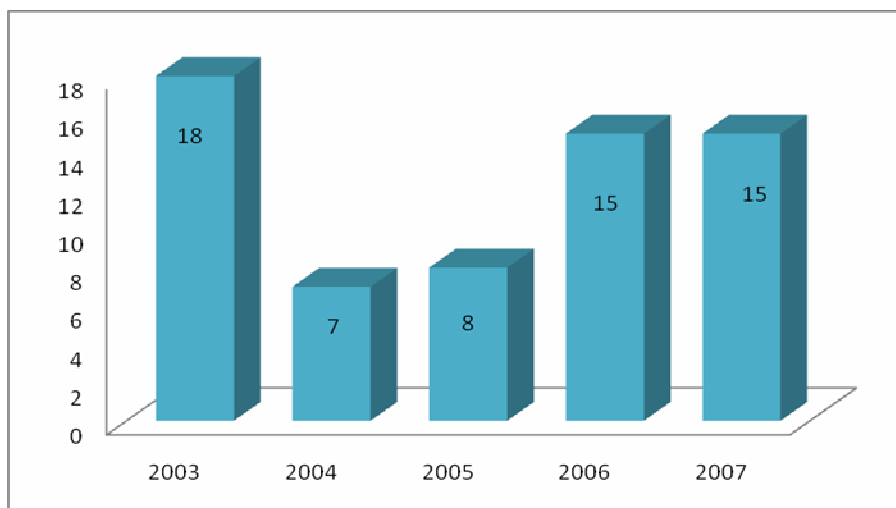
Na gruncie pozostałych postanowień ustawy o pomocy społecznej można przyjąć, że „ubóstwo” odnosi się do sytuacji, w której osoby lub rodziny nie posiadają dochodów lub też ich dochody są niższe od kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Dodatkowo uwzględnić tu należy złą sytuację majątkową osoby lub rodziny.

Wykres 2.3.1. Liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa.

Potrzeba ochrony macierzyństwa, czyli zespołu cech właściwych matce, czy po prostu bycia matką, oznacza objęcie pomocą społeczną kobiet w ciąży i wychowujących dzieci, przede wszystkim poprzez pracę socjalną i wypłacanie świadczeń.

Wykres 2.3.2. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu ochrony macierzyństwa ²⁵

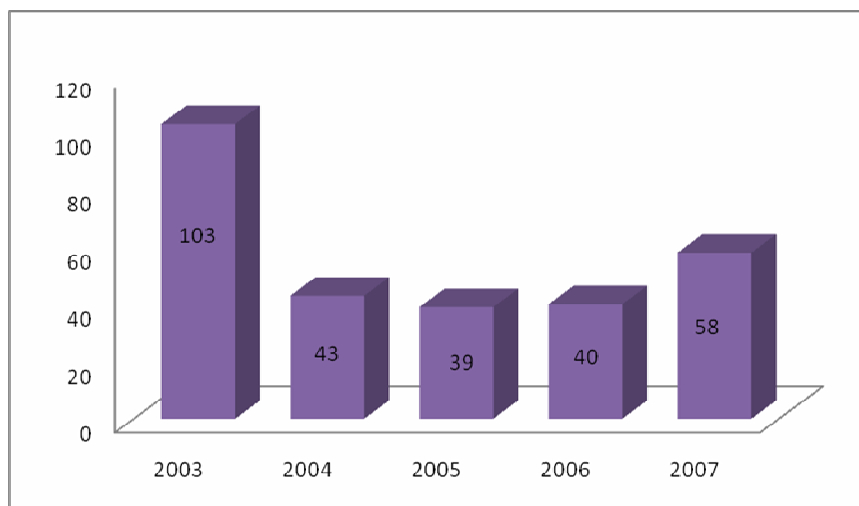
Wśród klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2003 – 2007 były kobiety korzystające z zasiłków z tytułu ciąży i wychowania dziecka, będące w trudnej sytuacji materialnej, co przedstawia powyższy wykres.

W wyniku zmiany ustawy o pomocy społecznej z dniem 1 maja 2004 roku, zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa zostały wyłączone z pomocy społecznej i umieszczone w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Jednorazowy dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka przysługuje matce lub ojcu uprawnionym do zasiłku rodzinnego w wysokości 500 zł, a od 1 stycznia 2006 roku – 1.000 zł.

W 2004 roku świadczenie to wypłacono 14 osobom na kwotę 7 000 zł, zaś w roku 2005 – 15 osobom na kwotę 7 500 zł.

Wśród klientów Ośrodka Pomocy Społecznej stosunkowo niewielką część stanowią **rodziny z trudnościami opiekuńczo - wychowawczymi i prowadzenia gospodarstwa domowego**. Najczęściej bezradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci przejawia się trudnościami we właściwym wypełnianiu ról społecznych poszczególnych członków rodziny. Niezaradność w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak: alkoholizm, przemoc domowa, niedojrzałość emocjonalna, problemy we współżyciu z ludźmi, agresywność. Problemy wychowania ujawniają się w środowisku rodzinnym, szkolnym w postaci zachowań konfliktowych, buntowniczych, łamania przez dzieci obyczajów, norm i wartości. Dlatego też Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy współpracuje z Zespołem Szkół Publicznych w Sosnowicy oraz Powiatowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Parczewie

²⁵ Sprawozdania MPiPS-03 Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy za IV kwartał roku

Wykres 2.3.3. Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS z powodu bezradności opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

W latach 2003 – 2005 z terenu Gminy Sosnowica na badania psychologiczno – pedagogiczne do Powiatowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Parczewie zgłosiło się 196 uczniów, w tym od 6 lat do 13 lat – 118 uczniów, od 14 lat do 16 – 71 uczniów oraz od 17 lat i powyżej – 7 uczniów.

Poradnia objęła 24 uczniów terapią logopedyczną. W klasach III Gimnazjum przeprowadzone zostały warsztaty pomagające młodzieży w trafnym wyborze dalszej drogi kształcenia. Przeprowadzono 2 spotkania z Radą Pedagogiczną Szkoły Podstawowej mające na celu pomoc w doborze metod i form realizacji zaleceń postdiagnostycznych dzieci badanych w Poradni. Ponadto do poradni zgłosiło się 184 rodziców szukających pomocy w rozwiązywaniu trudności dydaktycznych i wychowawczych swoich dzieci. Na terenie Poradni udzielono 51 konsultacji nauczycielom Gminy Sosnowica. Konsultacje dotyczyły realizacji programów przeznaczonych dla dzieci z orzeczeniem kwalifikacyjnymi do nauczania specjalnego. Przeprowadzono zajęcia warsztatowe dotyczące interpretacji badań psychologiczno – pedagogicznych przeznaczonych dla nauczycieli klas I – III. W Gimnazjum odbyła się prelekcja oraz warsztaty dotyczące profilaktyki uzależnień – narkomania. Przeprowadzono również spotkanie z rodzicami i nauczycielami „Jak rozpoznać czy dziecko sięga po narkotyki”. 3 uczniów korzystało w Poradni z terapii (problemy wychowawcze).²⁶

Bezdomność to względnie trwała sytuacja człowieka pozbawionego dachu na głowę albo nie posiadającego własnego mieszkania. Wyróżnia się bezdomność z wyboru, która jest następstwem opcji powziętej zgodnie z indywidualnymi preferencjami albo bezdomność

²⁶ Informacje i dane uzyskane od Powiatowej Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Parczewie, ul. Mickiewicza 4, 21 – 200 Parczew

z konieczności, która dotyka wbrew jego woli, potrzebom i inspiracjom. Ponadto wyróżnia się bezdomność sensu stricte, czyli rzeczywistą lub jawną. Oznacza ona brak własnego mieszkania i jednocześnie jakiegokolwiek innego lokalu, przystosowanego do zamieszkania. Inny rodzaj bezdomności to sensu lato, czyli utajona bieda społeczna. Opiera się ona na ocenie posiadanego lokum jako nie spełniającego kryteriów mieszkania ze względu na odstępstwo od minimalnych standardów mieszkaniowych, albo ze względu na kulturowe aspiracje. W języku prawnym bezdomna jest osoba nie zamieszkująca w lokalu mieszkalnym i nie zameldowana na pobyt stały, a także zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. Zjawisko bezdomności w Gminie Sosnowica nie występuje. Najbliższe schronisko znajduje się w Domu Samotnej Matki Caritas Diecezji Siedleckiej ul. Kościelna 53, 21-200 Parczew, tel. (083) 354 16 15

Począwszy od roku 2005 Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy prowadzi **dystrybucję artykułów żywnościowych** w ramach Programu „Dostarczanie żywności dla najuboższej ludności Unii Europejskiej”. Żywność otrzymują rodziny, które spełniają kryteria z ustawy o pomocy społecznej, co jest warunkiem przyznania pomocy.

Nazwa artykułu żywnościowego	2005			2006			2007		
	Liczba rodzin	Ilość osób w rodzinie	Ilość wydana (kg, l)	Liczba rodzin	Ilość osób w rodzinie	Ilość wydana (kg, l)	Liczba rodzin	Ilość osób w rodzinie	Ilość wydana (kg, l)
Mleko w proszku	129	531	1037,60	136	558	0	140	560	0
Makaron			461			1010			960
Ryż			600			2950			0
Mleko w płynie			768			2160			2160
Kasza jęczmienna			0			1540			1440
Mąka			0			3520			2640
Cukier			0			700			960
Płatki kukurydziane			0			0			560

Tabela 2.3.6 Artykuły żywnościowe wydane przez OPS Sosnowica w latach 2005-2007

Na koniec 2006 roku na terenie gminy liczba **mieszkań** zamieszkałych wynosiła 998. Z liczby tej 15 to mieszkania w budynkach komunalnych, a 39 stanowi zasoby zakładów pracy. Na przestrzeni lat 2003 – 2005 liczba mieszkań minimalnie rośnie - około 1% w skali roku, jednak dotyczy to wyłącznie mieszkań w budynkach prywatnych. Obecnie Gmina posiada dwa mieszkania socjalne w miejscowości Pieszowola przeznaczone dla osób najbardziej potrzebujących. Mieszkania posiadają minimalne standardy o obniżonej wartości użytkowej. Lokale socjalne są to nowo - wyremontowane mieszkania z kuchnią, pokojem oraz łazienką. Ponadto gmina posiada jeden lokal socjalny w miejscowości Zienki, również o minimalnych standardach, w bieżącym roku został wyremontowany dach i wymiana okien

Rok	Ogółem mieszkań	Mieszkania socjalne	Liczba mieszkań sprzedanych / przekazanych
2003	8	0	1
2004	7	1	1
2005	15	1	2
2006	11	4	1
2007	10	1	3

Tabela 2.3.7. Zasoby mieszkaniowe stanowiące własność gminy.²⁷

Na dzień 31 grudnia 2005 roku było 6 wolnych lokali. Przydział ich odbywa się wyłącznie na bazie pomieszczeń otrzymanych z odzysku. W związku ze wzrastającą liczbą osób zalegających z zapłatą czynszu i złożonymi wnioskami do sądu rejonowego o nakaz i eksmisję zachodzi potrzeba budowy obiektu mieszkalnego o niskim standardzie celem zabezpieczenia tzw. lokali socjalnych. Od 1 stycznia 2005 roku zaczęła obowiązywać nowelizacja ustawy o ochronie praw lokatorów. Zmianie uległy przepisy o podwyżkach czynszów, zasady kwestionowania, wzajemne prawa i obowiązki najemców i właścicieli mieszkań. W bieżącym roku oddano dwa nowe mieszkania socjalne. Najubożsi lokatorzy mieszkań komunalnych i spółdzielczych, których nie stać na miesięczne opłaty czynszu mają prawo do dodatków mieszkaniowych. Osoby ubiegające się o dodatek mieszkaniowy muszą posiadać tytuł prawny do zajmowanego lokalu i spełniać kryterium dochodowe, a mianowicie: średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku nie może przekroczyć 150% najniższej emerytury w gospodarstwie jednoosobowym i 100% w gospodarstwie wieloosobowym

²⁷ Statystyka gminy – gospodarka mieszkaniowa i komunalna

Rok	Ogółem	Gminnych	Wspólnot mieszkaniowych	Spółdzielczych	Prywatnych	Innych	Kwota wypłaconych dodatków [zł]
2004	846	31	149	300	271	0	82 427
2005	721	13	323	0	295	0	64 158
2006	1 042	0	386	0	588	68	81 744
2007	752	0	371	0	325	56	73 362

Tabela 2.3.8. Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych.

Sieroctwo występuje, gdy dziecko pozbawione jest rodziców, przy czym, gdy oboje rodzice nie żyją - dziecko jest sierotą, gdy jedno - półsierotą. Rozróżnia się sieroctwo biologiczne (naturalne) jako skutek śmierci rodziców i sieroctwo społeczne, polegające na pozbawieniu dziecka normalnego środowiska rodzinnego na skutek rozbicia rodziny lub jego marginalizacji. Z pojęciem sieroctwa społecznego łączy się także pojęcie sieroctwa duchowego, odnoszące się do sytuacji osamotnienia dziecka w rodzinie własnej, a więc do braku opieki i wsparcia ze strony rodziców biologicznych. Dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Na terenie Gminy Sosnowica oraz powiatu parczewskiego nie ma pogotowia rodzinnego, natomiast są utworzone rodziny zastępcze. Wśród rodzin zastępczych przeważają rodziny spokrewnione, gdzie funkcje takiej rodziny pełnią dziadkowie, rodzeństwo rodziny lub rodzeństwo dziecka. Rodziny zastępcze zostały utworzone na mocy postanowień Sądu opiekuńczego, w przypadku, kiedy rodzice z różnych przyczyn mają zawieszoną lub ograniczoną władzę rodzicielską nad dzieckiem lub są jej pozbawieni.

Obraz rodzin zastępczych na przełomie lat 2003 – 2005 przedstawia poniższa tabela:

Lata	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych
2003	4	8
2004	3	6
2005	4	6
2006	3	4
2007	3	4

Tabela 2.3.9. Rodziny zastępcze w latach 2003-2005 w Gminie Sosnowica

Pełnienie funkcji rodziny zastępczej z mocy prawa ustaje z dniem osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Po uzyskaniu pełnoletności przez wychowanka tworzony jest dla niego plan usamodzielnienia, rozpoczęcia samodzielnego życia. Pełnoletni wychowankowie opuszczający rodziny zastępcze otrzymują pomoc na kontynuowanie nauki. Ogromny problem stanowi dla nich znalezienie pracy przy braku własnego mieszkania.

Rodzinie mającej trudności w wypełnieniu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny udziela się pomocy w formie:

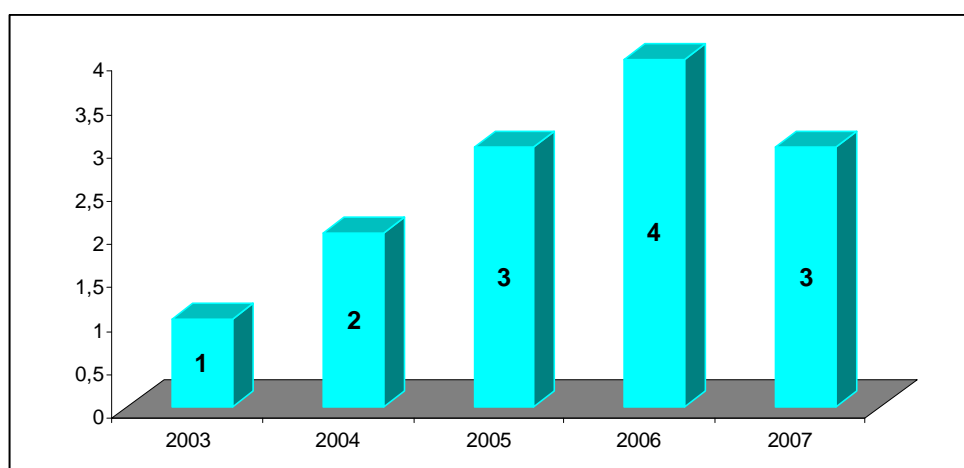
- poradnictwa rodzinnego
- terapii rodzinnej rozumianej jako działanie psychologiczne, pedagogiczne, socjologiczne, mające na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań
- pracy socjalnej w następujących instytucjach, z którymi współpracuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy:
 - Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Parczewie
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Parczewie
 - Poradnia Zdrowia Psychicznego w Parczewie

Z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy z powodu występującego sieroctwa, korzystają pojedyncze osoby czy rodziny i nie stanowi to większego problemu społecznego.

Natomiast coraz bardziej zauważalny staje się problem „sieroctwa” wynikającego z pozostawienia dzieci przez jednego z rodziców, którzy wyjeżdżają w celach zarobkowych za granicę, głównie do Włoch, Francji, Niemiec, Anglii, tzw. „euro-sieroctwo”. Wielu brakuje obojga rodziców. Dzieci najczęściej pozostają w czasie nieobecności rodziców pod opieką dziadków, wujków, a nierzadko nawet sąsiadów. Zdarzają się też takie przypadki, kiedy zaledwie 18 letni młody człowiek zajmuje się sam wychowaniem reszty rodzeństwa - nierzadko licznego. Dzieci pozbawione właściwej opieki często mają problemy z nauką, sprawiają problemy wychowawcze, wagarują, opuszczają się w nauce, porzucają szkoły, częściej ulegają zagrożeniom współczesnego świata (alkohol, narkotyki, uzależnienie od komputera). „Euro-sieroctwo” również występuje na terenie gminy, jednak nie jest to problem zbadany. Najbardziej jest to zauważane przez nauczycieli, dlatego też Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy współpracuje z Zespołem Szkół Publicznych w Sosnowicy, jednak nie jest to łatwe zadanie. Tym dzieciom brakuje przede wszystkim miłości rodzicielskiej, której nie da się zastąpić. Jest to problem, który powinien zostać zdiagnozowany przy współpracy z Zespołem Szkół Publicznych w Sosnowicy.

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego spowodowane są przede wszystkim zerwaniem więzi społecznych oraz wykluczeniem społecznym przez społeczeństwo. Pomoc materialna oraz praca socjalna to najczęstsze formy pomocy udzielane tej grupie potrzebujących

Niewielki odsetek klientów pomocy społecznej stanowią osoby opuszczające zakład karny, a tym samym mające. Pomoc przyznana tym osobom kształtowała się następująco:

Wykres 2.3.3 Liczba osób opuszczających zakład karny, którzy otrzymali pomoc.

Gmina Sosnowica **współpracuje z organizacjami pozarządowymi** i podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 oraz art.11 ust. 3 z dnia 24 kwietnia 2004 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.) na podstawie wymienionej ustawy, ogłaszając otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Gminy. Co roku jest uchwalany i zatwierdzamy Uchwałą Rady Gminy Sosnowiaca Program Współpracy Gminy Sosnowica z organizacjami oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Jest on opracowany podczas wymiany informacji. Oznacza to, że gmina przekazuje informacje organizacjom pozarządowym, jak i w drugą stronę.

Co roku jest również opracowany i zatwierdzany Uchwałą Rady Gminy Sosnowica Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na podstawie art.4 ust.1 i 2 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 roku Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.). Jednostki samorządu terytorialnego są zobowiązane do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także

wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy. W tym celu powołana jest komisja, w skład której wchodzi pracownicy Urzędu Gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkowie Klubu Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy. Wspierane są także tworzenie i rozwój organizacji społecznych, których celem jest krzewienie trzeźwości i abstynencji, oddziaływanie na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielanie pomocy ich rodzinom, jak również zapewniają warunki sprzyjające działaniom tych organizacji.

Trzecim opracowanym i uchwalonym przez Radę Gminy jest Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485), który jest realizowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy, a współfinansowany z budżetu gminy. Przeciwdziałania narkomani realizowane są przez działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą oraz leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych, jak i ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych.

2.4 Identyfikacja podstawowych problemów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych mieszkańców gminy Sosnowica została określona w poszczególnych sferach:

1. pomoc społeczna i bezpieczeństwo mieszkańców
2. rynek pracy i inicjatywy gospodarcze
3. edukacja, kultura, rekreacja

W trakcie analizy problemów wykorzystano zagadnienia:

- jakie dostrzegamy problemy mieszkańców naszej społeczności lokalnej?
- jak się te problemy przejawiają, z czego wynikają?
- jak można je rozwiązać?
- które problemy społeczne są najbardziej nasilone?
- czy na terenie gminy występują grupy społeczne / osoby zagrożone wykluczeniem społecznym?
- czy sytuacja w zakresie problemów społecznych jest stała na terenie gminy czy też ulega zmianom (natężenie i rodzaj problemów społecznych na terenie gminy)?
- jakie działania powinny być podjęte, aby rozwiązanie problemów społecznych była skuteczniejsze?
- jakich informacji potrzebnych lub choćby przydatnych w rozwiązywaniu problemów społecznych brakuje osobom odpowiedzialnym za rozwiązywanie tych problemów?
- czy są problemy społeczne nie podejmowane przez nikogo?

Problemy pomocy społecznej i bezpieczeństwa mieszkańców

1. Niskie dochody, starzenie się społeczeństwa związane z wyjazdami młodych za pracę zarówno do większych miast, jak i za granicę oraz samotność ludzi starszych;
2. Likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolniczych i innych zakładów pracy (około 300 rodzin miało pracę PGR, a około 1000 pracowało w firmach współdziałających; którzy zostali odcięci od źródła utrzymania);
3. Problemy psychologiczne (sieroctwo społeczne / „euro-sieroctwo”); rodziny bez rodziców, gdzie dziadkowie zajmują się wychowaniem dzieci (około 80%)
4. Alkoholizm dotyczący wszystkich grup społecznych;
5. Wysokie bezrobocie przede wszystkim te ukryte, na które jest przyzwolenie społeczeństwa;
6. Nieopłacalność gospodarstw rolnych, a tym samym zwiększające się ubóstwo i emigracja;

7. Problemy komunikacyjne, utrudniające poszukiwanie pracy, jak i możliwość dostania się do specjalistów;
8. Utrudnienia prawne i finansowe związane z tworzeniem nowych miejsc pracy;
9. Brak „Opiekunów społecznych”, którzy organizują i prowadzą różne formy pomocy społecznej;
10. Niewłaściwy podział zasiłków, nawyki pokoleniowe (dziedzictwo stylu „mi się należy”);
11. Na terenie gminy pojawiają się pojedyncze przypadki wykluczenia społecznego;
12. Płaca na lokalnym rynku pracy jest zaniżana i ma tendencję wzrostową, wyzysk pracowników;
13. Optymalizacja wypłat z Ośrodka Pomocy Społecznej (wypłaty są coraz większe) ;
14. „Szara sfera”, która wynika również z działań odgórnych systemowych na szczeblu rządowym, jak i z braku odpowiednich narzędzi policji;
15. Współpraca i pomoc sąsiedzka obecnie jest bardzo mała i znikoma, obojętność sąsiedzka, osoby nie zwracają uwagi na to co się dzieje u sąsiada, negatywne sąsiedztwo;
16. Problemy społeczne nie podejmowane przez prawie nikogo, w tym samotność osób starszych.

Propozycje rozwiązania:

- wyeliminowanie „szarej sfery”, również poprzez działania odgórne systemowe na szczeblu rządowym, wzmocnienie policji;
- w rozwiązywaniu problemów społecznych przydatne są aktualne wiadomości sąsiedzkie, wzmocnienie pozytywnego sąsiedztwa;
- podejmowanie działań w kierunku przeciwdziałania pracy na czarno, wyzyskowi przez pracodawców.

Problemy rynku pracy i inicjatyw gospodarczych

1. Bezrobocie, a co za tym idzie również prace sezonowe / na czarno;
2. Problemy z legalnym zatrudnieniem pracowników, ukryte bezrobocie;
3. Duże odległości od miast (problemy z dojazdem, komunikacją), brak spółki / firmy, która by mogła się tym zajmować;
4. Emigracja i migracja młodzieży z terenu gminy, osób w wieku produkcyjnym, migracje okresowe zarobkowe;
5. Niskie kwalifikacje mieszkańców zamieszkałych na obszarze gminy i kwalifikacje niedostosowane do lokalnego rynku pracy;
6. Starzenie się społeczności lokalnej;

7. Dezintegracja społeczeństwa / marazm, rezygnacja i brak wiary we własne siły;
8. Duża liczba świadczeniobiorców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, postawa roszczeniowa i nie zawsze słuszna;
9. Lęk przed podejmowaniem inicjatyw gospodarczych (nieznajomość prawa, niedoinformowanie, trudności prawne i finansowe);
10. Brak zaangażowania społecznego w zakresie inicjatyw społecznych i gospodarczych;
11. Gmina położona w obszarach rolniczych o niskiej klasie ziemi;
12. Problemy społeczne związane z rynkiem pracy nasilające się w sezonie jesienno – zimowym.

Propozycje rozwiązania:

- sprzeciw pracy na czarno;
- umożliwienie dostępu do informacji poprzez różne szkolenia, kursy (najlepiej na terenie gminy);
- wykluczenie z pomocy osoby nadużywającej alkoholu i nie przejawiającej chęci pracy;
- zwiększenie nakładów na propagowanie gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy.

Edukacja, kultura i rekreacja

1. Brak dostępu do różnych form edukacji, szkoleń;
2. Brak szkolnictwa specjalnego wraz z zapleczem rehabilitacyjnym;
3. Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na edukację dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych;
4. Brak działań innowacyjnych;
5. Powszechny dostęp do alkoholu;
6. Brak inicjatyw społecznych;
7. Brak bazy w postaci dobrze wyposażonych świetlic i wyspecjalizowanej zatrudnionej na stałe kadry;
8. Brak naturalnych liderów społecznych;
9. Brak zwyczaju bycia razem i przekazywania tradycji;
10. Brak atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu przede wszystkim dla osób starszych;
11. Brak animatorów kultury;
12. Uboga baza noclegowa, brak bazy żywieniowej;
13. Brak właściwie zorganizowanego punktu informacji turystycznej;
14. Powinna być szeroka promocja gminy i jej okolic zarówno poza terenem gminy, jak i we wszystkich miejscowościach gminy, nieznajomość lokalnych walorów;

15. Brak miejsc integracji społeczności lokalnej;
16. Brak ośrodków o charakterze regionalnym;
17. Brak inicjatyw w poszukiwaniu prywatnych dodatkowych zajęć;
18. Wzrost niedostosowania społecznego;
19. Niski poziom kultury;
20. Brak umiejętności bycia w społeczności;
21. Brak aktywności i motywacji do rozwoju własnego, jak i całej gminy;
22. Nieumiejętność promowania swojego regionu i korzystania z jego walorów;
23. Mała liczba turystów;
24. Niż demograficzny;
25. Starzenie się społeczeństwa;
26. Problemy bezrobocia;
27. Środowiska po zakładach rolniczych;
28. Emigracja zarobkowa;
29. Małe ośrodki / miejscowości oddalone od ośrodków kultury;
30. Dzieci i młodzież niepełnosprawna;
31. Młodzież uzależniona od alkoholu i narkotyków;
32. Wzrost młodzieży pozostającej bez opieki;
33. Wzrost osób korzystających z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Propozycje rozwiązania:

- Zwiększenie oferty edukacyjnej;
- Zwiększenie nakładów finansowych;
- Poszukiwanie prywatnych dodatkowych zajęć;
- Powinna być szeroka promocja gminy i jej okolic we wszystkich miejscowościach gminy;
- Kształcenie liderów;
- Pobudzanie inicjatyw społecznych;
- Podnoszenie atrakcyjności podejmowanych działań zgodnie z oczekiwaniami społecznymi;
- Zawiązanie lokalnych grup działania.

Za najważniejsze uznano problemy

1. Likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych i innych zakładów pracy;

2. Niskie dochody, starzenie się społeczeństwa związane z wyjazdami młodych za pracą zarówno do większych miast, jak i za granicę oraz samotność ludzi starszych;
3. Niskie dochody, starzenie się społeczeństwa związane z wyjazdami młodych za pracą zarówno do większych miast, jak i za granicę oraz samotność ludzi starszych;
4. Brak zaangażowania społecznego mieszkańców;
5. Problemy z legalnym zatrudnieniem pracowników;
6. Alkoholizm dotyczący wszystkich grup społecznych;
7. Wysokie bezrobocie przede wszystkim te ukryte, na które jest przyzwolenie społeczeństwa;
8. Nieopłacalność gospodarstw rolnych, emigracja, problemy komunikacyjne;
9. Umożliwienie dostępu do informacji poprzez szkolenia i kursy na terenie gminy;
10. „Szara sfera”, i brak działań systemowych na szczeblu rządowym, jak i narzędzi policji w jej zwalczaniu;
17. Utrudnienia prawne i finansowe związane z tworzeniem nowych miejsc pracy;
11. Brak „Opiekunów społecznych”, którzy organizują i prowadzą różne formy pomocy społecznej;
12. Brak szkolnictwa specjalnego i zaplecza rehabilitacyjnego;
13. Brak naturalnych liderów;
14. Niewłaściwy podział zasiłków, nawyki pokoleniowe, postawa roszczeniowa „mi się należy”;
15. Dezintegracja społeczeństwa / marazm, rezygnacja i brak wiary we własne siły;
16. Nie wystarczające środki finansowe przeznaczone na edukację (**III**) – 7 głosów
17. Brak inicjatyw społecznych;
18. Brak animatorów kultury;
19. Uboga baza noclegowa;

Problemy społeczne również uznane za istotne, jednak ich ważność była uznana przez mniej niż 6 osób:

1. Emigracja i migracja młodzieży z terenów gminy;
2. Gmina położona w obszarach rolniczych o niskiej klasie ziemi;
3. Brak bazy w postaci dobrze wyposażonych świetlic;
4. Lęk przed podejmowaniem inicjatyw gospodarczych;
5. Braki w wyposażeniu placówek i wyspecjalizowanej kadry;
6. Brak działań innowacyjnych;

7. Brak miejsc integracji społeczności lokalnej;
8. Duża odległość od miast i związane z tym również problemy komunikacyjne;
9. Niezaradność w gospodarowaniu zasobami i walorami jakie Gmina posiada;
10. Brak dostępu do różnych form edukacji, szkoleń zwłaszcza na terenie gminy;
11. Praca za zaniżoną płacę, wyzysk pracowników;
12. Powszechny dostęp do alkoholu;
13. Brak zwyczaju bycia razem i przekazywania tradycji;
14. Szeroka promocja gminy i jej okolic poza terenem gminy, jak i we wszystkich miejscowościach gminy.

Identyfikacja problemów związana jest również z czynnikami, które na to wpływają:

Rynek pracy i inicjatywy gospodarcze

Brak miejsc stałej pracy

- mała liczba zakładów
- brak inicjatyw gospodarczych
- brak środków inwestycyjnych
- zmniejszenie roli rolnictwa
- zlikwidowanie państwowego rolnictwa
- obszar chronionej przyrody ograniczający rozwój przedsiębiorczości, dużych firm
- brak wiedzy i świadomości w zakresie przedsiębiorczości
- ograniczona dostępność kredytu, brak zdolności kredytowej
- emigracja młodych, wykształconych, odważnych i przedsiębiorczych
- utrudniony / ograniczony rynek zbytu
- brak mechanizmu ulg podatkowych, wsparcia
- ograniczone środki finansowe gminy
- brak doradztwa
- brak organizacji, podmiotów na terenie gminy zajmujące się doradztwem, szkoleniami, kursami
- brak inicjatyw społecznych wspierających przedsiębiorców (np. gminne centrum informacji)
- niedostateczne myślenie o przedsiębiorczości przez mieszkańców
- hamowanie inicjatyw przez zazdrość sąsiedzką (mentalność)

- nie dzielenie się doświadczeniem
- nie dostosowywanie kwalifikacji do lokalnego rynku pracy

Bezrobocie

- zbyt duże koszty pracy
- wybór wyższej wypłaty, wybór wyższych zarobków bez świadczeń (szara sfera)
- brak należytej kontroli
- brak woli samorządu do uporządkowania tych problemów
- brak woli politycznej, brak odpowiedzialności
- lęk przed rozwiązaniem problemu, brak wzajemnego wsparcia
- brak powszechnej wiedzy
- brak społecznej aktywności przeciwdziałaniu nadużyciom
- powszechna akceptacja, przyzwolenie na cwaniactwo
- ucieczka od problemów
- brak powszechnej świadomości obywatelskiej

Wykorzystanie potencjału pracy rolnika

- brak specjalizacji rolnictwa
- brak wiedzy, umiejętności pozyskiwania wsparcia zewnętrznego (nie korzystają z doradztwa, nie uczestniczą w darmowych szkoleniach)
- brak woli wykorzystania wiedzy, dostępu do niej, brak świadomości wsparcia
- nie dzielimy się wiedzą, nie wspieramy
- gospodarstwa się starzeją, brak następców
- niskie wykształcenie rolników
- brak rynku zbytu
- nieopłacalność drobnotowarowej produkcji
- niedostosowanie upraw do kwalifikacji do potrzeb rynku
- niechęć do przekwalifikowania gospodarstw
- słabe gleby
- niewystarczające działania w zakresie dodatkowych źródeł dochodu
- lenistwo
- stereotyp związany z pracą u sąsiada (nie pójdę na służbę, parobek)
- rolnictwo ciężki i gorszy kawałek chleba,

Problem z podjęciem i utrzymaniem pracy:

- rolnictwo i turystyka ma krótki sezon zatrudnienia

- duża odległość od większych miast, gdzie jest rynek pracy
- problem z komunikacją, dojazdem
- wysoki koszt dojazdu
- brak wyspecjalizowanych szkoleń
- niskie kwalifikacje dostosowanych do potrzeb pracodawców
- brak wiary we własne siły, brak umiejętności zaprezentowania siebie i swojej wiedzy
- wiek, starzejące się społeczeństwo
- brak otwartości na zmiany
- niedostosowanie umiejętności interpersonalnych do rynku
- postawa roszczeniowa, nie rozwijanie się, brak świadomości rozwojowego

Edukacja, kultura i rekreacja

Brak dostępu do różnych form edukacji

- niewystarczające środki finansowe przeznaczone na edukację
- niż demograficzny
- brak pomieszczeń (baza lokalowa)
- brak zaplecza dydaktycznego (pracownie)
- brak wyspecjalizowanej kadry
- niewystarczająca ilość działań innowacyjnych
- sytuacja materialna rodzin
- odległość od dużych aglomeracji miejskich

Trudna sytuacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

- brak szkolnictwa specjalnego
- niewystarczająca ilość godzin na zajęcia indywidualne i wyrównawcze
- brak zaplecza rehabilitacyjnego
- brak specjalistów: psychologa, logopedy
- słaba baza lokalowa i dydaktyczna
- brak miejsc pracy dla nauczycieli indywidualnych
- mała świadomość społeczna związana z niepełnosprawnością (brak zainteresowania)

Patologie społeczne

- brak opieki nad dziećmi i młodzieżą

- emigracja zarobkowa rodziców („euro-sieroctwo”)
- brak miejsc pracy
- niewystarczająca edukacja w kierunku uzależnień i ich skutków
- powszechna dostępność do używek
- brak egzekwowania przepisów prawa
- brak właściwej organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży
- niewystarczające środki finansowe na akcje edukacyjne
- brak promocji zdrowego stylu życia
- brak inicjatyw społecznych
- brak edukacyjnych form spędzania wolnego czasu
- brak wystarczającego nadzoru organów porządkowych
- brak działań skutecznych ze strony samorządu
- brak zainteresowania organizacji społecznych problemem uzależnienia

Słaba organizacja życia kulturalnego

- brak animatorów kultury
- brak wyposażenia Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy i świetlic wiejskich
- brak środków finansowych na działania kulturalne
- nieciekawa oferta kulturalna
- brak aktywności społecznej
- brak wyspecjalizowanej kary
- niewykorzystanie potencjału społecznego (regionalność, twórców ludowych)
- brak chęci i umiejętności bycia razem
- brak miejsc integracji społecznej
- brak lokalnych liderów
- zrobić coś jak zapłącą, nie społecznie
- niski poziom kultury
- brak środków o charakterze regionalnym
- brak kultu pamięci o ludziach zasłużonych
- słabe zaangażowanie ludzi młodych w organizowaniu życia społecznego (zawiązywanie stowarzyszeń, kółek gospodyń wiejskich przez te same osoby)
- współdziałania i zaangażowanie lokalnych władz (brak środków w budżecie gminy na realizację inicjatyw społecznych)
- brak lokali w małych miejscowościach, które wymagają gruntownych remontów

- brak zaangażowania społecznego w organizowaniu spotkań i miejsc spotkań
- niechęć do nowych rzeczy, do uczestnictwa w spotkaniach, imprezach, festynach
- brak umiejętności bycia w społeczeństwie,
- brak aktywności i motywacji do rozwoju
- stereotyp (co sąsiad powie)
- niechęć do angażowania się w działania społeczne, krytykowanie innych inicjatyw

Niedostateczne wykorzystanie walorów turystycznych, rekreacyjnych gminy

- brak właściwie zorganizowanego punktu informacji turystycznej
- niewykorzystanie walorów regionu
- mała ilość wydawnictw ogólnodostępnych (foldery, biuletyn informacyjny, strona internetowa)
- uboga baza noclegowo – gastronomiczna
- brak ludzi, którzy organizowaliby zwiedzanie gminy, miejsc historycznych (przewodnik)
- mała ilość imprez promujących w okresie letnim
- słaba promocja istniejących gospodarstw agroturystycznych

Mała liczba ludzi wykształconych (emigracja)

- brak miejsc pracy, małe wynagrodzenia
- praca na czarno, bez świadczeń
- młodzi wykształceni ludzie uciekają i nie ma zwrotu kosztów wykształcenia
- nie ma kogo uczyć, bo młodzi wyjeżdżają za pracą razem z dziećmi
- puste budynki, których nie można wykorzystać na różne potrzebne cele
- społeczeństwo się starzeje, gdyż młodzi emigrują
- degradacja ekonomiczna
- pogłębia się nierówność szans (wyrównywanie szans)
- „euro-sieroctwo” emigracja za granicę ludzi, a dzieci pozostają same z dziadkami
- brak inicjatyw gospodarczych, społecznych
- młodzież udziela w używki, uzależnienie od alkoholu i narkotyków
- brak dostępu do różnych form edukacji
- nie wystarczające środki finansowe przeznaczone na edukację, również osób w wieku dojrzałym

Problemy społeczne i bezpieczeństwo mieszkańców, zdrowie

Ubóstwo – bezrobocie

- brak miejsc pracy na terenie gminy

- małe wynagrodzenie (bardziej opłaca się być na zasiłku)
- ludzie nie starają się szukać pracy, zmieniać kwalifikacji
- trudny dostęp do szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje
- problemy komunikacyjne (mało autobusów)
- kwalifikacje niedostosowane do rynku pracy
- mała liczba osób wykształconych
- mieszkańcy boją się tworzyć własne miejsca pracy
- tereny popegerowskie (ludzie przyzwyczajeni, że im się daje, że im się należy)
- brak ulg podatkowych dla nowopowstałych firm
- brak miejsc, terenów pod inwestycje
- słaba gleba, nieopłacalność produkcji rolnictwa
- praca na czarno, nieświadomość ludzi, bardziej opłacalne

Alkoholizm, narkomania – używki

- nie przestrzeżenie sprzedaży alkoholu dla nieletnich
- brak świadomości o skutkach nadużywania alkoholu i narkomani zarówno u dzieci, jak i u dorosłych
- brak wsparcia i pomocy dla rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu
- brak miejsc spotkań młodzieży i dzieci, słabo zorganizowany czas wolny
- wykluczenie społeczne
- przemoc w rodzinie, akceptacja sąsiedzka na to co się dzieje w rodzinie

Starzenie się społeczeństwa

- wykluczenie społeczne
- brak „opiekunów społecznych”
- samotność osób starszych (problem przez nikogo nie podejmowany)
- emigracja ludzi młodych
- brak dostępu do wykwalifikowanych specjalistów
- alkoholizm
- problemy z komunikacją.

Problemy społeczne oraz oczekiwania, proponowane sposoby ich rozwiązania w odniesieniu na poszczególne grupy społeczne tj. osoby starsze, dzieci i młodzież oraz rodzin zostały przedstawione na podstawie zebranych ankiet i wyniki przedstawione w *załączniku nr 5*. Poniżej zostały przedstawione najważniejsze, w hierarchii ważności.

Problemy społeczne osób starszych:

- problemy z dojazdem do lekarzy;
- niskie świadczenia;
- samotność – izolacja;
- problemy zdrowotne;
- brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku;
- brak zagospodarowania wolnego czasu w wieku poprodukcyjnym;
- niewystarczający zakres usług opiekuńczych;
- niepełnosprawność;
- brak pomieszczenia dla tej grupy;
- brak organizacji imprez kulturalnych.

Problemy społeczne dzieci i młodzieży:

- brak miejsca spotkań np. w poszczególnych wioskach;
- brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży;
- ograniczony dostęp do Internetu;
- alkohol;
- ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych;
- brak opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym;
- papierosy;
- brak możliwości doksztalcania się.

Problemy społeczne rodzin:

- bezrobocie;
- alkoholizm;
- rozbicia rodzin – wyjazdy zagraniczne;
- niewydolność materialna Rodziny;
- brak dostępu do pomocy specjalistycznej;
- bezradność życiowa;
- ubóstwo;
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych;
- przemoc w rodzinie.

2.5 Kapitał społeczny gminy

Kapitał społeczny jest dobrem wspólnym członków środowiska lokalnego i jego dysponentami są osoby, rodziny, grupy społeczne i instytucje. Odnosi się on również do charakteru i zasięgu zaangażowania osoby w nieformalne sieci i formalne organizacje, co jest zauważalne na terenie gminy. Związany jest z interakcjami (w społeczności lokalnej) i może służyć rozwiązywaniu problemów społecznych, czego zaczątkiem i pomocą jest opracowana strategia. Składnikami kapitału społecznego, które wyróżniane są ze względu na funkcje współdziałania i rozwiązywania:

- więzi społeczne / sieci społeczne/ struktury społeczne;
- wartości / normy społeczne / solidarność / zwyczaj współpracy
- zaufanie społeczne.

Kapitał społeczny przynosi zyski

- ekonomiczne
 - rozwój gospodarczy
 - substytuowanie innych postaci kapitału
 - zabezpieczenie społeczne
 - ograniczanie problemu „*free riding*”
- polityczne
 - sprawne funkcjonowanie lokalnych instytucji
 - rozwój demokracji lokalnej
- rozwiązywanie problemów społecznych
 - w sferze edukacji, zdrowia, bezpieczeństwa publicznego i innych.

Źródła lokalnego kapitału społecznego jest

- tradycja obywatelskiego zaangażowania
- pozytywne doświadczenia współpracy mieszkańców
- lokalni liderzy społeczni
- lokalne organizacje społeczne
- edukacja

Potencjalne problemy związane z lokalnym kapitałem społecznym

- znaczne dysproporcje między osobami / grupami w dostępie do kapitału społecznego,
- koncentrowanie się kapitału społecznego w rodzinie i małych grupach,
- koncentrowanie się kapitału społecznego w grupach ekskluzywnych lub przestępczych.

Inwentaryzacji mocnych stron gminy w zakresie spraw społecznych na podstawie opracowanej w trakcie warsztatów analizy SWOT

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej instytucja udzielająca pomocy w gminie, organizująca wyjazdy dzieci w okresie wakacyjnym;
- działalność Klubu Abstynenta „Rodzina II”;
- programy profilaktyczne dotyczące stosunków między-uczniowskich;
- programy edukacyjne, integracyjne;
- istnieje rozpoznanie sytuacji opiekuńczo – wychowawczej wśród dzieci i młodzieży;
- budowa odpowiedniego programu opiekuńczo – wychowawczego i naprawczego;
- bezpłatne dożywianie dzieci dostępne dla wszystkich potrzebujących;
- pomoc w zakupie podręczników i przyborów szkolnych;
- zapewniona 3 – dniowa opieka przedszkolna (ośrodki przedszkolne) dla grupy 3 - 5 lat;
- powstawanie instytucji rodziny zastępczej;
- wspieranie działalności lokalnych inicjatyw społecznych;
- szkoła podstawowa i gimnazjum na terenie gminy;
- zajęcia pozalekcyjne w szkole i w Gminnym Ośrodku Kultury w Sosnowicy;
- Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy i punkty filialne;
- funkcjonowanie świetlic wiejskich, w tym świetlicy socjoterapeutycznej w Pieszowoli i Wiejskiego Klubu w Zienkach z Centrum Kształcenia na odległość;
- posterunek policji – rewir dzielnicowy;
- Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej;
- Poradnia Lekarza Rodzinnego w Sosnowicy i dwie apteki;
- zawiązywanie się Kół Gospodyń Wiejskich;
- zawiązywanie się nowych stowarzyszeń na terenie gminy;
- funkcjonowanie zespołów śpiewacze, który aktywnie występuje;
- integracja społeczna;
- wyjście stowarzyszeń na zewnątrz;
- obecność trzech kultur (katolicka, prawosławna, judaizm);
- podtrzymywanie tradycji;
- boiska sportowe;
- koło łowieckie;
- organizowanie imprez i festynów gminnych (w tym plener / warsztaty malarskie);
- organizowanie wycieczek, dyskotek, kół pozalekcyjnych.

W 1960 roku powstało Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy. Koło liczy około 15 członkiń. Na terenie gminy działa od 50 lat Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy. Ich głównym zadaniem jest organizowanie kursów między innymi kulinarnych. Aktywnie uczestniczą w życiu kulturalnym gminy np. Dni Sosnowicy, festyny kulturalno – rekreacyjne, dożynki oraz inne imprezy okolicznościowe przygotowując wypieki oraz wieńce dożynkowe. W 2006 roku powołano Koło Gospodyń Wiejskich w Górkach. W 2006 roku zalegalizowano Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy i w Górkach włączając do Regionalnego Związku Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Chełmie (ul. Cisowa 9, 22 – 100 Chełm). W kolejnych latach Panie reaktywowały i tworzyły Koła Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie oraz w Pieszowoli, w bieżącym roku zaś powstało Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie. Panie z poszczególnych Kół Gospodyń Wiejskich bardzo aktywnie uczestniczą w organizowanych gminnych imprezach, festynach wypiekając przepyszne ciasta i przygotowując lokalne potrawy. Biorą udział w dożynkach, a wykonane wieńce zdobywają różnego rodzaju nagrody w konkursach na najpiękniejsze wieńce dożynkowe. W bieżącym roku podczas V Dożynek Powiatu Parczewskiego wieniec Koła Gospodyń Wiejskich w Pieszowoli był na drugim miejscu. W trakcie IV targów turystycznych LUBTOUR 2008 zorganizowanych w marcu bieżącego roku w Lublinie Panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy otrzymały nagrodę za potrawę regionalną – gołąbki z kapusty. Również podczas targów przy współpracy Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy wraz z Stowarzyszeniem Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy, Kołem Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy, Kołem Gospodyń Wiejskich w Górkach i Kołem Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie zdobył nagrodę publiczności, spodobał się zarówno wystrój stołu jak i smak potraw przygotowanych przez nasze Koła Gospodyń.

W 2002 roku przy Gminnym Ośrodku Kultury zawiązał się Ludowy Zespół Śpiewaczy „Hetmanki”, utworzony przez mieszkanki Sosnowicy, Górek, Turna i Zacisza. Panie występują na scenach całego powiatu np. podczas przeglądów teatrów wiejskich w Paszenkach, w trakcie lokalnych imprez i festynów. Podobnie jak powstały w 2007 roku Ludowy Zespół Śpiewaczy „Sosna” składający się z pań z Koła Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy prezentując się między innymi na Wojewódzkim Przeglądzie Kapel i Śpiewaków Ludowych eliminacjach powiatowych w Wiejskim Domu Kultury w Paszenkach, reprezentowali powiat Parczewski podczas wizyty w Zhoranach koło Lubomla na Ukrainie. Ludowy Zespół Śpiewaczy „Sosna” jest podpieką nowopowstałego Społeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy, który został zarejestrowany w bieżącym roku. Celem stowarzyszenia jest promowanie i popularyzacja

Sosnowicy i jej okolic, aktywizacja ludności, rozwój oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Obecnie realizuje w ramach zadania „Świetlica w środowisku wiejskim” powierzony przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zrealizowanie Projektu „Utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej „Stokrotka” w Pieszowoli w Gminie Sosnowica”. Projekt jest również współfinansowany przez Urząd Gminy w Sosnowicy Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W świetlicy uczestniczy minimalnie 15 dzieci, które znajdują się pod fachową opieką oraz mają zapewnione posiłki.

W bieżącym roku zostało zarejestrowane drugie nowe Stowarzyszenie Kulturalno Regionalne „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli, którego celem jest:

- wspieranie rozwoju lokalnego i regionalnego,
- wspieranie rozwoju wsi i obszarów wiejskich,
- propagowanie i szerzenie kultury regionalnej w różnych jej formach i kierunkach ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie więzi lokalnych integrujących społeczeństwo, działalność o charakterze prospołecznym i charytatywnym,
- popieranie wszechstronnego rozwoju społeczności lokalnej, a zwłaszcza działalności kulturalnej, informacyjnej, naukowej i oświatowej,
- promocja talentów miejscowej społeczności,
- wspieranie osób niepełnosprawnych i starszych,
- promocja organizacja wolontariatu,
- promocja walorów przyrodniczych, turystycznych i historycznych gminy.

Obecnie stowarzyszenie brało udział w między innymi w Kiermaszu Wielkanocnym w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, II Seminarium „A to Polska właśnie – różne barwy pogranicza”, organizator między innymi spotkania okolicznościowe Dzień Babci, Dzień Matki. Obecnie realizuje pierwsze zadanie „Na prowadzenie zadania publicznego w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego” powierzone na podstawie wygranej oferty na realizację zadania publicznego Gminy Sosnowicy ogłoszonego na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 roku o pożytku publicznym i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.). Projekt „Ocalić” od zapomnienia ma na celu zebrać i utrwalić dla potomnych dawne obrzędy Tradycji i przyśpiewek ludowych.

Znaczącą rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywało Społeczne Towarzystwo Kościuszkowskie w Sosnowicy, które powstało w wyniku przekształcenia powołanego w 1994 roku Społecznego Komitetu Obchodów dwusetnej rocznicy Insurekcji

Kościuszkowskiej. Pierwszym dokonaniem Towarzystwa był 2-dniowy festyn pn. „Dni Sosnowicy”. Obecnie Stowarzyszenie organizuje „Plener malarski”, współorganizuje Wojewódzkie Biegi Kościuszkowskie, podejmuje inicjatywy lokalne na rzecz społeczności Sosnowicy. Od dwóch lat stowarzyszenie przestało brać czynny udział w życiu lokalnej społeczności. Organizacją Pleneru Malarskiego corocznej imprezy gminnej zajęła się Gmina Sosnowica przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Sosnowicy.

W dziedzinie sportu centralne miejsce zajmuje Ludowy Klub Sportowy „Grom” w Sosnowicy, który powstał w latach osiemdziesiątych jako drużyna LZS-owska. Funkcjonował w latach 1984 – 1988. W 1996 roku reaktywowano działalność klubu, zgłaszając do rozgrywek klasy „A” w Chełmskim Okręgowym Związku Piłki Nożnej w sezonie 1997/98. Posiada on w swoim dorobku wiele pucharów i dyplomów. Od 2000 roku jest zarejestrowany jako Stowarzyszenie. Drużyna Ludowego klubu Sportowego „GROM” skupia około 60 członków, w tym młodzież szkolną, pracującą i bezrobotną, dla której sport jest często jedyną formą spędzania wolnego czasu. Klub organizuje przy współpracy z Urzędem Gminy, Zespołem Szkół Publicznych w Sosnowicy, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnym Ośrodkiem Kultury w Sosnowicy imprezy sportowe i zawody między innymi: świąteczny, gminny turniej piłki siatkowej, turniej piłki halowej. Organizuje mecze piłki nożnej LKS „GROM” z różnymi drużynami np.: księży, Olboj „Górnik Łęczna”, czy z drużyną seniorów WRD Brześć z Ukrainy, jak również uczestniczą w turniejach piłki nożnej (Piszczac, Parczew, Sławatycze). Ponadto funkcjonuje Ludowy Klub Sportowy „Polesie” w Zienkach, oraz Uczniowski Klub Sportowy „Zodiak” działający przy Zespole Szkół Publicznych w Sosnowicy.

Ważną rolę w życiu społecznym odgrywał Klub Abstynenta „Rodzina II”, który powstał w 1990 roku z inicjatywy grupy osób chcących żyć w trzeźwości i pomagać innym w wyjściu z nałogu. Spotkania Grupy Anonimowych Alkoholików odbywały się raz w tygodniu, realizowały one program terapeutyczno – rozwojowy oraz prowadzony był punkt konsultacyjno – informacyjny. Promował ruch abstynencki wśród społeczności lokalnej, trzeźwy styl życia oraz walory turystyczno – regionalne regionu Klub współpracował z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Sosnowicy np. organizując obozy dla dzieci. Obecnie ze względów na problemy finansowe, ale przede wszystkim zmniejszającą się liczbę członków czynnie zaangażowanych stowarzyszenie zawiesiło swoją działalność.

Warto również wymienić Koło Łowieckie Nr 70 „Sokół” z siedzibą w Sosnowicy, które funkcjonuje już ponad 50 lat. Zrzesza około 60 członków. Myśliwi polują, troszczą się o zwierzynę, zwłaszcza w okresie zimowym, naprawiają szkody poczynione przez zwierzęta.

W swoich działaniach członkowie koła ściśle współpracują z Nadleśnictwem Parczew z siedzibą w Sosnowicy. Podczas organizowanych gminnych festynów, wystawiają swoje trofea.

Wśród pozostałych organizacji społecznych na uwagę zasługują Ochotnicza Straż Pożarna, która mieści się w remizie wybudowanej w latach 80 – tych, gdzie ulokowano Gminny Ośrodek Kultury i Gminną Bibliotekę Publiczną. Zebranie organizacyjne Straży Ogniowej w Sosnowicy odbyło się w 1924 roku. W okresie II wojny światowej prowadziła bardzo aktywną działalność kulturalną. Orkiestra dęta powstała w 1927 roku zarabiała na weselach i zabawach wiejskich, obsługiwała uroczystości państwowe i kościelne. Orkiestra przetrwała do 1982 roku, kiedy zawieszono jej działalność, gdy starsi członkowie albo zmarli, albo nie mieli już zdrowia do gry na instrumentach dętych, a młodzież nie wykazywała żadnego zainteresowania muzyką. Obecnie Ochotnicza Straż Pożarna w Sosnowicy posiada 21 członków, 2 samochody pożarnicze, 2 lekkie i 1 średni oraz 3 motopompy. Od 1992 roku posiada swój sztandar ufundowany przez mieszkańców Sosnowicy. Pozostałe oddziały straży pożarnej zorganizowano:

- w Lejnie w 1941 roku i skupia 19 członków,
- w Pieszowoli powstała w 1950 roku i ma 23 członków,
- w Nowym Orzechowie utworzona w 1956 roku i liczy 25 członków
- w Starym Orzechowie założona w 1959 roku i skupia 23 członków.

Warto również wymienić Koło Łowieckie Nr 70 „Sokół” z siedzibą w Sosnowicy, które funkcjonuje już ponad 50 lat. Myśliwi polują, troszczą się o zwierzynę, naprawiają szkody poczynione przez zwierzęta.

Lp.	Nazwa jednostki	Adres	Prezes
1.	Ochotnicza Straż Pożarna w Sosnowicy	ul. Sportowa 2, Sosnowica	Tadeusz Czosnecki
2.	Ochotnicza Straż Pożarna w Pieszowoli	Pieszowola	Marek Chibowski
3	Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Orzechowie	Stary Orzechów	Dariusz Branica
4	Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Orzechowie	Nowy Orzechów	Dariusz Drożyński
5	Ochotnicza Straż Pożarna w Lejnie	Lejno	Kazimierz Woźniak

Tabela 2.1.3.2 Jednostki Straży Pożarnej

Lp.	Nazwa organizacji	Adres siedziby	Prezes / przewodniczący	Forma prawna
1.	Spółeczne Stowarzyszenie Kościuszkowskie w Sosnowicy	ul. Młyńska 4, Sosnowica	Jerzy Maśluch	stowarzyszenie
2.	Spółeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec”	ul. Sportowa 2 21 – 230	Teresa Ciesielska	stowarzyszenie
3.	Stowarzyszenie Kulturalno Regionalne „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli	Pieszowola	Wiesława Bielecka	stowarzyszenie
4.	Klub Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy	ul. Spokojna 10 Sosnowica	Władysława Szczerba	Stowarzyszenie
5.	Ludowy Klub Sportowy „Grom” w Sosnowicy	ul. Spokojna 10 Sosnowica	Zofia Łasocha	Stowarzyszenie
6.	Ludowy Klub Sportowy „Polesie”	Zienki	Mieczysław Żółkowski	Stowarzyszenie
7.	Szkolny Klub Sportowy „Zodiak”	ul. Wojska Polskiego 27 Sosnowica	Małgorzata Maryjewska	stowarzyszenie

Tabela 2.1.3.3 Organizacje kulturalno – oświatowe i sportowe

Lp.	Organizacja	Adres	Przewodniczący
1	Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy	ul. Sportowa 2, Sosnowica	Agnieszka Stańczuk
2	Koło Gospodyń Wiejskich w Pieszowoli	Pieszowola	Ewa Szczuchniak
3	Koło Gospodyń Wiejskich w Górkach	Górki	Sylwia Grzywaczewska
4	Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie	Stary Orzechów	Małgorzata Sytyk
5	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie	Nowy Orzechów	Marta Matejuk
6.	Ludowy Zespół Śpiewaczy „Sosna”	ul. Sportowa 2, Sosnowica	Agnieszka Stańczuk
7.	Ludowy Zespół Śpiewaczy „Hetmanki”	ul. Wyzwolenia 5 Sosnowica	Anna Czarnomska

Tabela 2.1.3.4. Organizacje nieformalne

3. KIERUNKI ROZWOJU GMINY

3.1 Wizja

Misja wskazuje cel polityki społecznej w Gminie Sosnowica, wokół której powinny koncentrować się działania lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych. Misja powinna w pełni oddawać aspiracje mieszkańców i stanowić czynnik integracji lokalnej społeczności wokół zasadniczych spraw służących długofalowemu rozwojowi społecznemu gminy. Misja to przesłanie będące podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenie nowych, silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami gminy oraz ich różnymi reprezentacjami.

**Wspólne działanie osób, liderów lokalnych, instytucji i organizacji
w celu podniesienia poziomu życia społeczności lokalnej,
wzmocnienia aktywności mieszkańców i poprawy integracji społecznej.**

Naczelnym zadaniem Strategii jest formułowanie **wizji gminy**, której urzeczywistnienie stanowi o realizacji misji. Wizja w teorii, jak i w praktyce definiowana jest jako „pozytywne wyobrażenie przyszłości organizacji lub osoby, wyprowadzone na podstawie uznawanych wartości i idei, z którego wywodzą się cele i plany działania.” Kreowanie wizji, czyli przewidywanie przyszłości jest skomplikowanym procesem, który wymaga nie tylko twórczej wyobraźni i zdolności do syntezy lecz także dużej wiedzy, która ma wpływ na obraz przyszłości naszej gminy. Urzeczywistnieniu wizji służy planowanie wieloletnie/ perspektywiczne. Wizja gminy będzie bardziej realna, jeśli będzie to wspólna wizja jak najliczniejszej reprezentacji gminy i przez jej adresatów akceptowana.

Wizja określona jako sprawne funkcjonowanie systemu pomocy społecznej umożliwiający osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, którzy nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Jest ona zawężona do pomocy społecznej, więc nie zaspokaja potrzeb lokalnej społeczności.

Wizja gminy Gmina Sosnowca powinna określa gminę jako miejsce:

- atrakcyjne turystycznie, gdzie podtrzymuje się obyczaje, tradycjonalność kulinarną i obrzędową,
- z nieskażonym środowiskiem i promującym ekologię

- z rozwijającą się infrastrukturą techniczną, służbą zdrowia, bazą oświatową i komunikacyjną,
- dbającą o rozwój kultury i sportu,
- gdzie funkcjonuje sprawny system pomocy społecznej umożliwiający osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.
- wykorzystująca własne zasoby społeczne i środowiskowe celem wzmocnienia pozycji rodziny przez organizowanie alternatywnych źródeł dochodu wynikających z rozwoju ekologicznego rolnictwa, agroturystyki i turystyki oraz kultury i przedsiębiorczości.

Gmina Sosnowica atrakcyjna turystycznie, przyjazna do zamieszkania z aktywną społecznością kultywującą lokalną tradycje.

Spółeczność gminy już realizuje taka wizję poprzez aktywne włączenie się we wspólne budowanie strategii rozwoju społecznego

3.2 Cele

Kierunki rozwoju to sfery, które powinny odzwierciedlać zasadnicze pola działań w zakresie polityki społecznej w Gminie w perspektywie lat 2008 – 2020 dla dalszego rozwoju społecznego gminy. W wyniku prac warsztatowych i analiz strategicznych wyodrębniono trzy obszary priorytetowe polityki społecznej w Gminie Sosnowica:

1. Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców
2. Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja
3. Aktywność społeczna i integracja.

Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo

Wszelkie działania zawarte w obszarze priorytetowym „Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo” są powiązane ze sobą bo zarówno zdrowie, jak i bezpieczeństwo uczniów, rodzin obejmuje sferę pomocy społecznej. Te sfery są ze sobą bezpośrednio powiązane.

Cel strategiczny: *Zmniejszenie poziomu bezradności i izolacji społecznej*

Cel operacyjny:

- ✧ Zmniejszenie poziomu bezradności i izolacji społecznej osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin z trudnościami;
- ✧ Zmniejszanie problemu „euro- sieroctwa”

Działania:

- ✧ Zapewnienie pomocy psychologicznej.
- ✧ Stworzenie systemu „Opiekunów społecznych”.
- ✧ Organizowanie wieczorków, klubów seniora i innych spotkań.
- ✧ Zorganizowanie na terenie gminy Domu Dziennego Pobytu.
- ✧ Zorganizowanie miejsca rehabilitacji
- ✧ Organizacja usług opiekuńczych
- ✧ Organizacja wolontariatu
- ✧ Organizacja świetlicy środowiskowej / socjoterapeutycznej
- ✧ Zorganizowanie aktywnie działającego Klubu Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
- ✧ Dziadkowie aktywni
- ✧ Zdiagnozowanie problemu „euro-sieroctwa”

Cel strategiczny: *Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej*

Cel operacyjny:

- ✧ Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej w kierunku samodzielności;
- ✧ Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej w kierunku poprawy własnej sytuacji materialnej;

Działania:

- ✧ Organizowanie prac społeczno – użytecznych i innych form wsparcia
- ✧ Organizowanie kursów ze wsparciem psychologicznym

Cel strategiczny: *Pozytywne sąsiedztwo*

Cel operacyjny:

- ✧ Promocja pomocy sąsiedzkiej

Działania:

- ✧ Prowadzenie działań przyczyniających się do rozpowszechniania pomocy społecznej
- ✧ Stolarzenie rocznego „biura wymiany bezpłatnych usług”

Cel strategiczny: *Ochrona zdrowia*

Cel operacyjny:

- ✧ Promocja i edukacja prozdrowotna,
- ✧ Wzmocnienie systemu medycznego;

Działania:

- ✧ Rozszerzenie działalności specjalistycznej na terenie gminy.
- ✧ Prowadzenie akcji profilaktycznych dla pacjentów np. „Białych Niedzieli”
- ✧ Zorganizowanie systemu pielęgniarek środowiskowych

Cel strategiczny: *Poprawa bezpieczeństwa*

Cel operacyjny:

- ✧ Poprawa bezpieczeństwa w rolnictwie, na drogach, w miejscu pracy i rekreacji, w rodzinach
- ✧ Edukacja i promocja zachowań bez przemocy, wsparcie tych osób,

Działania:

- ✧ Szkolenie dla dzieci szkół podstawowych na temat zasad bezpieczeństwa w ruchu pieszym (bezpieczna droga do szkoły)
- ✧ Organizowanie turniejów wiedzy o ruchu drogowym
- ✧ Akcja informacyjna w zakresie bezpieczeństwa w rolnictwie
- ✧ Organizowaniu zajęć w okresie wakacyjnym

- ✧ Organizowanie półkolonii

Cel strategiczny: *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów z nałogiem*

Cel operacyjny:

- ✧ Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnienia od nałogów (alkoholu, nikotyny, Internetu, narkotyków);
- ✧ Aktywizowanie lokalnej społeczności poprzez sport i aktywny sposób spędzania wolnego czasu;

Działania:

- ✧ Prowadzenie Punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu.
- ✧ Akcje informacyjne z zakresu dzieci działań uzależnieniom i patologiom wśród dzieci i młodzieży
- ✧ Stworzenie poradnictwa i edukacji dla rodziców służących rozpoznawaniu zagrożeń i uzależnień dzieci i młodzieży

Cel strategiczny: *Przełamanie zmywy milczenia i bezradności*

Cel operacyjny:

- ✧ Przełamanie zmywy milczenia, bezradności wobec zagrożenia
- ✧ Przełamanie zmywy milczenia i bezradności wobec wyzysku przez pracodawcę
- ✧ Zmniejszenie problemu tzw. „szarej sfery”

Działania:

- ✧ Prowadzenie działań uświadamiających problem „zmywy milczenia”
- ✧ Akcje informacyjne dotyczących przełamanie zmywy milczenia i bezradności

Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja

Wszelkie działania zawarte w obszarze priorytetowym „Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja” są powiązane ze sobą. Edukacja mieszkańców przyczynia się do zwiększania ich szansy na rynku pracy, podejmowania samozatrudnienia i zakładania własnej przedsiębiorczości. Jako, iż jesteśmy gminą atrakcyjną turystycznie, w której nie ma możliwości inwestowania w przemysł, otwieranie własnej działalności w zakresie rozwoju gminy w zakresie rekreacji i kultury, tak by gmina stała się atrakcyjna zarówno dla turystów, jak i mieszkańców.

Cel strategiczny: *Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej*

Cel operacyjny:

- ✧ Zwiększenie poziomu wykształcenia, kwalifikacji, aktywności zawodowej
- ✧ Podnoszenie standardów życia społecznego.
- ✧ Edukacja w kierunku wykorzystania zasobów naturalnych, rolnych i ekonomicznych w celu uzyskania dodatkowych źródeł dochodów.
- ✧ Zapewnienie opieki na poziomie przedszkolnym

Działania:

- ✧ Organizowanie szkoleń, kursów i warsztatów podnoszących kwalifikacje i poszukiwania pracy
- ✧ Organizowanie przedszkoli, punktów i zespołów przedszkolnych
- ✧ Organizowanie kursów rozwijających umiejętności praktyczne dostosowane do potrzeb rynku pracy
- ✧ Organizowanie grup producenckich
- ✧ Promowanie produkcji ekologicznej i agroturystyki
- ✧ Centrum aktywności zawodowej i gospodarczej
- ✧ Centrum aktywności zawodowej
- ✧ Badania i monitoring lokalnego rynku pracy

Cel strategiczny: *Kształtowanie przedsiębiorczości*

- ✧ Zapewnienie doradztwa specjalistycznego: psycholog, doradztwo zawodowe, przedsiębiorczość;

Cel operacyjny:

- ✧ Kształtowanie przedsiębiorczości poprzez wykorzystanie potencjału lokalnego, kulturowego;

Działania:

- ✧ Organizowanie kursów, szkoleń i warsztatów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- ✧ Utworzenie punktu z doradztwem prawno – finansowym przedsiębiorstwa
- ✧ Pomoc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych

Cel strategiczny: *Wzmocnienie potencjału kulturowego*

Cel operacyjny:

- ✧ Wzmocnienie potencjału kulturowego,
- ✧ Podtrzymywanie tradycji
- ✧ Wspieranie i rozwój talentów

Działania:

- ✧ Utworzenie centrum, edukacyjne – kształcenia rękodzielnictwa, ginących zawodów

Cel strategiczny: *Wymiana doświadczeń i wiedzy*

Cel operacyjny:

- ✧ Wymiana doświadczeń i wiedzy międzypokoleniowej;

Działania:

- ✧ Organizowanie wieczorków
- ✧ Organizowanie kursów „dziadkowie wnukom – wnuki dziadkom”
- ✧ Organizowanie spotkań, szkoleń i prezentacji w zakresie wymiany doświadczeń

Cel strategiczny: *Promowanie dobrych wzorców*

Cel operacyjny:

- ✧ Promowanie dobrych wzorców;

Działania

- ✧ Kreowanie wiosek tematycznych
- ✧ Organizowanie wyjazdów studyjnych

Aktywność społeczna i integracja

Cel strategiczny: *Aktywizacja i integracja społeczna*

Cel operacyjny:

- ✧ Pobudzanie do działania, aktywizacja i integracja lokalnej społeczności;
- ✧ Włączenie niepełnosprawnych, osoby starsze, samotne w życie społeczne;
- ✧ Aktywizacja i integracja lokalnej społeczności.
- ✧ Motywacja osób do pracy twórczej, rękodzielnictwa ludowego oraz prezentowania własnego dorobku i przekazywania umiejętności;
- ✧ Motywacja osób do pracy własnej

Działania:

- ✧ Tworzenie miejsc spotkań dla poprawy integracji społecznej poprzez remonty i wyposażenia świetlic

- ✧ Organizowanie warsztatów wszystkich
- ✧ Organizacja imprez / festyn integracyjnych dla mieszkańców.
- ✧ Organizowanie aktywnie działających świetlic wiejskich / środowiskowych z fachową kadrą
- ✧ Pobudzanie inicjatyw oddolnych
- ✧ Wigilia Sosnowicka

Cel strategiczny: ***Organizowanie czasu wolnego mieszkańcom***

Cel operacyjny:

- ✧ Organizowanie czasu wolnego poszczególnym grupom społecznym w sposób aktywny i integrujący organizując kluby dyskusyjne, seniora, młodzieży itp.
- ✧ Organizowanie otwartych imprez integracyjnych włączając do prac organizacyjnych różne grupy społeczne i wiekowe.
- ✧ Organizacja działań kulturalno – sportowych
- ✧ Zorganizowanie „Kina objazdowego”

Cel strategiczny: ***Kultowanie tradycji i obyczajów***

Cel operacyjny:

- ✧ Kultowanie tradycji, odtwarzanie historii, pieśni, przyśpiewek i obyczajów zbierając informacje od osób starszych i przekazywanie pokoleniom.

Działania:

- ✧ Ożywianie lokalnych tradycji i obrzędów ludowych
- ✧ Organizowanie warsztatów regionalizmu
- ✧ Wspieranie i promowanie twórców ludowych poprzez organizowanie imprez
- ✧ Organizowanie pokazów i kursów (szydełkowania, haftowania, malarstwa itp.)
- ✧ Stworzenie cyklicznych imprez propagujących ginące zawody
- ✧ Opracowanie wydawnictw, folderów, monografii
- ✧ Utrwalenia, udokumentowanie, zinventaryzowanie lokalnej tradycji i obrzędów
- ✧ Nawiązanie współpracy z instytucjami między innymi: Izba Rzemiosła, Muzeum Wsi Lubelskiej
- ✧ Romans Sosnowicki „Tadeusz i Ludwika” w tym zorganizować wystawę zdjęć ślubnych

3.3 Hierarchia celów rozwoju

Przedstawiona hierarchia celów określiła cele operacyjne danych celów strategicznych w kolejności od najbardziej istotnych na terenie gminy. Są one wynikiem wspólnych prac członków warsztatów, którzy analizowali strategicznie politykę społeczną. Niniejsza strategia posiada strukturę (układ celów i działań) ułatwiających jej wdrażanie i cykliczną aktualizację.

4. ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ STRATEGII

System zarządzania realizacją strategii określa organizację, zasady i sposoby wdrażania strategii i jej monitorowania. System ten jest bardzo ważnym i często niedocenianym elementem planowania strategicznego i operacyjnego, który decyduje o dynamice procesu realizacji strategii. Nie stworzenie tego systemu powoduje, że strategia staje się bardzo szybko dokumentem „martwym”. Z takiego też powodu, a także w celu prawidłowego monitorowania wykonanie strategii został opracowany system zarządzania realizacją Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

System zarządzania realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych tworzą powiązane ze sobą podmioty zarządzające realizacją strategii:

- ❖ **Wójt Gminy** – odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz funkcjonowanie wszystkich zespołów wdrażających, monitorujących, aktualizujących.
- ❖ **Rada Gminy** - pełni bieżący nadzór nad realizacją strategii, czuwa aby przy tworzeniu budżetu powiatu uwzględniany był roczny plan realizacji strategii, prowadzi akcję informacyjną i promocyjną, uchwała zmiany w strategii.
- ❖ **Komitet Sterujący Strategii**, którego zadaniem jest koordynacja wdrażania poszczególnych celów oraz podawanie wskaźników ich realizacji i jako organ o charakterze operacyjnym; w jego skład wchodzi:
 - Koordynator wdrażania strategii jako przewodniczący Komitetu
 - koordynatorzy poszczególnych głównych celów.
- ❖ **Koordynator wdrażania strategii** - Podinspektor ds. Promocji Gminy i Rozwoju Lokalnego, ds. Środków Pomocowych przy ścisłej współpracy z Kierownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej
 - zapewnia, aby każdy z koordynatorów celów (lub zadań) posiadał aktualną wersję strategii oraz roczny plan realizacji strategii,
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią, zbiera informacje określające postępy w realizacji strategii,
 - prowadzi monitoring realizacji strategii z wykorzystaniem systemu wskaźników zrównoważonego rozwoju społecznego
 - współorganizuje spotkania Gminy ds. Społecznych (społeczny zespół liderów uczestniczący w pracach nad przygotowaniem strategii), po każdym z zebrań opracowuje

raport z realizacji strategii, który następnie szeroko upowszechnia, prowadzi akcję informacyjną i promocyjną.

- opracowuje i później aktualizuje plany operacyjne,
 - przedkłada plany operacyjne do zatwierdzenia przez Wójta,
 - przygotowuje kompletne informacje dotyczące koordynowanego zakresu oraz uzupełnia na bieżąco dane Gminy Sosnowica,
 - podejmuje działania w celu upowszechnienia informacji dotyczącej koordynowanego zakresu,
 - opracowuje okresowe (roczne) sprawozdania z realizacji zadań w obrębie właściwego celu operacyjnego, w terminie do 2 miesięcy po zakończeniu roku budżetowego.
- ❖ **Zespół Wdrażający**- nieformalna grupa społeczna funkcjonująca przy Urzędzie Gminy, będąca ciałem doradczym i opiniotwórczym Rady, która poprzez wspólną pracę na warsztatach tworzyła strategię i będzie twórczo i aktywnie uczestniczyć w dalszej perspektywie w budowaniu rozwoju społecznego poprzez realizację celów wspólnie wypracowanych w procesie partycypacji. Będzie kontynuatorem partycypacji społecznej.

W procesie realizacji strategii będą wykorzystywane następujące trzy grupy instrumentów:

- prawno-administracyjne, ekonomiczne i rynkowe, w tym finansowe oraz z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu
- informacyjno-edukacyjne, w tym monitoringu realizacji
- system aktualizacji strategii.

❖ **Instrumenty prawno-organizacyjne, ekonomiczne**

- realizacja strategii obejmuje lata członkostwa Polski w Unii Europejskiej. W okresie tym obowiązuje Narodowa Strategia Społeczna, Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego.

❖ **Instrumenty z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu** stanowią bardzo obszerną i ciągle rozbudowywaną grupę narzędzi realizacyjnych. W realizacji Strategii będzie pomocne przede wszystkim:

- ścisłe powiązanie w okresie najbliższych lat programów strategii z budżetem Gminy Sosnowica - zadania do finansowania z budżetu gminy zostaną określone w planie operacyjnym

- element marketingu lokalnego, zwłaszcza promocji strategii będzie umieszczana na stronie Internetowej Gminy tak aby informacja o strategii i jej realizacji była znana i powszechnie dostępna,
- roczne programy wdrażania są korzystnym i efektywnym dla gminy instrumentem zarządzania realizacją strategii.
- **Instrumenty informacyjno-edukacyjne:**
- **monitoring społeczny** (z udziałem społeczności lokalnej – Zespół Wdrażający); przeprowadzane będą badania opinii społecznej (ankiety, sondaże) dla lepszej oceny realizacji wybranych zadań; wśród mieszkańców upowszechniane będą wszystkimi dostępnymi kanałami komunikacji społecznej (ogłoszenia, artykuły w prasie, spotkania radnych z wyborcami) informacje o postępach i efektach w realizacji strategii oraz dokonywanych w niej zmianach;
- dla oceny wymiernej stopnia realizacji celów strategii powinien zostać wykorzystany **system wskaźnikowego monitorowania strategii (SWMS)**.
- System wskaźnikowego monitorowania strategii specyficzny dla Gminy Sosnowica wykorzystuje dotychczasowe doświadczenia konstrukcji wskaźników monitorowania realizacji strategii i nawiązuje do poziomu celów szczegółowych, a nawet programów realizacyjnych.

Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Podmioty zarządzające Strategią powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy Strategii były uwzględniane w innych dokumentach strategicznych gminy przede wszystkim ze Strategią Rozwoju Gminy.

Monitoring strategii

Jeden raz w roku powinien być dokonywany w ramach monitoringu strategii, przegląd celów i zadań strategicznych oraz postępów i trudności w realizacji strategii przez grupę społeczną – Zespół Wdrażający na podstawie danych od Komitetu Sterującego.

System aktualizacji strategii

Zakłada wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym. Zmiany będą proponowane przez Koordynatora, opiniowane przez grupę społeczną, Zespół Wdrażający i zatwierdzone przez Radę Gminy.

System aktualizacji strategii

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie co roku poddawana przeglądowi oraz aktualizacji. System ten jest odmienny dla części dokumentu określającej wizję rozwoju i cele strategii (główne i szczegółowe) oraz dla części programowej (programy realizacyjne oraz zadania),
 - część „strategiczna” (wizje, cele strategiczne i szczegółowe rozwoju) będzie poddawana przeglądowi oraz aktualizacji w cyklu kadencji władz samorządowych (tzw. aktualizacja taktyczna) z przesunięciem okresu objętego planowaniem o kolejne 4 lata (planowanie kroczące),
 - część „programowa” (działania/zadania i harmonogram) będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji co roku (jeśli będzie taka potrzeba);
 - bardzo ważnym narzędziem wprowadzania strategii w życie będzie zatwierdzony przez Wójta Gminy Sosnowica. Roczny plan realizacji strategii po zaopiniowaniu przez Zespół Wdrażający
 - aktualizacji dokonuje w formie planowania partnerskiego Zespół Wdrażający, a zatwierdza Rada Gminy,
 - po wprowadzeniu zmian w strategii Koordynator wdrażania strategii zobowiązany jest dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom (zwłaszcza koordynatorom poszczególnych programów realizacyjnych) informację o dokonanej aktualizacji strategii.
- System okresowej aktualizacji będzie odbywał się we współpracy z lokalnymi partnerami społeczno – gospodarczymi.

Audyt zewnętrzny

System zarządzania realizacją strategii można wspomóc poprzez audyt zewnętrzny, co daje większą skuteczność realizacji celów i zadań oraz pozwala na profesjonalne uaktualnienie i zmiany, głównie w części realizacyjnej strategii, pozwala na lepszą identyfikację źródeł finansowania pod kątem projektów i większą skuteczność pozyskiwania środków zewnętrznych.

Audytorka może pomóc organom samorządu gminy w obiektywnej aktualizacji strategii między innymi poprzez: zalecenia do zarządzania strategią, rekomendacje do budżetu, motywowanie społecznego zespołu zarządzającego strategią, analizę stanu pozyskiwania środków, sugestie w zakresie programów realizacyjnych, projektów. Pomoc audytorki, może dotyczyć także identyfikacji źródeł finansowania projektów, opracowania wniosków o dofinansowanie oraz ich rekomendowania do sponsorów, przygotowania i przeprowadzenia specjalistycznych szkoleń.

Etapy

- Etap I** Rada Gminy przyjmuje w formie uchwały:
- 1. Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych** jako wyznacznik kierunków rozwoju społecznego Gminy na lata 2008 – 2013.
 - Na podstawie Strategii opracowuje się **Plan Działania** zawierający projekty i zadania realizacyjne na lata 2008 – 2010 i 2011 - 2013. Plan Działania określa również wielkość i źródło nakładów na poszczególne projekty z określeniem harmonogramu ich realizacji.
- Etap II** Rada Gminy przyjmuje oddzielną uchwałą **Plan Działania**, który jest programem realizacyjnym Strategii.
- Etap III** Wójt Gminy wskazuje Koordynatora ds. wdrażania GSRPS – Kierownika OPS i/lub wyznacza pracowników kierujących pojedynczymi projektami (względnie działaniami realizacyjnymi). Następnie zleca szczegółowe opracowanie realizacyjne przez pracowników Urzędu Gminy lub specjalistów zewnętrznych. Wójt powołuje Komitet Sterujący, który może zostać przekształcony z Zespołu Roboczego ds. opracowania/aktualizacji strategii.
Wójt zwołuje Zespół Wdrażający i przekazuje zadania
- Etap IV** Następuje realizacja poszczególnych, ustalonych w Planie Wdrażania projektów i zadań realizacyjnych.
- Etap V** Koordynator dokonuje bieżącej kontroli realizacji projektów i zadań realizacyjnych w zakresie:
- dotrzymania terminów realizacji
 - zgodności z budżetem
 - stopnia osiągnięcia rezultatów
- Etap VI** Korekty w zakresie sposobu realizacji określonych przez Radę Miasta projektów i działań realizacyjnych prowadzone będą na bieżąco w drodze decyzji Wójta.
- Etap VII** Na bazie przyjętych wskaźników monitorowania Urząd Gminy przygotowuje corocznie raport o stanie realizacji Strategii wraz z oceną ogólnego rozwoju gminy. Raport zawiera również wnioski dotyczące korekty docelowych wielkości wskaźników osiągnięcia celów strategicznych.
- Etap VIII** Opracowany raport podlega zaopiniowaniu przez Zespół Wdrażający. Proponuje się spotkania Zespołu Wdrażającego przynajmniej raz w roku. Zespół Wdrażający dokonuje przeglądu celów strategicznych zgłaszając ewentualne korekty tych celów oraz proponuje ewentualne zmiany w Planie Działania.
- Etap IX** Ostateczną korektę w zakresie celów oraz ustaleń w Planie Działania dokonuje Rada Gminy na podstawie zaopiniowanego przez Zespół Wdrażający raportu.

- Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania strategicznego oraz wszystkim jednostkom i instytucjom których działalność może przyczynić się do realizacji strategii i promocji rozwoju społecznego w gminie.
- Odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz dostosowanie wszystkich planów i programów do jej ustaleń jest Wójt Gminy.

Sprawozdanie z realizacji planu strategicznego wraz z wnioskami i propozycjami działań korygujących Wójt przedkłada Radzie Gminy w terminie 12 tygodni od zakończenia roku budżetowego.

Przyjmuje się następujące formy instytucjonalne zapewniające odpowiedni program wdrażania i monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

- nadzór nad sprawną realizacją Strategii będzie sprawował Wójt Gminy Sosnowica
- społeczny nadzór nad wdrażaniem strategii będzie sprawować Rada Gminy oraz Zespół Wdrażający (jako nieformalna grupa liderów lokalnych, funkcjonująca w oparciu o regulamin pracy),
- Wójt Gminy przynajmniej raz w roku w zależności od potrzeb zdawał będzie Radzie Gminy sprawozdanie z postępów w realizacji Strategii,
- Koordynacją działań na rzecz realizacji Strategii zajmował się będzie Podinspektor ds. Rozwoju Lokalnego i Promocji Gminy, ds. Środków Pomocowych przy ścisłej współpracy z Kierownikiem Ośrodka Pomocy Społecznej.

Przed opracowaniem budżetu na rok następny odbędzie się spotkanie Komitetu Sterującego oraz Zespołu Wdrażającego w celu przeanalizowania postępów w jej realizacji i dokonania niezbędnych poprawek (o ile będą konieczne) wynikających ze zmian następujących w otoczeniu społeczno - gospodarczym.

5. ZAŁĄCZNIKI

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

- 1. Uczestnicy warsztatów** - *tabela uczestników warsztatów uaktualnienia / uspołecznienia / Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica oraz spotkań Zespołu Zadaniowego Roboczego powołanego Zarządzeniem nr 9/08 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 10 marca 2008 roku*
- 2. Lista zapraszanych osób** - *lista osób zapraszanych na warsztaty dotyczące uaktualnienia / uspołecznienia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*
- 3. Zespół Wdrażający** - *Skład Zespołu Wdrażającego Gminna Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych powołanych w 2008 roku*
- 4. Wzór ankiety** - *Wzór ankiety przeprowadzonej na terenie gminy w dniach 9 kwietnia 2008 roku do 30 sierpnia 2008 roku.*
- 5. Wyniki ankiety** - *Formularz wyników konsultacji społecznych w zakresie problemów społecznych, oczekiwań i sposobów ich rozwiązywania, przeprowadzonych w dniach 9 kwietnia 2008 roku do 30 sierpnia 2008 roku, w Gminie Sosnowica, dotyczących trzech grup społecznych : osób starszych, rodzin oraz dzieci i młodzieży.*
- 6. Plan Działania 2008** - *Zaakceptowany Plan Działania na 2008 rok do 1/3 alokowanej kwoty Programu Integracji Społecznej Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.*
- 7. Projekty** – *Propozycje projektów opracowane podczas ostatnich warsztatów uaktualnienie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.*
- 8. Wskaźniki Strategii** – *Poziom wskaźników monitoringu strategii w poszczególnych latach realizacji strategii*
- 9. Harmonogram** *Wzór harmonogramu wdrażania strategii w okresie 2008 - 2020*

Załącznik 1 – Uczestnicy warsztatów

Tabela uczestników warsztatów uaktualnienia / uspołecznienia / Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowica oraz spotkań Zespołu Zadaniowego Roboczego powołanego Zarządzeniem nr 9/08 Wójta Gminy Sosnowica z dnia 10 marca 2008 roku

Imię nazwisko	Miejsce pracy/ prowadzonych działań	Sektor					Obszar doświadczeń											Obecność na warsztatach partycypacyjnych							Obecność zespołu zadaniowego na spotkaniach														
		Samorząd terytorialny	Sołectwo	Organizacja pozarządowa	Grupa nieformalna	Biznes	Inna	Sytuacja rodzin wielodzietnych	Sytuacja organizacji poza-rządowych	Sytuacja osób niepełnosprawnych i ich rodzin	Sytuacja dzieci i młodzieży szkolnej	Sytuacja mieszk- niowa	Sytuacja osób samotnie wychowujących dzieci	Sytuacja osób starszych i ich rodzin	Sytuacja osób długo- trwale chorych	Sytuacja rodzin z problemem alkoholowym	Sytuacja osób z problemem przemocy i ich rodzin	Problematyka uzależnień od środków psychoaktywnych (w tym narkotyków)	Sytuacja materialna rodzin	7 lutego 2008 roku	6 marca 2008 roku	11 marca 2008 roku	9 kwietnia 2008 roku	4 czerwca 2008 roku	9 września 2008 roku	9 października 2008 roku	3 listopada 2008 r.	11 marca 2008 roku	26 marca 2008 roku										
<i>Dorota Świć * (Dorota Wojno)</i>	UG Sosnowica	X		X				X		X									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
<i>Bronisława Chomiuk *</i>	Górki	X			X					X										X		X	X		X														
<i>Teresa Ciesielska *</i>	Sosnowica			X				X		X		X							X	X	X	X	X						X							X	X		
<i>Iwona Czczko *</i>	GOK Sosnowica	X								X									X	X	X		X	X												X	X		
<i>Teresa Gackowska *</i>	Nowy Orzechów		X																	X	X															X	X		
<i>Bronisława Grzywaczewska*</i>	Rada Gminy Sosnowica	X		X				X	X											X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
<i>Katarzyna Grzywaczewska*</i>	Pieszowola			X				X		X									X	X			X	X	X													X	
<i>Edward Marczuk *</i>	Pieszowola			X				X											X				X																
<i>Bożena Niezabitowska *</i>	ZSP w Sosnowicy	X	X	X				X	X	X									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
<i>Grażyna Romaszewska *</i>	OPS Sosnowica	X						X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

<i>Jadwiga Słowik*</i>	Nowy Orzechów	X			X														X	X	X			X		X			
<i>Agnieszka Stańczuk *</i>	Sosnowica				X								X							X	X						X		
<i>Małgorzata Sytyk *</i>	Stary Orzechów				X									X						X	X	X		X	X	X	X	X	
<i>Władysława Szczerba *</i>	Sosnowica			X				X							X					X	X	X	X	X		X		X	X
<i>Agnieszka Szelepajło *</i>	Nowy Orzechów				X															X	X				X		X		
Bronisław Gackowski	Nowy Orzechów																			X					X				
Zdzisław Filipiak	Lejno		X																	X					X				
Edyta Kowaluk	Nowy Orzechów				X															X									
Agnieszka Ulińska	Nowy Orzechów				X															X									
Antoni Niezabitowski	Pieszowola	X																		X		X	X	X					
Jarosław Kostecki	Zienki	X																		X									
Krzysztof Siwik	Sosnowica	X				X														X									
Ewa Buczek	Pieszowola	X					X		X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X								
Kazimiera Mojsa	Sosnowica		X			X														X		X	X						
Danuta Chmiel	Stary Orzechów		X				X			X									X	X		X	X	X					
Klara Kłokosińska	Sosnowica				X								X							X									
Zofia Łasocha	UG Sosnowica	X		X																X						X			
Mirosław Wodnicki	Olchówka		X										X							X									
Krystyna Jaškiewicz	UG Sosnowica	X		X			X	X	X	X		X			X	X				X				X	X				

Załącznik 2 – Lista zapraszanych osób

Lista osób zapraszanych na warsztaty dotyczące uaktualnienia / uspołecznienia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja / stowarzyszenie / miejscowość
	Marek Chibowski	Radny Gminy Sosnowica z Pieszowoli
	Bronisława Chomiuk	Radna Gminy Sosnowica z Górek
	Mirosław Dawidek	Radny Gminy Sosnowica z Sosnowicy
	Bronisława Grzywaczewska	Przewodnicząca Rady Gminy Sosnowica
	Urszula Hołowińska	Radna Gminy Sosnowica z Nowego Orzechowa
	Jarosław Kostecki	Radny Gminy Sosnowica z Zienek
	Bożena Lędzwa	Radna Gminy Sosnowica z Turna
	Maria Majewska	Radna Gminy Sosnowica z Bohutyna
	Robert Matejuk	Radny Gminy Sosnowica z Nowego Orzechowa
	Antoni Niezabitowski	Wiceprzewodniczący Rady Gminy Sosnowica z Pieszowoli
	Krzysztof Siwik	Radny Gminy Sosnowica z Sosnowicy
	Krzysztof Szeliga	Radny Gminy Sosnowica z Sosnowicy
	Marian Szuptarski	Radny Gminy Sosnowica ze Starego Orzechowa
	Marzena Szymańczuk	Radna Gminy Sosnowica z Lejna
	Krzysztof Tyszczyk	Radny Gminy Sosnowica z Sosnowicy
	Teresa Gajos	Sołtys sołectwa Górki
	Agnieszka Lipko	Sołtys sołectwa Komarówka
	Andrzej Zarczuk	Sołtys sołectwa Kropiwiki
	Zdzisław Filipiak	Sołtys sołectwa Lejno
	Marian Koncewicz	Sołtys sołectwa Lipniak
	Marta Matejuk	Sołtys sołectwa Nowy Orzechów
	Mirosław Wodnicki	Sołtys sołectwa Olchówka
	Bożena Niezabitowska	Sołtys sołectwa Pieszowoli
	Kazimiera Mojsa	Sołtys sołectwa Sosnowicy
	Renata Paśnik	Sołtys sołectwa Sosnowica Dwór
	Danuta Chmiel	Sołtys sołectwa Stary Orzechów
	Henryk Grzegorzczak	Sołtys sołectwa Turno
	Jerzy Stodulski	Sołtys sołectwa Zbójno
	Barbara Wojda	Sołtys sołectwa Zienek
	Grażyna Romaszewska	Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
	Teresa Paluch – Kasprzyk	Dyrektor Zespołu Szkół Publicznych w Sosnowicy
	Ryszard Grzywaczewski	Kierownik Gminnego Zakładu Komunalnego w Sosnowicy
	Anna Czarnomska	Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Sosnowicy
	Iwona Czczko	Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy
	Mieczysław Mikulski	Ks. Proboszcz Parafii Trójcy Świętej w Sosnowicy

	Marcin Dąbrowski	Ks. Wikariusz Parafii Trójcy Świętej w Sosnowicy
	Jacek Maleszyk	Dzielnicowy Rewiru Dzielnicowej Policji w Sosnowicy
	Jadwiga Słowik	Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy
	Małgorzata Kolasińska - Bzoma	Kierownik Poradni Lekarza Rodzinnego w Sosnowicy
	Zofia Łasocha	Prezes Ludowego Klubu Sportowego „GROM” w Sosnowicy
	Władysława Szczerba	Prezes Klubu Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy
	Jerzy Maśluch	Prezes Społecznego Towarzystwa Kościuszkowskiego w Sosnowicy
	Alina Zawadzka	Zastępca Prezesa Społecznego Towarzystwa Kościuszkowskiego
	Mieczysław Żółkowski	Prezes Ludowego Zespołu Sportowego „Polesie” w Zienkach
	Agnieszka Stańczuk	Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy
	Klara Kłokosińska	Koło Gospodyń Wiejskich w Sosnowicy
	Ewa Szczuchniak	Koło Gospodyń Wiejskich w Pieszowoli
	Katarzyna Grzywaczewska	Koło Gospodyń Wiejskich w Pieszowoli
	Agnieszka Szelepajło	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie
	Agnieszka Ulińska	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie
	Edyta Kowaluk	Koło Gospodyń Wiejskich w Nowym Orzechowie
	Małgorzata Sytyk	Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
	Anna Kasperczyk	Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
	Beata Kulczycka	Koło Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
	Sylwia Grzywaczewska	Koło Gospodyń Wiejskich w Górkach
	Małgorzata Maryjewska	Uczniowski Klub Sportowy „Zodiak” w Sosnowicy
	Anna Zalewska	Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec”
	Teresa Ciesielska	Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec
	Waldemar Włodarczyk	Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec
	Halina Kowalczyk	Stowarzyszenie Kulturalno – Regionalne „Nałęcz”
	Wiesława Bielecka	Stowarzyszenie Kulturalno – Regionalne „Nałęcz”
	Iwan Mirosława	Stowarzyszenie Kulturalno – Regionalne „Nałęcz”
	Tadeusz Czosnecki	Ochotnicza Straż Pożarna w Sosnowicy
	Adam Filipczuk	Ochotnicza Straż Pożarna w Sosnowicy
	Edward Marczuk	Ochotnicza Straż Pożarna w Pieszowoli
	Dariusz Branica	Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Orzechowie
	Jan Szyplowski	Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Orzechowie
	Józef Matejuk	Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Orzechowie
	Dariusz Dorożyński	Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Orzechowie
	Kazimierz Woźniak	Ochotnicza Straż Pożarna w Lejnie
	Teresa Gackowska	Nowy Orzechów
	Bronisław Gackowski	Nowy Orzechów
	Iwona Grzywaczewska	Sosnowica
	Andrzej Iwan	Sosnowica

Załącznik 3 – Zespół Wdrażający

Skład Zespołu Wdrażającego Gminna Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych powołanych w 2008 roku

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja / funkcja
1	Dorota Wojno	Podinspektor w Urzędzie Gminy w Sosnowicy
2	Teresa Ciesielska	Prezes Społecznego Stowarzyszenia Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy
3	Iwona Czczko	Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy
4	Bronisława Grzywaczewska	Przewodnicząca Rady Gminy Sosnowica
5	Katarzyna Grzywaczewska	Koło Gospodyń Wiejskich w Pieszowoli
6	Bożena Niezabitowska	Sołtys wsi Pieszowola
7	Grażyna Romaszewska	Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy
8	Jadwiga Słownik	Pracownik Gminnego Ośrodka Kultury w Sosnowicy
9	Małgorzata Sytyk	Przewodnicząca Koła Gospodyń Wiejskich w Starym Orzechowie
10	Władysława Szczerba	Prezes Klubu Abstynenta „Rodzina II” w Sosnowicy
11	Mirosława Iwan	Skarbnik Stowarzyszenia Kulturalno Regionalnego „Nałęcz” w Sosnowicy z siedzibą w Pieszowoli
12	Kazimiera Mojsa	Sołtys wsi Sosnowica
13	Danuta Chmiel	Sołtys wsi Stary Orzechów
14	Waldemar Włodarczyk	Społeczne Stowarzyszenia Przyjaciół Sosnowicy i Okolic „Gościniec” w Sosnowicy

Załącznik 4 – Wzór ankiety

Wzór ankiety przeprowadzonej na terenie gminy w dniach 9 kwietnia 2008 roku do 30 sierpnia 2008 roku.

A N K I E T A

Wprowadzane są zmiany do strategii rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Sosnowica Prosimy państwa o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania.
Ankieta jest anonimowa.

- Płeć
 - Kobieta
 - Mężczyzna
- Wiek
 - 12-17 lat
 - 18-24 lat
 - 25-30 lat
 - 30-40 lat
 - Powyżej 40
- Wykształcenie
 - Podstawowe
 - Zawodowe
 - Średnie
 - Policealne
 - Wyższe
- Instytucja / organizacja
 - Urząd Gminy, w tym jednostki organizacyjnej tj. GOPS, GOK, GCI, szkoły
 - Radny
 - Sołtys
 - Organizacja pozarządowa, w tym OSP
 - KGW
 - Kościół
 - Inne. Jakież?.....
- Źródło utrzymania Pana / Pani gospodarstwa domowego
 - Praca na rachunek własny
 - Praca najemna w sektorze prywatnym
 - Praca najemna w sektorze publicznym
 - Praca we własnym gospodarstwie rolnym
 - emerytura/renta
 - Zasiłek dla bezrobotnych
 - Świadczenie z OPS
 - Pozostaje na utrzymaniu członka rodziny
 - Praca dorywcza
- Jak ocenia Pan/ Pani sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego, jako
 - bardzo dobrą
 - raczej dobrą
 - przeciętna

- raczej złą
- złą
- Miejscowość zamieszkania
- Czy zna Pan / Pani założenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy
- Tak
- Nie
- Jakie problemy społeczne uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy wobec dzieci i młodzieży (właściwe zakreślić)
- Brak miejsca spotkań np. w poszczególnych wioskach
- Brak opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym
- Brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży
- Ograniczony dostęp do Internetu
- Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych
- Narkotyki,
- Alkohol,
- Papierosy
- Brak możliwości doksztaleń się,
- Inne. Jakież?.....
- Jakie problemy społeczne uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy wobec osób starszych (właściwe zakreślić)
- Brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku
- Problem z dojazdem do lekarzy
- Problemy zdrowotne
- Niepełnosprawność
- Samotność– izolacja
- Ograniczona zdolność do samoobsługi
- Niewystarczający zakres usług opiekuńczych
- Brak zagospodarowania wolnego czasu w wieku poprodukcyjnym
- Brak pomieszczenia dla tej grupy
- Brak organizacji imprez kulturalnych
- Niskie świadczenia
- Inne. Jakież?.....
- Jakie problemy społeczne uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej gminy wobec rodzin (właściwe zakreślić)
- Bezrobocie
- Alkoholizm
- Ubóstwo
- bezradność życiowa
- bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych
- przemoc w rodzinie
- niepełnosprawność
- rozbicia rodzin-wyjazdy zagraniczne
- Niewydolność materialna rodziny
- Brak dostępu do pomocy specjalistycznej
 - Inne. Jakież?.....

- Czy jesteś za utworzeniem na terenie gminy świetlic środowiskowych
- Tak
- Nie
- Nie mam zdania
- jeśli tak to gdzie?
- Czy na terenie gminy jest zapotrzebowanie na świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych?
- Tak
- Nie
- Nie mam zdania
- jeśli tak, to kto takie usługi powinien świadczyć
- Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży? Proszę o wpisanie pomysłów, które mogłyby zaistnieć w Twojej gminie?
-
-
-
- Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych? Proszę o wpisanie pomysłów, które mogłyby zaistnieć w Twojej gminie?
-
-
-
- Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy rodzin? Proszę o wpisanie pomysłów, które mogłyby zaistnieć w Twojej gminie?
-
-
-
- Jakie działania Gminy mogą pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie problemów społecznych?
- Pozyskiwanie środków unijnych na kwestie społeczne
- Wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne
- Organizowanie kurów i szkoleń dla osób poszukujących pracy
- Zwiększenie ilości imprez sportowych i kulturalnych
- Ścisła współpraca z sąsiadującymi gminami w zakresie polityki społecznej
- Działania na rzecz aktywizacji społeczności gminy / wsi
- Profilaktyka
- Inne –
- jakie?.....
- Co Pana / Pani zdaniem Gmina powinna osiągnąć w zakresie ładu społecznego? Jaki cel sobie w tym zakresie postawić?
- Integracja społeczności lokalnej
- Poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców
- Tworzenie warunków ku temu, by „każdy brał swoje życie w swoje ręce”
- Wzmocnienie oraz podniesienie sprawności działalności różnych instytucji w gminie
- Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Inne –
- jakie?.....

Ochrona zdrowia

1. Czy dostępność do poradni specjalistycznych jest zadowalająca
 - Tak
 - Nie
 - Nie mam zdania
2. Jakie widzisz potrzeby w zakresie poprawy ochrony zdrowia (wymień)

.....
.....

Edukacja, oświata, kultura

1. Czy jesteś za prowadzeniem kursów i szkoleń dla dorosłych
 - Tak
 - Nie
 - Nie mam zdania
 2. Jeżeli tak, to o jakiej tematyce.....
 3. Czy jesteś za prowadzeniem działań angażujących społeczność lokalną do wspólnego rozwiązywania problemów
 - Tak
 - Nie
 - Nie mam zdania
 4. Jeżeli tak, to jakie widzisz formy działań
-
.....
5. Jakim twoim zdaniem należałoby podjąć działania w celu poprawy życia mieszkańców gminy (zaznaczyć)

- przeciwdziałanie społecznej bierności, kierowanie działań na aktywizację zawodową podopiecznych
- podejmowanie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych, niepełnosprawnych, bezdomnych oraz uzależnionych
- wzmocnienie pomocy niematerialnej (doradztwo, pomoc psychologiczna i prawna)
- rozszerzenie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi

Rozwiązywanie problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie

1. Jakim twoim zdaniem rozwiązania w tym temacie są najbardziej skuteczne:
 - współpraca z policją, organizacjami i instytucjami pomagającymi osobom uzależnionym,
 - szerzenie oświaty w tym zakresie (kształtowanie świadomości) wśród dzieci, młodzieży i dorosłych,
 - udzielanie pomocy, (w tym również prawnej)
 - organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych,
 - organizowanie wolnego czasu dla dzieci i młodzieży
 - zapewnienie w każdej szkole pomocy psychologa i pedagoga,

Załącznik 5 - Wyniki ankiety

Formularz wyników konsultacji społecznych w zakresie problemów społecznych, oczekiwań i sposobów ich rozwiązywania, przeprowadzonych w dniach 9 kwietnia 2008 roku do 30 sierpnia 2008 roku, w Gminie Sosnowica, dotyczących trzech grup społecznych : osób starszych, rodzin oraz dzieci i młodzieży.

Liczba rozdanych ankiet: -350

Adresaci ankiet w Gminie: Sołtysi, Radni, interesanci gminy, liderzy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, ochotniczych straży pożarnych, pracownicy jednostek, mieszkańcy poszczególnych sołectw.

Liczba zebranych ankiet: - 114

Sposób przeprowadzenia konsultacji - Ankiety zostały rozesłane do wszystkich osób zaproszonych na warsztaty, były również rozdawane interesantom koordynatora gminnego i Ośrodka Pomocy Społecznej, rozdane sołtysom i radnym by przeprowadzili ankiety w swoich sołectwach, rozdane pracownikom by również przeprowadzili w swoich miejscach / miejscowościach zamieszkania.

Cechy charakterystyczne wypełnionych ankiet, w tym sposoby wypełniania ankiet przez mieszkańców: Ankiety były wypełniane zazwyczaj indywidualnie, gromadzone anonimowo.

Zgłaszane w ankietach problemy społeczne oraz potrzeby/oczekiwania oraz sposoby ich rozwiązywania. Proszę wypełnić tabelę:

Problemy Społeczne/Oczekiwania/Proponowane Sposoby rozwiązywania problemów – w odniesieniu do OSÓB STARSZYCH		
Nazwa Problemu	Liczba zgłoszeń	Zgłoszone oczekiwania oraz sposoby rozwiązania danego problemu
1 Brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku	35	1 Większe zainteresowanie problemami osób starszych i środowiskiem
2 Problemy z dojazdem do lekarzy	62	2 Zagospodarowanie czasu wolnego osób starszych
3 Problemy zdrowotne	38	3 Szkolenia dla osób starszych
4 Niepełnosprawność	25	4 Opiekunki, więcej opiekunek społecznych
5 Samotność – izolacja	45	5 Pielęgniarki środowiskowe
6 Ograniczona zdolność do samoobsługi	9	6 Uniwersytet trzeciego wieku
7 Brak zagospodarowania wolnego czasu w wieku poprodukcyjnym	32	7 Organizowanie spotkań osób starszych pod okiem specjalistów
8 Niewystarczający zakres usług opiekuńczych	32	8 Klub seniora – spotkania, rozmowy, wieczorki przy muzyce
9 Brak pomieszczenia dla tej grupy	24	9 Dom opieki
10 Brak organizacji imprez kulturalnych	23	10 Powstanie nowych miejsc pracy
11 Niskie świadczenia	52	11 Dojazd do lekarza
12 Inne		12 Poprawa warunków bytowych
13 Brak współpracy pokoleniowej, wzajemna przekazywanie sobie umiejętności	1	13 Osoby z opieki społecznej zadają pytania „może czegoś potrzebuje?” – pomoc w razie potrzeby i na miarę możliwości
14 Mała renta (niska)	1	14 Pomoc psychologa

15 Brak dostępu do specjalistów lekarzy

I

- 15 Organizowanie „białych niedziel”
- 16 Pomoc samotnym – odwiedziny przynajmniej raz na kwartał
- 17 Włączać dzieci i młodzież do opieki nad starszymi, odwiedzanie, zakupy itp.
- 18 Organizowanie spotkań opłatkowych, wielkanocnych, wielkanocnych dla osób samotnych itp
- 19 Stworzenie możliwości integracji w tej grupie społecznej
- 20 Opieka lekarska i pielęgniarska w miejscu zamieszkania
- 21 Imprezy o charakterze kulturalnym – „Dzień Babci i Dziadka”, rocznicowe spotkania – kombatanci, historia
- 22 Kawiarnia
- 23 Koła zainteresowań
- 24 Umożliwianie dotarcia takich osób na różnego rodzaju imprezy organizowane przez gminę
- 25 Łatwiejszy dostęp do różnego rodzaju specjalistów od chorób
- 26 Organizowanie działań młodzieży, które będą spotykać się z osobami starszymi i zbierać od nich historię, pamiątki
- 27 Rozmowy na temat problemów osób starszych
- 28 Przynajmniej dwa razy w miesiącu odwiedzanie osób starszych przez lekarza, pielęgniarkę, rozmowa z osobą chorą
- 29 Świetlice
- 30 Zorganizowanie ośrodków opiekuńczych
- 31 Świadczenia (emerytury) powinny zapewnić godne życie bez dylematów kupić żywność, czy leki
- 32 Zachęcanie seniorów do tworzenia zespołów śpiewanych, stowarzyszeń i innych zgrupowań
- 33 Ośrodek zdrowia z szerszą opieką medyczną
- 34 Rozwinięcie i organizowanie wolontariatu młodzieży
- 35 Zniesienie barier architektonicznych UG
- 36 Współpraca instytucji – Ośrodek Pomocy ze Szkołą – tworzenie frontu opiekuńczo – wychowawczego
- 37 Lepszy dostęp do świadczeń lekarskich
- 38 Polepszyć dostęp do służby zdrowia, więcej specjalistów
- 39 Pielęgniarki powinny być w terenie
- 40 Ośrodek zdrowia czynny w sobotę – dyżur
- 41 Bliższy kontakt ze starszymi (opieka)
- 42 Zorganizowanie miejsc spotkań
- 43 Utworzenie na przykład klubów seniora
- 44 Zabieganie w utrzymaniu dotychczasowych połączeń komunikacji i w tworzeniu nowych
- 45 Warsztaty dla osób mogących jeszcze pracować (haftowanie układanie kwiatów, wyplatanie koszyków, w trakcie spotkań można podjąć inne wyzwania)
- 46 Zapewnienie odpowiedniej opieki
- 47 Organizacja czasu dla osób starszych i niepełnosprawnych

48 Wolontariat, sekcje klubów seniora, stowarzyszenia społeczne

49 Opieka nad osobami starszymi, pomoc opiekuńcza

**Problemy Społeczne/Oczekiwania/Proponowane Sposoby rozwiązywania problemów –
w odniesieniu do **DZIECI i MŁODZIERZY****

Nazwa Problemu	Liczba zgłoszeń	Zgłoszone oczekiwania oraz sposoby rozwiązania danego problemu
1 Brak miejsca spotkań np. w poszczególnych wioskach	57	1 Organizowanie spotkań – organizacji, Towarzystw Przyjaciół Dzieci
2 Brak opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym	38	2 Uaktywnienie świetlic wiejskich poprzez ich doposażenie i fachową obsługę
3 Brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży	54	3 Mądre wykorzystanie pieniędzy przez szkołę – psycholog, pedagog szkolny z autorytetem
4 Ograniczony dostęp do Internetu	50	4 Zorganizowanie młodzieży czasu wolnego
5 Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	45	5 Zorganizowanie zajęć pozalekcyjnych umożliwiających rozwój w kierunku ich zainteresowań
6 Narkotyki	6	6 Miejsce spotkań towarzyskich
7 Alkohol	46	7 Spotkania z ciekawymi ludźmi
8 Papierosy	32	8 Logopedia
9 Brak możliwości dokończyc się	29	9 Zajęcia rytmiczne
10 Inne	-	10 Zajęcia sportowe
Bezrobocie	1	11 Normalny dyrektor szkoły
Patologia w rodzinie	1	12 Wyjazdy autokarowe
Brak aktywności społecznej młodzieży w swojej gminie,	1	13 Lepszy dostęp do Internetu pod opieką osoby wykwalifikowanej
brak uczestnictwa w kultywowaniu tradycji, kultury regionalnej	1	14 Ogródek Jordanowski (2 karuzele, 3 – 5 huśtawek, piaskownica, drabinki, zjeżdżalnia)
Brak zainteresowania się młodymi ludźmi wieczorami	1	15 Działalność profilaktyczna, edukacyjna w zakresie zjawiska alkoholizmu, palenia papierosów, narkomani
Brak placu zabaw dla dzieci młodszych	2	16 Dożywianie
Słabe zainteresowanie rodziców nad poczynaniami ich dzieci, w szczególności poza domem	1	17 w dni wolne od lekcji udostępnienie dzieciom i młodzieży lokali wyposażonych w sprzęt do ćwiczeń, zabaw i odpowiedni personel, który prowadzi tych ludzi rozsądnie i z rozwagą
		18 Kluby sportowe i pomoc w zajęciach sportowych (finanse)
		19 Zatrudnienie specjalistów w GOK-u, którzy potrafią uaktywnić i zorganizować młodzież i dzieci
		20 Kontrola i rehabilitacja
		21 Pomoc psychologa
		22 Stworzyć boiska do gry w piłkę
		23 Plac zabaw dla dzieci
		24 Basen
		25 Spływy kajakowe
		26 Salon gier
		27 Dyrektor szkoły ingerujący w środowisko

	28	<i>Opieka psychologiczno – pedagogiczna</i>
	29	<i>Zajęcia z logopedą – dużo dzieci jeździ do Parczewa</i>
	30	<i>Organizowanie spotkań, warsztatów w świetlicach wiejskich</i>
	31	<i>Stworzenie miejsc do rekreacji dla młodzieży i dzieci</i>
	32	<i>Organizacja świetlic socjoterapeutycznych</i>
	33	<i>Wspólne rozmowy o rodzinnych problemach</i>
	34	<i>Zorganizowanie miejsc pracy przynajmniej na czas wakacji</i>
	35	<i>Ośrodki przedszkolne</i>
	36	<i>Kursy (angielski, informatyka itp.)</i>
	37	<i>Utworzenie świetlic</i>
	38	<i>Szkolenie młodzieży co do przyszłości zawodowej</i>
	39	<i>Wolontariat jako nauka uspołeczniania, człowieczeństwa</i>
	40	<i>Spotkania z dziećmi osób z wykształceniem pedagogicznym przynajmniej dwa razy w tygodniu (wspólne śpiewanie, nauka wierszy, zabawy)</i>
	41	<i>Tworzenie różnych kółek zainteresowań</i>
	42	<i>Dostęp do Internetu we wszystkich sołectwach</i>
	43	<i>Lepszy dostęp do świetlic wiejskich</i>
	44	<i>Budowa boisk w większych sołectwach</i>
	45	<i>Tworzenie miejsc kulturalno – rozrywkowych</i>
	46	<i>dostęp do Internetu w świetlicach wiejskich</i>
	47	<i>Kółka zainteresowań – organizowanie w szkole i GOK-u</i>
	48	<i>Możliwość nauki języków obcych na terenie swojej miejscowości</i>
	49	<i>Szerszy dostęp do Internetu</i>
	50	<i>Zatrudnienie pedagoga w szkole</i>

**Problemy Społeczne/Oczekiwania/Proponowane Sposoby rozwiązywania problemów –
w odniesieniu do RODZIN**

Nazwa Problemu	Liczba zgłoszeń	Zgłoszone oczekiwania oraz sposoby rozwiązania danego problemu
1 Bezrobocie	75	1 Więcej miejsc pracy na terenie gminy
2 Alkoholizm	56	2 Dobre zarobki
3 Ubóstwo	36	3 Większa kontrola zasiłków pieniężnych
4 Bezradność życiowa	38	4 Psycholog rodzinny
5 Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	28	5 Zapewnienie pomocy w sprawach opiekuńczo – wychowawczych poprzez utworzenie swego rodzaju punktu pomocy
6 Przemoc w rodzinie	16	6 Pedagog szkolny z prawdziwego zdarzenia
7 Niepełnosprawność	9	7 Pomoc opieki zdrowotnej
8 Rozbicia rodzin – wyjazdy zagraniczne	48	8 Porady fachowe
9 Niewydolność materialna Rodziny	47	9 Rodziny patologiczne – objąć opieką psychologiczną

10 *Brak dostępu do pomocy specjalistycznej*

Brak specjalistycznej opieki medycznej (ginekolog)

Traktowanie pomocy GOPS-u jako najważniejszego źródła utrzymania

42

1

1

10 *Basen*

11 *Stworzenie miejsc pracy np. chałupnictwo, skup ziół, powstanie firm świadczącej usługi opiekuńcze*

12 *Spotkania na temat – poprawa warunków materialnych, zdobywania pracy*

13 *Kursy przygotowujące do zawodu, kursy dla bezrobotnych*

14 *Walka z alkoholizmem, sprzedaż alkoholu nieletnim i bezrobotnym*

15 *Likwidacja picia pod sklepami i w sklepie oraz zakaz sprzedawania alkoholu na zesztyt*

16 *Wstrzymanie świadczeń GOPS-u dla rodzin z problemami alkoholowymi*

17 *Nadzór nad wydatkowanie środków otrzymywanych przez podopiecznych GOPS-u*

18 *Szkolenia w zakresie aktywnych form poszukiwania pracy*

19 *Szkolenie w zakresie właściwych form pracy opiekuńczej i wychowawczej w rodzinach*

20 *Pikniki, festyny*

21 *Praca dla potrzebujących*

22 *Organizowanie wycieczek rodzinnych*

23 *Wspólne zebrania*

24 *Organizowanie spotkania, warsztaty dla dzieci, gdzie będą również aktywnie współpracować dzieci*

25 *Rozmowy, dotarcie do rodzin, ludzi którzy chcą pomóc i mogą, którzy są postawieni na stanowiskach odpowiednich, wyjścia naprzeciw*

26 *Ukazanie rodzinom sposobów radzenia sobie z biedą i patologiami społecznymi*

27 *Prace interwencyjne, społeczno – użyteczne jako środek zaradczy przeciwko bezrobociu*

28 *Pomoc finansowa*

29 *Pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym*

30 *Współpraca ścisła szkoły ze środowiskiem – organizacjami środowiskowymi i urzędami*

31 *Wspólne uczestnictwo w różnych imprezach kulturalnych – zaangażowanie i udział*

32 *Edukacja w kierunku poznawania rynku pracy i sposobu jej poszukiwania*

33 *Zagazowanie w problemy rodzin organizacji społecznych i instytucji*

34 *Powstanie nowych miejsc pracy – nowe zakłady pracy*

35 *Zlikwidowanie nielegalnego zatrudnienia*

36 *Zlikwidowanie picia alkoholu w sklepach i obok oraz sprzedaży na zesztyt*

37 *Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości*

38 *Szeroko pojęta działalność profilaktyczna i edukacyjna w*

		zakresie zjawiska alkoholizmu
	39	Zapewnienie procesu resocjalizacji osób powracających z zakładów karnych
	40	Większa integracja międzysąsiedzka
	41	Dokształcanie rodziców w zakresie wychowania dzieci, świadome macierzyństwo
	42	Zmniejszenie bezrobocia
	43	Tworzenie grup wsparcia wychowawczo – opiekuńczych
	44	Właściwe rozpoznawanie problemów
	45	Rozmowa z członkami rodzin (prośby, oczekiwania,)
	46	Uruchomienie działań w ramach istniejących organizacji (Grupa AA, GOPS, szkoła, policja)
	47	Pomoc w znalezieniu pracy
	48	Pomoc ze strony różnych organizacji i instytucji
	49	Pomoc materialna
	50	Zlikwidowanie nielegalnego zatrudnienia

INNE

Problemy Społeczne/Oczekiwania/Proponowane Sposoby rozwiązywania problemów zgłaszane w ankietach

Nazwa Problemu		Liczba zgłoszeń	Zgłoszone oczekiwania oraz sposoby rozwiązania danego problemu
1	Nie zadawalająca dostępność do poradni specjalistycznych	85	1 Dostępność do specjalistów medycyny i do badań profilaktycznych
2	Brak dostępu do lekarzy specjalistów (mały)	2	2 Profilaktyka dla ludzi, ochrona starszych i niepełnosprawnych
3	Brak lekarzy specjalistów (za mało)	5	3 Organizowanie „Białych niedziel”
4	Brak ginekologa	2	4 Przedłużenie pracy lekarza
5	Brak kardiologa	2	5 Dofinansowanie do zakupu lekarstw
6	Brak opieki lekarskiej w sobotę (szczególnie opieka pielęgniarki)	1	6 Skrócenie oczekiwania do lekarzy specjalistów i na badania specjalistyczne
			7 Więcej specjalistów i lepszy do nich dostęp
			8 Lekarz ze specjalizacją
			9 Zatrudnienie w ośrodku zdrowia specjalistów (kardiologa, ginekologa, reumatologa, urologa)
			10 Zwiększyć poradnie specjalistyczne
			11 Specjaliści, różnych specjalności
			12 Całodobowa opieka medyczna (telefoniczna)
			13 Karetka pogotowia
			14 Częstsze porady specjalistyczne w tutejszej poradni
			15 Konkurencja w zakresie ochrony zdrowia (tworzenie, drugi ośrodek zdrowia)
			16 Częstsze kierowanie pacjentów przez lekarzy rodzinnych do specjalistów
			17 Ośrodek rehabilitacji

	<p>18 Organizacja profilaktycznych badań w różnych zakresach</p> <p>20 Działania angażujące społeczność lokalną do wspólnego rozwiązywania problemów</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kultura, promowanie regionu, czystość - Organizowanie spotkań dyskusyjnych - Dotarcie do tych ludzi i umiejętne wciągnięcie ich do otwarcia się na ujawnienie i rozwiązywanie tych problemów wspólnie - Współpraca z ludźmi, robić zebrania, kontakty powinny być ciągłe - Spotkania - Informacja i współpraca przy planach dotyczących danej wsi - Bardziej doceniać działalność lokalnej ludności - Organizowanie spotkań z udziałem osób wykwalifikowanych, potrafiących zachęcić, zainteresować społeczność do takich działań - Spotkania z osobami posiadającymi kwalifikacje i potrafiącymi zachęcić lokalną społeczność do działania - Spotkania poruszające na forum problemy społeczności, prowadzone przez zaufane i odpowiedzialne osoby z gminy - Organizowanie spotkań, dzielenie się własnymi doświadczeniami - Zwiększenie roli rodziców w życiu szkoły – ocena pracy dyrekcji i nauczycieli - Większe zainteresowanie gminy - Organizowanie festynów w różnych miejscowościach w gminie - Kulkowanie miejscowych tradycji, regionalizmu, miejsc pamięci - Różne formy spotkań - Częstszy kontakt ze społecznością (zebrania)
--	---

Tematy szkoleń i kursów zaproponowanych przez mieszkańców Gminy	Liczba zgłoszeń
1 Informatyczne, informatyk, kursy komputerowe, obsługa komputera	8
2 Różnej, różnych szkoleń	7
3 Jak korzystać z funduszy, pozyskiwanie środków z poza budżetu gminy, pozyskiwanie środków unijnych	6
4 Zgodnie z zapotrzebowaniem środowiska, związane ze środowiskiem, adekwatne do potrzeb gminy, przydatne w gminie	5
5 Przygotowujące do zawodu, zawodowej	3
6 Kursy językowe, języków obcych	3
7 Kucharz, gastronomia, dożywianie dzieci,	3
8 Agroturystyka	2
9 Żeby po nich znaleźć pracę, ułatwiająca znalezienie po nich pracy	2
10 W zależności od pracy, którą dana osoba chciałaby lub ma możliwość podjąć	1

11	Zarządzanie	1
12	Sterowanie własnym rozwojem zawodowym	1
13	Kurs florystyczny	1
14	Kurs projektowania wnętrz	1
15	Prace chałupnicze	1
16	Plastycznej, hafty, dziergania	1
17	Fryzjerstwo	1
18	Ułatwiających zatrudnienie	1
19	Zdobywanie pracy, realia rynku pracy, kreowanie własnego wizerunku	1
20	Jak założyć własne przedsiębiorstwo	1
21	Ekologia, poszanowanie środowiska	1
22	Organizacja życia kulturalnego w swojej miejscowości	1
23	Ekonomicznej	1
24	Rolnictwo	1
25	Problemy w rodzinie	1
26	Rękodzielnictwo	1

Wnioski – wyniki konsultacji społecznych, przeprowadzone w Gminie w odniesieniu do Dzieci i Młodzieży, Osób Starszych, Rodzin, a także pozostałe wyniki:

a. zgłaszane **problemy społeczne** w poszczególnych grupach: od największej liczby zgłoszeń

- dzieci i młodzież:
 1. *brak miejsca spotkań np. w poszczególnych wioskach*
 2. *brak odpowiedniego miejsca na spotkania dla młodzieży*
 3. *ograniczony dostęp do Internetu*
 4. *alkohol*
 5. *ograniczony dostęp do placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych*
 6. *Brak opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym*
 7. *papierosy*
 8. *brak możliwości dokształceń*
- osoby starsze:
 1. *problemy z dojazdem do lekarza*
 2. *niskie świadczenia*
 3. *Samotność - izolacja*
 4. *problemy zdrowotne*
 5. *brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku*
 6. *niewystarczający zakres usług opiekuńczych*
 7. *brak zagospodarowania wolnego czasu w wieku poprodukcyjnym*
 8. *niepełnosprawność*
 9. *brak pomieszczenia dla tej grupy*
 10. *brak organizacji imprez kulturalnych*
- rodziny:
 1. *bezrobocie*
 2. *alkoholizm*
 3. *rozbicia rodzin – wyjazdy zagraniczne*
 4. *niewydolność materialna rodziny*
 5. *brak dostępu do pomocy specjalistycznej*
 6. *bezradność życiowa*

7. *ubóstwo*
8. *bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych*
9. *przemoc w rodzinie*
- *inne:*
 1. *niezadowalający dostęp do poradni specjalistycznych*
 2. *za mało / brak lekarzy specjalistów*
 3. *brak ginekologa*
 4. *brak kardiologa*
 5. *brak dostępu / mały do lekarzy specjalistów*
 6. *brak opieki lekarskiej w sobotę (szczególnie opieka pielęgniarki)*

b. Zgłaszane **oczekiwania i potrzeby** w poszczególnych grupach:

- *dzieci i młodzież:*
 1. *zorganizowanie miejsc pracy przynajmniej na czas wakacji*
 2. *zorganizowanie młodzieży czasu wolnego*
 3. *miejsce spotkań towarzyskich*
 4. *spotkania z ciekawymi ludźmi*
 5. *logopeda*
 6. *zajęcia rytmiczne, sportowe*
 7. *wyjazdy autokarowe*
 8. *lepszy dostęp do Internetu pod opieką osoby wykwalifikowanej*
 9. *stworzenie miejsc do rekreacji dla młodzieży i dzieci*
 10. *dostęp do Internetu we wszystkich sołectwach*
 11. *dożywianie*
 12. *mądre wykorzystanie pieniędzy przez szkołę – psycholog, pedagog z autorytetem*
 13. *kontrola i rehabilitacja*
 14. *pomoc psychologa*
 15. *plac zabaw,*
 16. *basen*
 17. *spływy kajakowe*
 18. *salon gier*
 19. *opieka psychologiczno – pedagogiczna*
 20. *zajęcia z logopedą*
 21. *ośrodki przedszkolne*
 22. *kursy (językowe, informatyka)*
 23. *szkolenie młodzieży co do przyszłości zawodowej*
 24. *dostęp do Internetu we wszystkich sołectwach*
 25. *lepszy dostęp do świetlic wiejskich*
 26. *tworzenie miejsc kulturalno – rozrywkowych*
 27. *działalność profilaktyczna, edukacyjna w zakresie zjawiska alkoholizmu, palenia papierosów, narkotyków*
 28. *możliwość nauki języków obcych na terenie swojej miejscowości*
 29. *szerszy dostęp do Internetu*
- *osoby starsze:*
 1. *świadczenie usług opiekuńczych dla osób starszych*
 2. *większe zainteresowanie problemami osób starszych i środowiskiem*
 3. *zagospodarowanie czasu wolnego osób starszych*
 4. *więcej opiekunek społecznych*
 5. *pielęgniarki środowiskowe*
 6. *powstanie nowych miejsc pracy*
 7. *dojazd do lekarza*
 8. *pomoc samotnym – odwiedziny przynajmniej raz na kwartał*
 9. *poprawa warunków bytowych*
 10. *stworzenie możliwości integracji w tej grupie społecznej*

11. *pomoc psychologa,*
12. *umożliwianie dotarcia osób na różnego rodzaju imprezy organizowane przez gminę*
13. *łatwiejszy dostęp do różnego rodzaju specjalistów od chorób*
14. *świadczenia (emerytury) powinny zapewnić godne życie bez dylematów kupić żywność, czy leki*
15. *rozmowy na temat problemów osób starszych*
16. *zniesienie barier architektonicznych UG*
17. *świadczenia (emerytury) powinny zapewnić godne życie bez dylematów kupić żywność, czy leki*
18. *zachęcanie seniorów do tworzenia zespołów śpiewaczy, stowarzyszeń, i innych zgrupowań*
19. *lepszy dostęp do świadczeń lekarskich*
20. *polepszyć dostęp do służby zdrowia, więcej specjalistów*
21. *pielęgniarki powinny być w terenie*
22. *bliższy kontakt ze starszymi (opieka)*
23. *zabieganie w utrzymaniu dotychczasowych połączeń komunikacji i w tworzeniu nowych*
24. *zapewnienie odpowiedniej opieki*
25. *organizowanie czasu dla osób starszych i niepełnosprawnych*
 - *rodziny:*
 1. *więcej miejsc pracy na terenie gminy*
 2. *dobrze zarobki*
 3. *większa kontrola zasiłków pieniężnych*
 4. *psycholog rodzinny*
 5. *pedagog szkolny z prawdziwego zdarzenia*
 6. *pomoc opieki zdrowotnej*
 7. *porady fachowe*
 8. *basen*
 9. *walka z alkoholizmem, sprzedaż alkoholu nieletnim i bezrobotnym*
 10. *nadzór na wydatkowaniem środków otrzymywanych przez podopiecznych GOPSu*
 11. *praca dla potrzebujących*
 12. *ukazanie rodzinom sposobów radzenia sobie z biedą i patologiami społecznymi*
 13. *pomoc finansowa*
 14. *pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym*
 15. *zlikwidowanie nielegalnego zatrudnienia*
 16. *tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości*
 17. *szeroko pojęta działalność profilaktyczna i edukacyjna w zakresie zjawiska alkoholizmu*
 18. *zapewnienie procesu resocjalizacji osób powracających z zakładów pracy*
 19. *większa integracja międzysąsiedzka*
 20. *dokształcanie rodziców w zakresie wychowania dzieci, świadome macierzyństwo*
 21. *zmniejszenie bezrobocia*
 22. *właściwe rozpoznawanie problemów*
 23. *rozmowa z członkami rodzin (prośby, oczekiwania)*
 24. *pomoc w znalezieniu pracy*
 25. *pomoc ze strony różnych organizacji i instytucji*
 26. *pomoc materialna*
 - *inne:*
 1. *profilaktyka dla ludzi, ochrona starszych i niepełnosprawnych*
 2. *karetka pogotowia*
 3. *więcej specjalistów i lepszy do nich dostęp*
 4. *skrócenie oczekiwania do lekarzy specjalistów i na badania specjalistyczne*
 5. *zwiększyć poradnie specjalistyczne*
 6. *specjaliści różnych specjalności*
 7. *całodobowa opieka medyczna (telefon)*
 8. *dostępność do specjalistów medycyny i badań profilaktycznych*
 9. *częstsze kierowanie przez lekarzy rodzinnych do specjalistów*
 10. *ośrodek rehabilitacji*

c. Proponowane sposoby rozwiązywania problemów w poszczególnych grupach:

- dzieci i młodzież:
 1. *uaktywnienie świetlic wiejskich poprzez doposażenie i fachową obsługę*
 2. *kluby sportowe i pomoc w zajęciach sportowych (finanse)*
 3. *zorganizowanie zajęć pozalekcyjnych umożliwiających rozwój w kierunku ich zainteresowań*
 4. *kółka zainteresowań organizowane w szkole i GOK-u*
 5. *zatrudnienie specjalistów w GOK-u, którzy potrafią uaktywnić i zorganizować młodzież i dzieci*
 6. *w dni wolne od lekcji udostępnienie dzieciom i młodzieży lokali wyposażonych w sprzęt do ćwiczeń, zabaw i odpowiedni personel, który prowadzi tych ludzi rozsądnie i z rozwagą*
 7. *utworzyć boiska do gry w piłkę*
 8. *ogród Jordanowski (2 karuzele, 3 – 5 huśtawek, piaskownica, drabinki, zjeżdżalnia)*
 9. *organizowanie świetlic socjoterapeutycznych*
 10. *wspólne rozmowy o rodzinnych problemach*
 11. *organizowanie spotkań – organizacji, Towarzystw przyjaciół dzieci*
 12. *utworzyć świetlice*
 13. *wolontariat jako nauka uspołeczniania*
 14. *spotkania dzieci z osobami z wykształceniem pedagogicznym przynajmniej raz w tygodniu (wspólne śpiewanie, nauka wierszy, zabawy)*
 15. *budowa boisk w większych sołectwach*
 16. *tworzenie różnych kółek zainteresowań*
 17. *dostęp do Internetu w świetlicach wiejskich*
 18. *zatrudnienie pedagoga w szkole*
- osoby starsze:
 1. *uniwersytet trzeciego wieku*
 2. *szkolenia dla osób starszych*
 3. *organizowanie spotkań osób starszych pod okiem specjalistów*
 4. *klub seniora – spotkania, rozmowy, wieczorki przy muzyce*
 5. *dom opieki, zorganizowanie ośrodków opiekuńczych*
 6. *pomoc samotnym – odwiedziny przynajmniej raz na kwartał*
 7. *organizowanie białych niedziel*
 8. *osoby z opieki społecznej zadają pytania „czegoś potrzebujesz” – pomoc w razie potrzeby i na miarę możliwości*
 9. *włącznie dzieci i młodzież do opieki nad starszymi, odwiedzanie, zakupy*
 10. *organizowanie spotkań oplatkowych, wielkanocnych, dla osób samotnych*
 11. *koła zainteresowań*
 12. *imprezy o charakterze kulturalnym „Dzień Babci i Dziadka”, rocznicowe spotkania – kombatanci, historia*
 13. *organizowanie działań młodzieży, które będą spotykać się z osobami starszymi i zbierać od nich historię*
 14. *świetlice, zorganizować miejsca spotkań*
 15. *środek zdrowia z szerszą opieką medyczną*
 16. *rozwińnięcie i organizowanie wolontariatu młodzieży*
 17. *współpraca instytucji – Ośrodek Pomocy ze szkołą (tworzenie frontów opiekuńczo – wychowawczych)*
 18. *ośrodek zdrowia czynny w soboty – dyżur*
 19. *warsztaty dla osób mogących jeszcze pracować (haftowanie, układanie kwiatów, wyplatanie koszyków)*
 20. *wolontariat, sekcje klubów, stowarzyszenia społeczne*
- rodziny:
 1. *kursy przygotowujące do zawodu, kursy dla bezrobotnych*
 2. *rodziny patologiczne – objąć opieką psychologiczną*
 3. *stworzenie miejsc pracy np. chałupnictwo, skup ziół, powstanie firm świadczącej usługi opiekuńcze*

4. spotkania na temat – poprawa warunków materialnych, zdobywania pracy
 5. zapewnienie pomocy w sprawach opiekuńczo – wychowawczych poprzez utworzenie swego rodzaju punktu pomocy
 6. likwidacja picia pod sklepami i w sklepie oraz zakaz sprzedawania alkoholu na zeszty
 7. wstrzymanie świadczeń GOPS-u dla rodzin z problemami alkoholowymi
 8. szkolenie w zakresie aktywnych form poszukiwania pracy
 9. szkolenie w zakresie właściwych form pracy opiekuńczej i wychowawczej w rodzinach
 10. pikniki, festyny
 11. prace interwencyjne, społeczno – użyteczne jako środek zaradczy przeciwko bezrobociu
 12. współpraca ścisła szkoły ze środowiskiem, organizacjami środowiskowymi i urzędami
 13. wspólne uczestnictwo w różnych imprezach kulturalnych – zaangażowanie udział
 14. edukacja w kierunku poznawania rynku pracy i sposobu jej poszukiwania
 15. angażowanie się w problemy rodzin organizacji społecznych i instytucji
 16. powstanie nowych miejsc pracy – nowe zakłady pracy
 17. zlikwidowanie picia alkoholu w sklepach i obok oraz sprzedaży alkoholu na zeszty
 18. tworzenie grup wsparcia wychowawczo – opiekuńczych
 19. uruchomienie działań w ramach istniejących organizacji (Grupa AA, GOPS, szkoła, policja)
- inne:
 1. Organizowanie „Białych niedziel”
 2. przedłużenie pracy lekarza
 3. dofinansowanie zakupu lekarstw
 4. zatrudnienie w ośrodku zdrowia specjalistów (kardiologa, ginekologa, reumatologa, urologa)
 5. częstsze porady specjalistyczne w tutejszej poradni
 6. konkurencja w zakresie ochrony zdrowia (tworzenie, drugi ośrodek)
 7. organizowanie profilaktycznych badań w różnym zakresie

Grupy społeczne, które wypełniły ankietę:

Ankietę wypełniło 75% kobiet, tylko 25% mężczyzn. Największą liczbę (62%) stanowiły osoby powyżej 40 roku życia, pozostałe grupy 30 – 40 lat to około 16% badanych, 25 – 30 lat około 11%, a 18 – 24 lata 8% zdanych ankiet. Najmniej stanowią nastolatki w wieku 12 – 17 lat 3%.

Największy procent osób (31%) stanowią osoby z wykształceniem średnim, 24% badanych z wykształceniem wyższym, 19% zawodowe, 12% z podstawowym. Najmniej stanowią osoby z wykształceniem policealnym – 9%

Wśród przebadanych osób, które zaznaczyły instytucje / organizacje, w której pracują lub działają społecznie 19% jest związanych z urzędem gminy (w tym również jednostkami organizacyjnymi: Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, szkoła). 16% należy do Kół Gospodyń Wiejskich, 10% to Radni, 8% osób związanych z Kościołem, 7% członkowie organizacji pozarządowych w tym OPS, a tylko 4% sołtysi. Największa liczba osób 23% to inne (np. stowarzyszenia, studenci, uczeń, emeryt)

Dla 27% źródłem utrzymania gospodarstwa rolnego jest renta / emerytura, 23% praca najemna w sektorze publicznym, 18% praca we własnym gospodarstwie rolnym, 15% pozostaje na utrzymaniu członka rodziny, 11% praca najemna w sektorze prywatnym, 6% praca na rachunek własny, jak i praca dorywcza, 2% zasiłek dla bezrobotnych i !% świadczenia z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Jeśli chodzi o sytuację materialną swojego gospodarstwa 56% osób twierdzi że jest przeciętna, 25% raczej dobra, 12% raczej złą, a 4% złą i 3% bardzo dobrą.

Najwięcej ankiet jest od osób zamieszkałych w największej miejscowości z siedzibą gminy tj. w Sosnowicy 45%, 8% w Starym Orzechowie i Pieszowoli, 7% w Zienkach, 6% w Bohutynie, Lejnie, 3% w Nowym Orzechowie, Turnie, 2% w Lejnie i 1% Górki i Kropiwki. Wniosek z tego taki, iż 50%

wsi złożyły ankiety, z pozostałych albo nie wróciły ankiety, bądź sołtysi, czy radni nie dotarli do tych mieszkańców, lub nie wpisali w ogóle miejsca zamieszkania (2% nie napisało miejsca zamieszkania)

Inne spostrzeżenia i uwagi co do przeprowadzonych konsultacji:

Wśród badanych osób, które złożyły ankiety 58% nie zna założeń Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy, a 36% zapoznało się.

77% przebadanych jest za utworzeniem na terenie gminy świetlic środowiskowych, a 3% jest przeciwna. 19% osób nie ma zdania. Zaproponowano utworzenie świetlic środowiskach w każdej większej miejscowości – 5 i sołectwach – 4, jak również w każdej miejscowości – 4, w miejscowościach dawnych PGR-ów i spółdzielniach produkcji. Wymieniane miejsca utworzenia to GOK, remizy Ochotniczej Straży Pożarnej i siedziby Kół Gospodyń Wiejskich oraz w nieczynnych szkołach. Wymieniane miejscowości to Sosnowica – 8, Pieszowola – 4, Nowy Orzechów – 4, Zienki – 3, oraz Stary Orzechów i Górki.

73% uważa, że na terenie gminy jest zapotrzebowanie na świadczenie usług opiekuńczych, a tylko 5% twierdzi, że nie ma potrzeby. 21% w tej kwestii nie ma zdania.

Według ankietowanych proponowano, by takie usługi świadczył Ośrodek Pomocy Społecznej jako organizator, Zakład Opieki Zdrowotnej, pielęgniarka środowiskowa - 3, opiekunka społeczna, sąsiedzi, Gmina, wyspecjalizowana jednostka organizacyjna,

Działania Gminy, które mogą pozytywnie wpłynąć na rozwiązanie problemów społecznych:

- pozyskiwanie środków unijnych na kwestie społeczne – 78 zgłoszeń
- organizowanie kursów, szkoleń dla osób poszukujących pracy – 52 zgłoszenia
- działania na rzecz aktywizacji społeczności gminy / wsi – 46 zgłoszeń
- wykorzystywanie budynków Gminy na nowe inwestycje społeczne – 43 zgłoszenia
- zwiększenie ilości imprez sportowych kulturalnych – 27 zgłoszeń
- profilaktyka – 22 zgłoszenia
- ściślejsza współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie polityki społecznej – 19 zgłoszeń

Gmina osiągnie w zakresie ładu społecznego, jak również powinna w tym zakresie postawić sobie cel:

- poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców – 74 zgłoszenia
- integracja społeczności lokalnych – 45 zgłoszeń
- wzmocnienie oraz podniesienie sprawności działalności różnych instytucji w gminie – 33 zgłoszenia
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu – 30 zgłoszeń
- tworzenie warunków ku temu, by „każdy brał swoje życie w swoje ręce” – 28 zgłoszeń
- wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny – 27 zgłoszeń

75% uważa, że dostępność do poradni specjalistycznej jest zadowalająca, tylko 10% twierdzi, że jest zadowalająca, a 14% nie ma zdania.

67% badań jest za prowadzeniem kursów i szkoleń dla dorosłych, 6% nie jest za prowadzeniem, a 21% nie ma zdania.

46% jest za prowadzeniem działań angażujących społeczność lokalną do wspólnego rozwiązywania problemów, a tylko 8% ma przeciwne zdanie, 33% nie ma zdania

Działania jakie można podjąć w celu poprawy życia mieszkańców:

- podejmowanie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych, niepełnosprawnych, bezdomnych oraz uzależnionych – 56 zgłoszeń
- przeciwdziałanie społecznej bierności, kierowanie działań na aktywizację zawodową podopiecznych – 53 zgłoszenia

- *wzmocnienie pomocy materialnej (doradztwo, pomoc społeczna i prawna) – 42 zgłoszenia*
- *rozszerzenie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi*

Skuteczne rozwiązywanie problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie:

- *zapewnienie w każdej szkole pomocy psychologa i pedagoga – 62 zgłoszenia*
- *szerzenie oświaty w tym zakresie (kształtowanie świadomości) wśród dzieci, młodzieży i dorosłych – 54 zgłoszenia*
- *organizowanie wolnego czasu dla dzieci i młodzieży – 50 zgłoszeń*
- *współpraca z policją, organizacjami i instytucjami pomagającymi osobom uzależnionym – 45 zgłoszeń*
- *udzielanie pomocy (w tym również prawnej) – 30 zgłoszeń*
- *organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych – 28 zgłoszeń*

Załącznik 6 – Plan Działania 2008

Zaakceptowany Plan Działania na 2008 rok do 1/3 alokowanej kwoty Programu Integracji Społecznej Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich.

PLAN DZIAŁANIA

1. Adres gminy

Województwo	Lubelskie
Miejscowość	Sosnowica
Ulica	Spokojna
Nr domu	10
Nr lokalu	-
Kod pocztowy	21 – 230 Sosnowica

2. Osoba do kontaktów roboczych z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej

Imię	Dorota
Nazwisko	Świć
Stanowisko	Podinspektor ds. Rozwoju Lokalnego i Promocji Gminy, ds. Środków Pomocowych
Nr telefonu	082 59 12 152
Nr faksu	082 59 12 152
Adres poczty e-mail	dorota.swic@wp.pl

3. Ogólny opis zaplanowanych usług społecznych (ok. 500 znaków)

Zgodnie z potrzebami społecznymi, ustalonymi podczas spotkań roboczych z zespołem roboczym reprezentującym społeczność lokalną planujemy w 2008 roku skupić się na aktywizacji i integracji jak najszerszej lokalnej grupy społecznej wokół świetlic wiejskich. Wszelkie inicjatywy ogólnospołeczne (dożynki), jak i wyjazd studyjny dla kobiet mają wpływać na integrację całej społeczności, wymianę wzajemnych doświadczeń i spostrzeżeń. Przewidziane są działania:

I. Usługi łączone poprzez

1. Rozwijanie i wspomaganie istniejących świetlic wiejskich w tym między innymi:

- warsztaty animacyjne (działania ukierunkowane na pomoc dzieciom i młodzieży)
- warsztaty artystyczne (skierowane do całej społeczności).
- usługi edukacyjne
- wyjazdy studyjne
- organizacja spotkania opłatkowego z jasełkami i kolędowaniem wraz z wystawą rękodzielnictwa miejscowej ludności

2. Zagospodarowanie czasu wolnego całej społeczności gminy (dominującym adresatem będzie

rodzina) przyczyniające się do integracji poprzez zorganizowanie dożynek wiejskich z zabawą taneczną, występem lokalnych zespołów, a także regionalnymi posiłkami wykonanymi przez tutejsze Koła Gospodyń Wiejskich i wystawami rękodzielnictwa lokalnego z możliwością sprzedaży.

3. Aktywizacja społeczna kobiet poprzez integrujący kilkudniowy wyjazd studyjny, w celu zapoznania się z dobrymi praktykami.

4. Czy planowane usługi są zgodne z zapisami w planach strategicznych gminy (w tym w strategii rozwiązywania problemów społecznych, jeśli istnieje)?

TAK

Proszę zacytować odpowiednie zapisy: Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Rozdział VI. Punkt 2. Podstawowe cele strategiczne (priorytety) i kierunki działań

Cel główny strategiczny:

1. Redukcja zjawiska ubóstwa (...*Bardzo ważnym elementem będzie również tworzenie świetlic środowiskowych.... Nauczenie umiejętności wykorzystywania własnych zasobów...*) str.39-40
2. Przeciwdziałanie bezrobociu (...*Tworzenie przyjaznych warunków do powstawania nowych miejsc pracy w gminie poprzez wspieranie przedsiębiorczości / turystyki...*) str.40
3. Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych poprzez integracje w środowisku lokalnym oraz likwidowanie wszelkich barier psychologicznych, społecznych i fizycznych dyskryminujących te osoby (...*zapobieganie osamotnieniu i izolacji poprzez umożliwienie udziału w życiu kulturalno – społecznym...*) str.41
4. Zahamowanie zjawiska alkoholizmu oraz pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym (...*promowanie zdrowego stylu życia, szczególnie wśród dzieci i młodzieży (edukacja w szkołach, świetlicach, środowisku...*) str.43
5. Przeciwdziałanie wzrostowi i używania i podaży narkotyków (...*zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w zapobieganiu szerzenia się narkomanii poprzez wspieranie szkół w rozwijaniu działań profilaktycznych w zakresie organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, programów stanowiących alternatywę wobec używania narkotyków...*) str.43
6. Zahamowanie zjawiska przemocy w rodzinie złagodzenia jego skutków (...*tworzenie świetlic, które będą dostępne po zajęciach lekcyjnych...*) str.45
7. Pomoc na rzecz rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi (...*Opieka i pomoc powinna być organizowana w środowisku bliskim dziecku w rodzinie, szkole, świetlicy, tak aby umożliwiała mu wzrastanie i rozwój w naturalnych warunkach rodzinnych, kulturowych i społecznych...*)

Warto tutaj nadmienić, iż strategia jest w trakcie uaktualniania. Obecna strategia opracowana przez Urząd Gminy w Sosnowicy przy współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy ukierunkowany głównie jest na pomoc społeczną. Integracja i aktywizacja społeczna oraz pozostałe działania z zakresu polityki społecznej zostaną ujęte w nowej strategii, która będzie aktualizowana do końca 2008 roku.

NIE

Jeśli NIE, proszę o wyjaśnienie rozbieżności:

Nie dotyczy

4. Prognozowany harmonogram realizacji Planu Działania

Główne etapy realizacji Planu Działania	ROK 2008				ROK 2009			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Przygotowanie planu działania	X							
Upowszechnienie i promocja działań		X	X					
Ogłoszenie konkursu		X	X	X				
Podpisywanie umów z wykonawcami			X	X				
Wdrażanie planu działania			X	X				
Promocja realizowanych projektów i planu działania			X	X				
Monitoring i ewaluacja realizowanych projektów i planu Działania			X	X				
Opracowanie raportu i sprawozdań z realizacji Planu Działania				X				

5. Plan zapotrzebowania na środki finansowe

Rodzaje usług zgodnie z podziałem w punkcie 3, np.:	Kwota (w złotych)	% kwoty objętej Planem Działania
Usługi dla osób starszych	-	-
Usługi dla dzieci i młodzieży	-	-
Usługi dla rodzin	-	-
Usługi łączone dla dzieci i młodzieży, osób starszych, kobiet, rodzin i całej społeczności	46.656,72	100
Wsparcie szkoleniowe (szkolenia, warsztaty, wizyty studyjne, itp) – do 10% alokacji	-	-
Razem:	46.656,72	100% kwoty objętej Planem Działania

Podział kwot	Kwota	
	zł	%
Kwota objęta Planem Działania	46.656,72	33,33
Kwota pozostająca nadal w dyspozycji gminy	93.313,44	66,67
RAZEM	139.970,16	100% kwoty alokowanej na gminę

Kwota w rozbiću na kwartały*	ROK 2008	ROK 2009

Kwartaly	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
Kwota (w złotych)	0,00	0,00	24.000,00	22.656,72	0,00	0,00	0,00	0,00	46.656,72

* - szczegółowe dane dotyczące planowanych wydatków w rozbięciu na poszczególne miesiące będą przekazywane zgodnie z rozdziałem 3 Podręcznika Realizacji PIS

6. Oświadczam, że informacje zawarte w niniejszym opisie usług społecznych są zgodne z prawdą. Wyrażam zgodę na udostępnienie niniejszego planu innym instytucjom oraz ekspertom dokonującym ewaluacji i oceny.

Imię i nazwisko osoby uprawnionej	Krystyna Jaśkiewicz
Stanowisko	Wójt Gminy Sosnowica
Miejsce i data	Sosnowica, 31 marca 2008r.
Podpis i pieczęć osoby uprawnionej	

7. Weryfikacja planu (WYPEŁNIA ROPS / KONSULTANT REGIONALNY):

Czy wszystkie pola zostały właściwie wypełnione przez gminę?	
Czy prognozowany koszt działań jest zgodny z kwotą alokowaną na daną gminę?	
Czy zakres planowanych usług jest zgodny z zapisami w planach strategicznych gminy, w tym w szczególności w strategii rozwiązywania problemów społecznych?	
PODPIS:	DATA:.....

Załącznik 7 – Projekty

Propozycje projektów opracowane podczas ostatnich warsztatów uaktualnienie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Centrum edukacyjne – kształcenie rękodzielnictwa , ginących zawodów

Cel ogólny : Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja

Cel szczegółowy / działania: Edukacja w kierunku wykorzystania zasobów naturalnych, rolnych i ekonomicznych w celu uzyskania dodatkowych źródeł dochodów.

Cele:

- Szkolenie osób w celu nauki zawodu lub przekwalifikowania
- Przypomnienie i zachowanie tradycji rzemiosła rękodzielnictwa, ginących zawodów
- Prezentacja dla dzieci i młodzieży szkolnej rękodzielnictwa, ginących zawodów
- Zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego
- Wykształcenie kadr, fachowców zdolnych podjąć działalność zawodową lub gospodarczą

Beneficjenci:

- dzieci i młodzież szkoły podstawowej i gimnazjum oraz innych typów szkół
- miejscowa i przyjezdna młodzież
- dorośli i osoby starsze

Zadania:

- organizacja bazy szkoleniowej (materialnej, warsztatowej, programowej, kadrowej)
- nawiązanie współpracy z instytucjami: Starostwo, Izba Rzemiosła, Muzeum Wsi Lubelskiej
- wykorzystanie doświadczenia i umiejętności osób starszych i innych przedstawicieli zanikających zawodów
- utrwalenia, udokumentowanie, zinwentaryzowanie tradycji, umiejętności w dziedzinie tych zawodów
- stworzenie cyklicznej imprezy (imprez), propagujących idee zachowania ginących zawodów, jako dziedzictwa kulturowego
- opracowanie wydawnictwa: przewodniki, foldery, monografie

Harmonogram:

- realizacja projektu może (powinna być) rozłożona na wiele lat, jednak my w projekcie zakładamy 1 rok

- organizowanie klubu tradycji wraz z wyposażeniem
- zgromadzenie, skupienie przyjaciół tradycji, imprezy integracyjne, pikniki, wieczornice
- rozpoznanie możliwości współpracy z innymi zainteresowanymi instytucjami i nawiązanie współpracy
- zorganizowanie wyjazdów studyjnych, organizacja pokazów, warsztatów, prelekcji
- stworzenie listy zawodów, będących przedmiotem szkoleń, pokazów i prezentacji
- powstanie i wydanie przewodników, folderów, monografii, prezentacje multimedialne
- doroczny festyn żniwny – prezentacje ginących zawodów połączonych ze sprzedażą wyrobów.

Centrum aktywności zawodowej i gospodarczej

Cel ogólny : Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja

Cel szczegółowy / działania: Zapewnienie doradztwa specjalistycznego: psycholog, doradztwo zawodowe, przedsiębiorczość;

Cele:

- Zwiększenie aktywności mieszkańców

Beneficjenci

- Mieszkańcy w wieku produkcyjnym 18 – 60 lat

Zadania:

- Założenie grupy / organizacji biura / punktu konsultacyjno - doradczego
- Doradztwo oraz szkolenie w poszukiwaniu pracy, pisaniu cv i życiorysu
- Doradztwo w wypełnianiu wniosków o dofinansowanie działalności gospodarczej
- Pomoc w poszukiwaniu miejsc pracy i rynku zbytu
- Badania i monitorowanie lokalnego rynku
- Kursy przekwalifikujące zgodnie z potrzebami lokalnego rynku i mieszkańców
- Kurs w zakładaniu firm i przedsiębiorstw
- Wyjazd studyjny – promocja grup producentckich

Harmonogram:

- Okres realizacji 1,5 roku

Kobieta aktywna

Cel ogólny : Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja

Cel szczegółowy / działania: Edukacja w kierunku wykorzystania zasobów naturalnych, rolnych i ekonomicznych w celu uzyskania dodatkowych źródeł dochodów.

Cele:

- Zwiększenie aktywności gospodarczej kobiet

Beneficjenci

- Kobiety w wieku produkcyjnym

Zadania:

- Organizowanie kursów kulinarnych, hafciarskich
- Założenie punktu przedszkolnego, gdzie kobiety na czas nieobecności miały gdzie zostawić dzieci
- Wyjazdy integracyjne
- Szkolenie w zakresie pozyskiwania środków finansowych
- Założenie stowarzyszenia „Aktywne kobiety”

Harmonogram:

- Okres realizacji rok

„Tadeusz i Ludwika” – Romans Sosnowicki

Cel ogólny : Edukacja i rynek pracy, kultura i rekreacja

Cel szczegółowy / działania: Wzmocnienie potencjału kulturowego, podtrzymywanie tradycji

Cele:

- promocja historii romansu, miejsc związanych z przebiegiem romansu (zbytki przyrodnicze, cmentarz, kościół),
- zachowanie przepisów na potrawy, pieśni, przyśpiewki, historie i legendy oraz zdjęć z tamtych czasów i związanych z obrzędem weselnym przez szereg lat.

Beneficjenci:

- osoby starsze,
- młodzież i dzieci
- Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje pozarządowe.

Zadania:

- Wyznaczyć i upamiętnić miejsca związane z historią miłosną
- Zbieranie przepisów, przyśpiewek, obrzędów, legend związanych z tamtym okresem i obrzędem ślubnym

- Zorganizować konkurs na opowiadanie o romansie Tadeusza i Ludwiki (trzy pierwsze miejsca – wydanie książki)
- Konkurs na pomysł na potrawę zwaną „czarną polewką”
- Konkurs gotowania wybranych „Czarnych Polewek” połączony z degustacją i prezentacją
- Zorganizować wystawę starych fotografii i rycin przedstawiające Sosnowicę i jej okolice z tamtego okresu
- Wystawa fotografii ślubnych miejscowej ludności
- Wydanie katalogu / książki prezentujące miejsca, zabytki, zdjęcia, przepisy na „czarną polewkę”, znane legendy, historie, przepisy związane z romansem Sosnowickim i obrzędami ślubnymi
- Kultywowanie uroczystości związanych z tradycją miejscowości.

Harmonogram:

- Okres realizacji około 2 lat, jednakże niektóre działania można podzielić na małe odrębne projekty

Tradycje naszych wsi

Cel ogólny : Aktywność społeczna i integracja

Cel szczegółowy / działania: Motywacja osób do pracy twórczej, rękodzielnictwa ludowego oraz prezentowania własnego dorobku i przekazywania umiejętności;

Cele:

- Zachowanie i przekazywanie pokoleniom obrzędów, pracy, ważnych wydarzeń w życiu związanych z religią / wyznaniem, kulinaria

Beneficjenci:

- osoby starsze,
- dzieci i młodzież
- Koła Gospodyń Wiejskich

Zadania:

- Cykliczne spotkania, poszczególnych miejscowościach
- Warsztaty
- Organizacja wystaw, trwałych ekspozycji (promocja tradycji)
- Utworzenie kącika tradycji za stronie Internetowej
- Kurs Komputerowy, który będzie miał za zadanie przygotować materiały i nawiązanie kontaktów i promocji

- Zorganizowanie wyjazdu studyjnego i udział w wystawach, imprezach zewnętrznych

Harmonogram:

- okres realizacji 1 rok

Pomoc rodzinom poprzez kompleksowe doradztwo

Cel ogólny : Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo

Cel szczegółowy / działania: Zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej w kierunku samodzielności;

Cele:

- Pomoc psychologa osobom niezaradnym w celu zmiany sposobu myślenia zwiększając poczucie własnej wartości, rozwoju umiejętności interpersonalnych
- Pomoc doradcy zawodowego w celu motywacji do podjęcia kursów, szkoleń oraz zmiany sytuacji życiowej

Beneficjenci

- Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej
- Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji rodzinnej

Zadania:

- Spotkania grupowe oraz indywidualne z psychologiem
- Spotkania z doradcą zawodowym
- Zorganizowanie terapii rodzinnej poprzez spotkania ze specjalistami zgodnie z potrzebami

Harmonogram:

- Październik wyszukiwanie osób
- Spotkania organizowane w okresie zimowym od listopada do kwietnia
- W ramach potrzeb organizowanie raz na rok / dwa.

„Jak Kargul z Pawlakiem”

Cel ogólny : Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo

Cel szczegółowy / działania: Promocja pomocy społecznej, pozytywnego sąsiedztwa;

Cele:

- Uaktywnić tzw. pomoc sąsiedzka

Beneficjenci

- Cała społeczność lokalna

Zadania:

- Utworzenie biura wymiany doświadczeń
- Zbieranie osób chętnych do wymiany doświadczeń
- Skatalogowanie umiejętności mieszkańców
- Wymiana bezpłatna usług

Harmonogram:

- rok

Utworzenie grupy interdyscyplinarnej przy Ośrodku Pomocy Społecznej

Cel ogólny : Pomoc społeczna, zdrowie i bezpieczeństwo

Cel szczegółowy / działania: Zmniejszenie poziomu bezradności i izolacji społecznej osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin z trudnościami;

Cele:

- Pomoc rodzinom z problemami, z którymi nie potrafią rozwiązać we własnym zakresie

Beneficjenci

- Rodziny dysfunkcyjne

Zadania:

- Utworzenie stałej grupy w składzie policjant, pedagog szkolny, pracownik Ośrodka Polityki Społecznej
- Spotkania w stałej grupy z dodatkowymi osobami w zależności od potrzeb (kurator, pracownik socjalny, psycholog, sołtys)

Harmonogram:

- 2009 – 2013
- Stały nadzór nad rodziną
- Opracowanie rocznych sprawozdań z prowadzonej działalności

Dziadkowie aktywni

Cel ogólny : Aktywność społeczna i integracja

Cel szczegółowy / działania: Włączenie niepełnosprawnych, osoby starsze, samotne w życie społeczne;

Cele:

- Uaktywnienie osób starszych, samotnych,
- Docenienie dziadków
- Stworzenie poczucia bycia potrzebnym

Beneficjenci

- Osoby starsze

Zadania:

- Organizowanie spotkań szkoleniowych - kurs komputerowy
- Organizowanie wieczorków we wszystkich miejscowościach
- Zorganizowanie konkursu na najbardziej aktywnego dziadka i babcie
- Zorganizowanie wyjazdu do kina i do teatru
- Zorganizowanie imprezy integracyjnej z okazji dnia Babci i Dziadka „Wnuki Dziadkom”
- Zorganizowanie imprezy karnawałowej przez rodziców dla dzieci i Dziadków

Harmonogram:

- 6 miesięcy

Wigilia Sosnowica

Cel ogólny : Aktywność społeczna i integracja

Cel szczegółowy / działania: Aktywizacja i integracja lokalnej społeczności.

Cele:

- Aktywizacja lokalnej społeczności
- Wydobyć z samotności

Beneficjenci

- Cała społeczność lokalna

Zadania:

- Choinka na placu głównym
- Szopka żywa
- Gorąca kuchnia – wieczerza
- Symboliczne prezenty
- Koncert kolęd

Harmonogram:

- 3 miesiące organizacja

Załącznik 8 – Wskaźniki strategii

Poziom wskaźników monitoringu strategii w poszczególnych latach realizacji strategii na najbliższe 5 lat. Po tym okresie zostaną określone kolejne lata wskaźników.

Lp.	Nazwa wskaźnika	2009	2010	2011	2012	2013
1	Liczba podjętych działań przez organizacje na rzecz lokalnej społeczności	6	7	8	9	10
2	Liczba nowych organizacji społecznych	1	1	1	1	1
3	Liczba osób biorących udział w inicjatywach na rzecz społeczności lokalnej	25	30	35	50	60
4	Liczba zorganizowanych szkoleń na terenie gminy	2	2	2	2	2
5	Liczba osób podejmujących działalność gospodarczą	2	3	4	5	6

- Przedstawione wskaźniki, będą monitorowane na początku roku po zakończeniu roku bazowego.
- **Zespół Wdrażający we współpracy z Wójtem opracuje w I kwartale 2009 system wskaźnikowego monitorowania strategii (SWMS) dla oceny wymiernej stopnia realizacji celów strategii, który będzie później wykorzystany.**
- **System wskaźnikowego monitorowania strategii specyficzny dla Gminy Sosnowica wykorzysta dotychczasowe doświadczenia konstrukcji wskaźników monitorowania realizacji strategii i nawiąże do poziomu celów szczegółowych, a nawet programów realizacyjnych.**

Coroczny monitoring przyczyni się do aktualizowania danych, sprawdzenia poziomu wdrażania strategii.

Załącznik 9 – Harmonogram

Wzór harmonogramu wdrażania strategii w okresie 2008 - 2020

2008 rok

- Powołanie Zespołu Wdrażającego
- Zatwierdzenie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Sosnowicy przez Radę Gminy Sosnowica
- Ocena Gminnej Strategii Rozwoju Gminy Sosnowica przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
- Opracowanie Planu Działania na 2009 roku w ramach Programu Integracji Społecznej

2009 rok

- Przygotowanie przez Zespół Wdrażający systemu wskaźnikowego monitorowania strategii (SWMS)
- Powołanie Komitetu Sterującego
- Monitoring strategii i wskaźników
- Poszukiwanie możliwości finansowania działań

2010 – 2013 rok

- Coroczny monitoring strategii i wskaźników
- Ponowna aktualizacja strategii
- Określenie wskaźnik na kolejne 5 lat.
- Poszukiwanie możliwości finansowania działań